

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΑ | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΔΙΑΝ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1984 | ΑΡΙΘ. 11

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ*

5. Ὑπὸ τίς σημαῖες τοῦ κομμουνισμοῦ.

Τὸ αἶτημα γιὰ τὴν κατάργηση κάθε Θρησκείας δὲν ἀργήσε νὰ τροφοδοτήσῃ καὶ ἐμψυχώσῃ τὸ ὅλο σύστημα τῆς ὑλιστικῆς ἢ οἰκονομικῆς θεωρήσεως τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ. Μέχρι τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1843 ὁ Μάρξ ἦταν μὲν νεοεγγελιανὸς ἄθεος οὐμаниστῆς, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀκόμη στρατευθῆ ὑπὸ τίς σημαῖες τοῦ κομμουνισμοῦ, τὸν ὁποῖο θεωροῦσε ὡς «δογματικὴ ἀφαίρεση» (dogmatische Abstraktion)⁵⁴. Ἡ προσχώρησή του στὸν κομμουνισμὸ ἐγένετο καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς γοητείας, τὴν ὁποία ἀσχοῦσε ἐπάνω του ὁ Moses Hess. Μερικοὺς μῆνες πρὶν ἀπ' τὸν Μάρξ, τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1842 ὁ Hess μὲ ὀλίγες μόνο συζητήσεις ἐμύησε στὸν κομμουνισμὸ τὸν — μετέπειτα ἀχώριστο καὶ ἰσόβιο φίλο τοῦ Μάρξ — Φρήντριχ Ἐγγελες (Friedrich Engels). Τότε ὁ Hess εἶπε χαρακτηριστικὰ γιὰ τὸν Ἐγγελες: «Χωρίσθηκε ἀπὸ μένα ὡς ὁ περισσότερον ἀπὸ ὅλους ἔνθερος (allereifrigster) κομμουνιστῆς»⁵⁵. Ὁ Μάρξ — ὑπὸ τὴν

ἐπήρεια τῶν παλαιότερων συζητήσεων μὲ τὸν Hess καὶ ὑπὸ τὴν γοητεία τῶν βιβλίων του καὶ ἰδίως τοῦ αἰτήματός του γιὰ τὴν κατάργηση τῆς ἰδιωτικῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας — τὸ 1844 στὸ Παρίσι, ὅταν συνέγραφε τὸ βιβλίο του «Ἐθνικὴ Οἰκονομία καὶ Φιλοσοφία» (Nationalökonomie und Philosophie) ἐγένετο σχεδὸν ἀνεπαίσθητα κομμουνιστῆς. Στὴ στροφή του αὐτὴ ἐνισχύθηκε ἀπὸ ἄλλους κομμουνιστῆς, τοὺς ὁποίους γνώρισε στὴν «Ἐνωσι τῶν δικαίων» («Bund der Gerechten»), ποὺ τὸ 1847 στὶς Βρυξέλλες μετονομάσθηκε ἀπ' τοὺς Κ. Μάρξ καὶ Φρ. Ἐγγελες σὲ «Ἐνωσι τῶν κομμουνιστῶν»⁵⁶. Στὴ σκέψη τοῦ Μάρξ συνυφάνθηκαν καὶ ἐνεργοποιήθηκαν μαζὶ μὲ τίς ἰδέες τοῦ οὐμανισμοῦ, τοῦ ὀρθολογισμοῦ καὶ τῆς διαφωτίσεως, συνθήματα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ πολλῶν ἄλλων κηρύκων τῆς κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ⁵⁷. Ἐτσι ὁ Μάρξ, ἀν-

56. Jean Elleinstein, μν. ἔ., σ. 91. Περισσότερα γιὰ τὴν «Ἐνωσι τῶν δικαίων» βλ. στὰ ἐξῆς: Karl Marx, Enthüllungen über den Kommunistenprozess zu Köln, Basel 1853. W. Schieder, Anfänge der deutschen Arbeiterbewegung, Stuttgart 1963.

57. Ὁ Pierre Joseph Proudhon λ.χ. χαρακτήρισε τὴν ἰδιοκτησία, ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἐκμετάλλευση, ὡς κλοπῆ. Ὁ Etienne Cabet ἐστράφη ἐναντίον τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ χρήματος καὶ προέβαλε τὴν κομμουνιστικὴ του Ἰκαρία («Voyage en Icarie, 1838»). Ὁ Francis Noël Babeuf,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 308 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

54. Ἐπιστολὴ ἀπ' τὸ Kreuznach στὸν Arnold Ruge κατὰ τὸν Σεπτέμβριο 1843: FS, σ. 168-169.

55. Ἐπιστολὴ τοῦ M. Hess στὸν B. Auerbach τὴν 19.6. 1843: GA, I, 2, σ. LIX.

τλώντας, αφομοιώνοντας, μεταπλάσσοντας, κρίνοντας και αντικρούοντας ιδέες του περιβάλλοντός του, διαμόρφωσε στο Παρίσι τον κομμουνισμό του κι αποφάσισε να προβάλει τη γιγαντιαία δύναμη του προλεταριάτου ως όργανου πραγματώσεως της φιλοσοφίας του, ή οποία κορυφώνεται στην «ύλιστική» ή — ακριβέστερα — οικονομική θεώρηση της ιστορίας.

Ο Μάρξ, — όπως λέγει ο ίδιος — αντιστρέφει την έγγελιανή θεώρηση, την οποία στήνει στα πόδια της, ενώ προηγουμένως αυτή στεκόταν με το κεφάλι κάτω και τα πόδια επάνω⁵⁸. Μέσα στο διαλεκτικό προτσές της ιστορίας το πνεύμα, που κατά την αντίληψη του Έγγελου, δεσπόζει, τώρα αντικαθίσταται απ' τις οικονομικές σχέσεις, που θεωρούνται ως ή κινητήρια δύναμη της Ιστορίας.

Κατά τον Μάρξ, στην αρχή υπήρχεν ο κομμουνιστικός παράδεισος των πρώτων ανθρώπινων κοινοτήτων, οι οποίες είχαν κοινοκτημοσύνη κι αληθινό ανθρωπισμό. Ο παράδεισος αυτός, που για το διαλεκτικό σχήμα ήταν ή θέση, χάθηκε, όταν συντελέσθηκε ή άρνηση της θέσεως αυτής, ή αυτοαλλοτρίωση των ανθρώπων, ένεκα της οποίας αυτοί έχασαν τον αυθεντικό έαυτό τους. Η αλλοτρίωση αυτή είναι ή αποξένωσή τους απ' τα προϊόντα της εργασίας τους, που όφείλεται στο αναπτυχθέν καθεστώς της κατανομής της εργασίας και της ιδιωτικής άτο-

απόστολος του κομμουνισμού κατά τη γαλλική επανάσταση, κήρυττε την ισότητα. Ο Claude Henri Saint-Simon δραματιζόταν την αλλαγή των κοινωνικών σχέσεων με την αλλαγή των μέσων παραγωγής, δηλαδή προέβαλλε τη ραχοκοκαλιά της μετέπειτα σχετικής διδασκαλίας του Μάρξ. Ο Charles Fourier άσκουσε δξεία κριτική της άστικής τάξεως. Ο Robert Owen παρουσίαζε ως πηγή της κοινωνικής δυστυχίας την καπιταλιστική άτομική ιδιοκτησία κ.λπ.: Walther Bienert, μν. έ., σ. 136-137. Jean Elleinstein, ένθ' άνωτ., σ. 632, 623, 633, 625.

58. «Στον Χέγκελ ή διαλεκτική βρίσκεται με το κεφάλι κάτω. Χρειάζεται να την αναποδογυρίσουμε και να τη στηρίξουμε στα πόδια» (Καρλ Μάρξ, Το Κεφάλαιο-Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας, τόμ. Α', βιβλίο Ι, μτφρ. Παναγιώτη Μαυρομμάτη, Άθήνα 1978, σ. 26). Karl Marx, Das Kapital I, 1867 (β' έκδ. 1873): W., 23, σ. 27.

μικής ιδιοκτησίας. Ο θεσμός αυτός συνδέεται με τον έγωισμό και την πλεονεξία· με την έμπορευματοποίηση κι έκμετάλλευση της ξένης εργασίας, της υπερεργασίας, της υπεραξίας και του υπερέκρους· με τη συσσώρευση των άγαθών και του κεφαλαίου στα χέρια όλίγων· με τη δυστυχία της μεγάλης μάζας των καταπιεζομένων απ' τους όλίγους καταπιεστές· με την έξαθλίωση του προλεταριάτου, που κορυφώνεται στον βιομηχανικό καπιταλισμό⁵⁹.

Η δυστυχία κι ή έξαθλίωση των καταδυναστευομένων θα άρθούν με την άρνηση της άρνήσεως, που θα συντελεσθή όταν το προλεταριάτο με επανάσταση θα γίνη άρχουσα τάξη, θα καταργήση τις ύφισταμένες οικονομικές σχέσεις, θα άρη την καπιταλιστική άτομική ιδιοκτησία, θα συγκεντρώση όλα τα μέσα παραγωγής στα χέρια του και με τον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό, ο οποίος θα πραγματοποιηθή κατά τη διάρκεια της δικτατορίας του, θα ξαναφέρει την άρχέγονη κοινοκτημοσύνη, τον χαμένο κομμουνιστικό παράδεισο, μέσα στον οποίο θα ρέουν όλες οι κρήνες του κοινωνικού πλούτου και της ευδαιμονίας⁶⁰.

59. Karl Marx, ένθ' άνωτ.: W, 23, σ. 49-191, 372-373, 789-792. Ο Έγγελος άναγνώστης μπορεί να χρησιμοποιήση την έλλην. μετάφραση του Π. Μαυρομμάτη (βλ. ύποσημ. 58). Karl Marx, Zur Kritik der politischen Ökonomie (1859): W, 13, σ. 21. Karl Marx, Die heilige Familie 1844/45: FS, σ. 322-338. Karl Marx, Nationalökonomie und Philosophie, 1844: FS, σ. 226-295. Karl Marx-Fr. Engels, Die deutsche Ideologie 1845/46: FS, σ. 339-383, 426.

60. Karl Marx, Die heilige Familie: FS, σ. 318-319. Karl Marx-Fr. Engels, Die deutsche Ideologie: FS, σ. 361, 367, 399. Karl Marx, Kritik des Gothaer Programms, 1875, έκδ. Fetscher III, σ. 171 έξ., σ. 186. Karl Marx, Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie, 1844: FS, σ. 222-224. Karl Marx, Nationalökonomie und Philosophie: FS, σ. 232-233, 236. Karl Marx-Fr. Engels, Manifest der kommunistischen Partei, 1848: FS, σ. 531-560 και στα έλληνικά: Κ. Μάρξ-Φ. Έγγελος, Μανιφέστο του κομμουνιστικού κόμματος, έκδ. «Σύγχρονη Έποχή», Άθήνα 1983, σ. 37 έξ. Karl Marx, Die Klassenkämpfe in Frankreich, 1850: W, 7, σ. 89. Karl Marx, Έπιστολή στον J. Weydemeyer της 5.3.1852: W, 28, σ. 508. Karl Marx, Das Kapital I: W, 23, σ. 92-93 και Das Kapital III (1894): W, 25, σ. 197, 827. Ο Έγγελος

Τότε θα άρθη ή άλλοτρίωσι. 'Ο άνθρωπος θα ξαναβρῆ τόν χαμένο έαυτό του, θα έπιστρέψη στην αυθεντική άληθινή φύση του και θα γίνη άληθινά κοινωνικός, «άνθρώπινος άνθρωπος» («menschlicher Mensch») ⁶¹.

«Αυτός ό κομμουνισμός», κατά τή διατύπωση του Μάρξ, «είναι ως τέλειος νατουραλισμός = ούμανισμός... Είναι τό λυμένο άίνιγμα τῆς ιστορίας» ⁶². 'Ο ούμανισμός αυτός δέν είναι άνύψωση με τήν πρόοδο σε κάτι ύψηλότερο, δέν είναι σύνθεση, αλλά με τήν άρνηση τῆς άρνήσεως επανάκτηση του άρχικου, τῆς αυθεντικῆς ανθρώπινης φύσεως, όπως ήταν αυτή στον άρχέγονο κομμουνιστικό παράδεισο πριν ό άνθρωπος αυτοαλλοτριωθῆ με τήν ιδιωτική άτομική ιδιοκτησία.

'Η διαλεκτική λοιπόν του 'Εγέλου δέν μεταβλήθηκε μόνο με τό ότι στον διαλεκτικό τρισσό ρυθμό ή αντίθεση θεωρήθηκε ως άρνηση κι' ή σύνθεση ως άρνηση τῆς άρνήσεως. 'Η σπουδαιότερη τροποποίηση τῆς διαλεκτικῆς του 'Εγέλου ήταν τό ότι ό Μάρξ, όπως είπαμε, άρνήθηκε, ότι τό πνεῦμα κι' ή σκέψη παράγουν τό πραγματικό, 'Αντίθετα οί ύλικοοικονομικές σχέσεις είναι εκείνες, που παράγουν τή σκέψη και τόν πνευματικό βίο.

6. Πολιτισμικό «εποικοδόμημα» και οίκονομική «βάση».

'Ο «Μαρξισμός», όταν έννοήσωμε ύπ' αυτόν τήν αυθεντική διδασκαλία του Μάρξ, είχεν ήδη αναπτυχθῆ τό 1845. Τότε ήδη ό 27χρονος Μάρξ τόνιζε, ότι δέν έξηγούνται οί πράξεις εκ των ιδεών, άλλ' οί ιδέες εκ τῆς

ύλικῆς πράξεως, εκ του «προτσές» τῆς παραγωγῆς ⁶³. «'Η παραγωγή των ιδεών, παραστάσεων, τῆς συνειδήσεως είναι πρωτίστως άμεσα πλεγμένη μέσα στην ύλική δραστηριότητα και στην ύλική επικοινωνία του ανθρώπου» ⁶⁴. 'Η σκέψη κι' ή πνευματική επικοινωνία των ανθρώπων είναι ή «άμεση άπόρροια τῆς ύλικῆς των συμπεριφορᾶς. Τό αυτό ισχύει για τήν πνευματική παραγωγή, όπως αυτή παρουσιάζεται στη γλώσσα τῆς Πολιτικῆς, των Νόμων, τῆς 'Ηθικῆς, τῆς Θρησκείας, τῆς Μεταφυσικῆς κ.λπ. ένός λαού» ⁶⁵. Οί άνθρωποι, — προσθέτει —, είναι οί παραγωγοί των παραστάσεων, ιδεών των κ.λπ. κ.λπ., αλλά (μόνον) οί πραγματικοί, πράττοντες (δρῶντες) άνθρωποι (die wirklichen, wirkenden Menschen), όπως αυτοί προσδιορίζονται δια μιᾶς όρισμένης αναπτύξεως των παραγωγικῶν δυνάμεων» ⁶⁶.

'Ο Μάρξ επανῆλθε κι' άργότερα στη διδασκαλία αυτή, σύμφωνα προς τήν όποία οί κύριοι γενεσιουργοί παράγοντες κι' οί δυνάμεις, που δημιουργοῦν τις ποικίλες εκφάνσεις του πολιτισμοῦ και τήν όλη πολιτιστική εξέλιξη, είναι οί εκάστοτε οίκονομικές συνθήκες. 'Οπως ή Θρησκεία, έτσι κι' ό 'Ηθικός βίος, ή 'Επιστήμη, ή Φιλοσοφία, ή Τέχνη, τό Δίκαιο, τὰ κοινωνικά 'Ηθη κι' 'Εθιμα κι' όλες οί πολιτισμικές εκφάνσεις δέν είναι πραγματοποίηση άνωτέρων πνευματικῶν αξιῶν, αλλά ρευστό κι' εὔμετάβολο κοινωνικό «εποικοδόμημα», δηλαδή σύνολο προϊόντων «κοινωνικῆς παραγωγῆς», που μεταβάλλεται, όταν μεταβάλλεται ή «βάση» του, δηλαδή όταν μεταβάλλονται οί οίκονομικές συνθήκες, τις όποιες αντικατοπτρίζει τό «εποικοδόμημα» αυτό ⁶⁷.

ἀναγνώστης μπορεῖ νά καταφύγη στη μτφρ. του Π. Μαυρομάτη, τόμ. I και τόμ. III, 'Αθήνα 1978. Πρβλ. τήν εὔσύνοπτη έκθεση στην έξῆς ελληνική έκδοση: Κάρλ Μάρξ, Τό Κεφάλαιο — Σύντομη παρουσίαση των βασικῶν επιστημονικῶν θεωρητικῶν του θέσεων, έκδ. «Σύγχρονη εποχή», 'Αθήνα 1983, ίδίως σ. 58 έξ.

61. Karl Marx, Nationalökonomie und Philosophie: FS, σ. 235.

62. 'Ενθ' άνωτ.

63. Karl Marx-Fr. Engels, Die deutsche Ideologie: FS, σ. 367-368.

64. 'Ενθ' άνωτ., σ. 347-349.

65. Αὐτόθι.

66. 'Ενθ' άνωτ.

67. Karl Marx, Zur Kritik der politischen Ökonomie, Πρόλογος: W, 13, σ. 8-10. Karl Marx, Das Kapital III: W, 25, σ. 828. Πρβλ. και Nicholas Lash, A matter of hope—A Theologian's Reflections on the Thought of Karl Marx, London 1891, σ. 112 έξ.

Ο ΟΡΟΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΗΣ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΟΝ *

Ὁ πρῶτος λόγος πού ἀνεβαίνει εἰς τὰ χεῖλη μου ἐδῶ αὐτὴν τὴν στιγμήν, πού ἔχω τὴν τιμὴν νὰ δεχθῶ τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος τῆς θεολογίας τιμῆς ἕνεκα, εἶναι ἡ εὐχαριστία.

Πράγματι, σὰς εὐχαριστῶ θερμότατα, Ἐλλογιμώτατε κύριε Πρόεδρε τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου τούτου Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης καὶ Ἐλλογιμώτατοι κ. κ. Καθηγηταί, οἱ ἀποτελοῦντες τὸν Καθηγητικὸν Σύλλογον, διὰ τὴν τόσῃν εὐμένειαν καὶ εὐγένειάν σας νὰ μοῦ ἀπονείμητε τὴν τιμητικὴν ταύτην διάκρισιν. Τὴν ἐκτιμῶ πάρα πολὺ, καὶ τόσον περισσότερον ὅσον τὴν δέχομαι μᾶλλον ὡς ἐκδήλωσιν εὐ-

* Ὁμιλία κατὰ τὴν τελετὴν ἀναγορεύσεώς του ἱεῖς ἐπιτιμον Διδάκτορα τῆς Θεολογίας τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (14.3.1984).

Ἰπὸ τὸ πρῖσμα τῆς διδασκαλίας αὐτῆς στὸ «Μανιφέστο τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος» διακηρύσσεται, πὼς «οἱ Νόμοι, ἡ Ἠθική, ἡ Θρησκεία εἶναι γι αὐτὸν (δηλ. τὸν προλετάριο) τόσον πολλὰς ἀστικές προκαταλήψεις, πίσω ἀπ' τὶς ὁποῖες ὑποκρύπτονται ἀκριβῶς τόσον πολλὰ ἀστικά ἐνδιαφέροντα...»⁶⁸. Ὁ Μάρξ τονίζει ὅτι «μὲ τὴ μεταβολὴ τῆς οἰκονομικῆς βάσεως ἀνατρέπεται τὸ ὅλο τεράστιο οἰκοδόμημα ἀργότερα ἢ γρηγορώτερα. Στὴ θεώρηση τέτοιων ἐκ θεμελιῶν ἀνατροπῶν πρέπει νὰ διακρίνη κανεὶς πάντοτε ἀνάμεσα (ἀφ' ἑνὸς) στὴν ὕλική ριζικὴ μεταβολή, πού ἐξακριβώνεται πιστῶς μὲ φυσικοεπιστημονικὸν τρόπο, μέσα στοὺς οἰκονομικοὺς ὄρους παραγωγῆς καὶ (ἀφ' ἑτέρου) στὶς νομικές, πολιτικές, θρησκευτικές, καλλιτεχνικές ἢ φιλοσοφικές, κοντολογίης, ἰδεολογικές μορφές, μέσα στὶς ὁποῖες οἱ ἄνθρωποι συνειδητοποιοῦν τὴ σύγκρουση αὐτῆς»⁶⁹.

68. Karl Marx-Friedrich Engels, Manifest der kommunistischen Partei: FS, σ. 537. Κ. Μάρξ-Φ. Ἐνγκελς, Μανιφέστο τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, Ἀθήνα 1983, σ. 34.

69. Karl Marx, Zur Kritik der politischen Ökonomie: W, 13, σ. 8-10.

λαβοῦς προσοχῆς, ἀλληλεγγύης καὶ συμπαραστάσεως τῶν ὁμαιμόνων ἱεροφαντῶν τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας, τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, πρὸς τὴν Μητέρα των Κωνσταντινουπολίτιδα Ἐκκλησίαν. Τὴν τοιοῦτότροπον τοῦ πράγματος ἀξιολόγησιν ἐπιτείνει τὸ γεγονὸς τῆς συγχρόνου ἀπονομῆς τῆς ἰδίας διακρίσεως καὶ εἰς δύο ἄλλους ἀγαπητοὺς ἀδελφοὺς συνεπισκόπους ἐν Φαναρίῳ, ἀξίους αὐτοὺς τοῦ ἀπονεμηθέντος τίτλου.

Ἰπὸ τὰς συνθήκας ταύτας, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ θεωρήσω τὴν σημερινὴν συνάντησίν μας, σεβαστοὶ ἀκαδημαϊκοὶ Διδάσκαλοι τῆς θεολογίας, ὡς ὑπερβαίνουσιν τὸν χαρακτήρα μιᾶς τυπικῆς τελετῆς καὶ τὴν πολυτέλειαν ἀπλῶς προσωπικῶν ἀναγνωρίσεων καὶ διακρίσεων, καὶ νὰ τὴν χαρακτηρίσω ὡς γεγονὸς ἐπιμαρτυρίας τῶν ἱερωτάτων δεσμῶν, πού ἐκ παλαιοῦ συνδέουν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ὀρθόδοξον Θεολογίαν τῶν Θεσσαλονικέων μὲ τὴν ἐν αὐτῇ ταύτη

Ἡ «ὕλιστικὴ» ἢ οἰκονομικὴ αὐτὴ θεώρηση τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ εἶχε λοιπὸν ὡς γενεσιουργὸν ἀφετηρία τὴν κριτικὴν τοῦ Μάρξ γιὰ τὴν Θρησκεία. Ὁ Μάρξ στὴν ἀρχὴ ἐνδιαφερόταν νὰ χαρακτηρίσῃ μόνον τὴν Θρησκεία ὡς προϊόν τοῦ ἀνθρώπου, πού προσδιορίζεται ἀπ' τὶς κοινωνικὰς σχέσεις. Στὴ συνέχεια ὁμως ὡς τέτοιο προϊόν χαρακτηρίσε ὀλόκληρη τὴν πνευματικὴν ζωὴ, τὸ λεγόμενον «ἐποικοδόμημα». Ἔτσι ἡ «ὕλιστικὴ» ἢ οἰκονομικὴ ἐρμηνεία τοῦ ἱστορικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ βίου δημιουργήθηκε ἀπ' τὸ γεγονὸς, ὅτι ἡ κριτικὴ τῆς Θρησκείας διευρύνθηκε σὲ κριτικὴ ὀλοκλήρου τοῦ πνευματικοῦ βίου⁷⁰. Ἡ πρώϊμη Φιλοσοφία τῆς Θρησκείας τοῦ Μάρξ ἦταν ἡ μήτρα, μέσα στὴν ὁποία κυοφορήθηκε ὅλη ἡ οἰκονομικὴ θεώρηση τῆς Ἱστορίας.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

70. Αὐτόθι.

τῆ κοιτίδι τῆς ἐν στρατείᾳ Ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν καὶ μήτραν τοῦ Γένους τῶν Νεοελλήνων· ἀκόμη, ἂν θέλετε, νὰ ὀνομάσω τὴν ἐν τῇ σεμνῇ ταύτῃ τελετῇ συνάντησίν μας, ὄχι μόνον ἐπιβεβαιωτικὴν τῶν ἀπὸ τῆς χθὲς δεσμῶν, ἀλλὰ καὶ συμβολικὴν πρᾶξιν καὶ ἐκδήλωσιν ἐξάρσεως τῆς συμπτώσεως τῆς ὁμοψυχίας καὶ τῆς ἀνάγκης συμπορείας ὡς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς διαφυλάξεως καὶ ἐπιβιώσεως τῶν μεγάλων καὶ ἰδιοτύπων πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀξιών ποῦ συνιστοῦν τὴν ταυτότητά μας καὶ ποῦ ἀπειλοῦνται σήμερον, καθὼς ἐπίσης καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς κοινῆς ἱεράς εὐθύνης καὶ ἀποστολῆς μας, ὅπως, ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζοντες καὶ ἀλλήλους ἀναπληροῦντες, ἐν συντονισμῷ δώσωμεν εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον μαρτυρίαν, ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι θεωρία καὶ τυπολατρεία, ἀλλὰ ζωὴ, νὰ τὸν διακονήσωμεν ὡς πρὸς τὰ οὐσιώδη διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ, τὰ σήμερον ἐπιπολάζοντα διάφορα οὕτω καλούμενα πολιτιστικὰ ὑπερβαίνοντες, νὰ ὑπηρετήσωμεν τὸν ὄντως πολιτισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ τοιαύτη ὑπὸ εὐρυτέραν ἔννοιαν ἐκτίμησις τῆς σημερινῆς τελετῆς μὲ ἀνακουφίζει προσωπικῶς καὶ ἀπαλύνει τὴν ἀμηχανίαν ποῦ μὲ διακατέχει καθὼς ἀποδέχομαι ἀκαδημαϊκὴν διάκρισιν ποῦ δὲν τὴν ἀξίζω.

Διότι οὐδέποτε ἐκαλλιέργησα συστηματικῶς τὴν θεολογίαν ὡς εἰδικὴν ἐπιστήμην καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ σπουδαστηρίου, ἀλλὰ περιωρίσθην, ὅπως ἐκλήθην, εἰς τὸ νὰ τὴν θεραπεύσω καὶ νὰ τὴν χρησιμοποιήσω εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Θεουσαστηρίου καὶ τοῦ ἁμβωνος καὶ γενικώτερον τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου καὶ τῆς ἄλλης συναφοῦς πρὸς αὐτὸ στρατείας.

Καὶ τώρα, ἐπειδὴ, κατὰ τὰ καθιερωμένα, εἰς τοιαύτην περίστασιν πρέπει ὁ τιμώμενος νὰ διαπραγματευθῆ ἓνα θέμα, μέσα εἰς ὠρισμένα χρονικὰ ὅρια, συμμορφούμενος, καὶ χωρὶς καμμίαν, φυσικὰ, ἀξίωσιν συμβολῆς εἰς τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην, ἀπλῶς μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς θεολογίας ἐκείνης ποῦ διήκει δι' ὅλης τῆς ἔργῳ ποιμαντικῆς, θὰ προσπαθῆσω νὰ ἀσχοληθῶ ἐν ἐπιτομῇ μὲ τὸ θέμα ποῦ ἐπέλεξα.

Ἐσκέφθην τί νὰ φέρω ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν μου, τὴν Χαλκηδόνα, εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν. Τί ἄλλο, σπουδαιότερον, ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπεθυμίσω τὸν Ὅρον τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ ὁποῖος ἐστερέωσε τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ μάλιστα τὴν Ὁρθοδοξίαν, καὶ νὰ ἐξετάσω τὴν ἐπικαιρότητά του σήμερον.

Ο ΟΡΟΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΗΣ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΟΝ

1. Ἡ βασικὴ ἔννοια τοῦ Ὁρου τῆς Χαλκηδόνας.

Ὅλαι αἱ μεγάλαι ἀλήθειαι εἶναι ἀπλάϊ. Ὁ Ὅρος τῆς Χαλκηδόνας, ἂν καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται

πολύπλοκος, ὅμως — ὅπως συμβαίνει εἰς κάθε μείζονα Ὁμολογίαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως — ἔχει μίαν βασικὴν ἀπλότητα. Ζητεῖ νὰ βεβαιώσῃ μίαν διπλῆν ἀλήθειαν:

(α) ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι «ἐκ» δὺ ο ἢ «ἐν» δὺ ο,

(β) ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἕν ας.

Αὐτὸς εἶναι ὁ πυρὴν, ἡ καρδία θὰ ἐλέγομεν, τῆς Χαλκηδονίου πίστεως:

(α) ὁ Χριστὸς εἶναι «ἐκ» ἢ «ἐν» δὺ ο. Τοῦτο τὸ βεβαίῳ ὁ Ὅρος ἐπιμένων εἰς τὸ διπλοῦν ὁμοούσιον καὶ εἰς τὴν φράσιν «ἐν δὺ ο φύσει». Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, λέγει ὁ Ὅρος, εἶναι τέλειος κατὰ τὴν θεότητα... τέλειος κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα «τέλειον... ἐν θεότητι, τέλειον... ἐν ἀνθρωπότητι», ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα κατὰ τὴν θεότητα, ὁμοούσιος μὲ ἡμᾶς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα «ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιον... ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα», γνωριζόμενος εἰς δύο φύσεις «ἐν δύο φύσει γνωριζόμενον».

Ὅπως ὁ ἅγιος Λέων, Πάπας Ρώμης, διατυπώνει τοῦτο μὲ ἐπιγραμματικὴν περιεκτικότητα εἰς τὸν Τόμον του, ὁ Χριστὸς εἶναι «ὄλος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ καὶ ὄλος ἐν τοῖς ἡμῖν», «Totus in suis, totus in nostris» (Mansi V. 1265· 1289).

(β) Ὁ Χριστὸς εἶναι ἕν ας. Αἱ δύο αὐταὶ φύσεις συνιστοῦν ἓνα ἀδιαίρετον πρόσωπον «εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης» (ἐκαστέρας φύσεως). Δι' ὅλου τοῦ κεντρικοῦ τμήματος τοῦ Ὁρου ἐμφαντικῶς ὑπογραμμίζεται ἡ ἐν ὀ τ η ς τ ο ὕ π ρ ο σ ω π ι κ ο ὕ ὑ π ο κ ε ι μ ἔ ν ο υ: μέσα εἰς ἓνα κείμενον ὄχι περισσότερον τῶν δεκαπέντε γραμμῶν, ἢ φράσις «ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν» χρησιμοποιεῖται τρεῖς φορές, καὶ ἡ φράσις «τὸν αὐτὸν» πέντε φορές. Ὅπως ἐπιμένει ὁ ἅγιος Κύριλλος, Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας μολοντί ὁ Χριστὸς εἶναι «ἐκ δύο», ὅμως δὲν εἶναι «διπλοῦς», ἀλλὰ «ὁ εἷς καὶ ὁ μόνος» (Ἐπιστολὴ Δ' πρὸς Νεστόριον, P.G. 77, 45C). Τοιαύτη ὡσαύτως εἶναι ἡ πεποιθήσις τῆς Χαλκηδόνας, ἔστω καὶ ἂν χρησιμοποιῆ τὴν διατύπωσιν ἐν δύο ἀντι τῆς ἐκ δύο (ἐξ ἀμφοτέρων)· καὶ διὰ νὰ ἀναφέρωμεν ἓνα δυτικὸν θεολόγον, τὸν McIntyre «κατὰ σχεδὸν κυριολεκτικὴν ἔννοιαν, ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία λέξις (τῆς Χαλκηδόνας) περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ὅτι οὗτος εἶναι ἓνας» (The shape of Christology, London 1966, p. 93).

Λοιπόν, «δύο φύσεις εἰς ἓν πρόσωπον»: ὁ χαλκηδόσιος αὐτὸς «τύπος» τί ἔχει νὰ εἴπῃ, νὰ προσφέρῃ, εἰς τὸν κόσμον τῆς σήμερον;

2. Φιλοσοφικὴν τεχνικὴν, στοχασμόν, ἢ τὸ μήνυμα τῆς σωτηρίας;

Σήμερον πολλοί, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Δύσιν, θεωροῦν ὅτι ὁ χαλκηδόσιος Ὅρος μὲ τὴν χρῆσιν εἰς αὐ-

τόν φαινομενικῶς ἀφρημένων ὄρων, ὅπως φύσις, πρὸσωπον καὶ ὑπόστασις, ἀσχολεῖται μᾶλλον μὲ φιλοσοφικὴν τεχνικὴν, φιλοσοφικὸν στοχασμὸν, παρὰ μὲ τὸ βιβλικὸν μήνυμα τῆς σωτηρίας. Ὁ Ἀδόλφος Harnack ἔκρινε τὸν Ὀρον «ψυχρὸν» καὶ «ἀρνητικὸν» (Dogmengeschichte, Vol. 2, Tübingen 1931, pp. 395-6): ἄλλοι ἔκρινον ὅτι ἡ γλῶσσά του εἶναι πολὺ στατική καὶ ἀνεπαρκῶς δυναμική — πολὺ «ὄντολογική» καὶ ἀνεπαρκῶς «ἐνεργητική» (Πρβλ. Bishop J.A.T. Robinson, The human face of God, London 1973).

Εἰς τὴν κριτικὴν ταύτην θὰ ἠμποροῦσε νὰ δοθῇ μία διπλῆ ἀπάντησις:

Πρῶτον, δὲν εἶναι τυχαῖον ὅτι τὸ δευτέρον πρόσωπον τῆς Ἀγίας Τριάδος καλεῖται Λόγος. Εἰς μίαν ἐποχὴν, ὡς τὴν ἰδικὴν μας, ὅτε ἡ γλῶσσα ἔχει ὑποβαθμισθῆ ἀπὸ τὴν φθορὰν εἰς τὰ μέσα ἐπικοινωνίας, χρειάζεται νὰ ἀποκαταστήσωμεν τὴν πρέπουσαν ἔννοιαν τῆς ἀξίας τῶν λέξεων. Ἡ λογικὴ καὶ ὁ ἔναρθρος λόγος εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ, μέρος τοῦ «κατ' εἰκόνα», καὶ εἶναι ἀποφασιστικῆς σημασίας τὸ νὰ χρησιμοποιῶνται μὲ αὐστηρότητα καὶ ἀκρίβειαν. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ Καρδινάλιος Suenens, «δὲν εἶναι ποτὲ ὑπερβολικὴ ἢ ὑπογράμμισις τῆς σπουδαιότητος τῶν λέξεων καὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐννοίας των. Ἐνας κινέζος σοφὸς ἠρωτήθη κάποτε 'τί θὰ ἦτο τὸ πρῶτο πράγμα πού θὰ ἐκάματε ἐάν ἦσθε ὁ κυβερνήτης τοῦ κόσμου ἔλου;' καὶ ἐκεῖνος ἀπήντησε: 'θὰ ἀποκαθιστοῦσα τὴν ἀληθινὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων» (Ecumenism and Charismatic Renewal, Malines Document 2, London 1978, p. 46). Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο πού, μεταξύ ἄλλων, ἐπεδίωκον νὰ κάμουν οἱ Πατέρες τῆς Χαλκηδόνος.

Δεύτερον, καὶ βασικώτερον, ἐκεῖνο πού οἱ Πατέρες τῆς Χαλκηδόνος ἐπεχειροῦν νὰ ἐπιτύχουν διὰ τῆς ἀκριβοῦς χρήσεως τῆς γλώσσης, ἦτο ἰδιαζόντως ἡ διασφάλισις τῆς βιβλικῆς διδασκαλίας τῆς σωτηρίας. Τὸ ἐνδιαφέρον των ἦτο συγκεντρωμένον ὄχι εἰς μεταφυσικὰς ἀφαιρέσεις, ἀλλ' εἰς τὸ μήνυμα τῆς ἐν Χριστῷ αἰωνίου ζωῆς, ὅπως τοῦτο διακηρύσσεται εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν. Αὐτὸ εἶναι πού δὲν συνέλαβον ὁ Harnack καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπικριτῶν τῆς Χαλκηδόνος.

Τὸ μήνυμα τοῦτο πῶς τίθεται εἰς τὴν Βίβλον; Ἡ Καινὴ Διαθήκη θεωρεῖ τὴν σωτηρίαν ὡς ἀμοιβαίαν μετοχής: ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μᾶς σώζει μετέχων ἀνεπιφυλάκτως εἰς ὅ,τι εἴμεθα, βεβαίως «χωρὶς ἀμαρτίας» (Ἐβρ. 4,15), καὶ οὕτω ἰκανῶν ἡμᾶς νὰ μετᾶσχωμεν πλήρως εἰς ὅ,τι ἐκεῖνος εἶναι. Ὁ ἔναρθρος Χριστὸς εἶναι γέφυρα ἢ κλίμαξ (Ἰω. 1,51), ἐνοῦσα ἄνθρωπον καὶ Θεόν, διότι ἐν αὐτῷ τῷ προσώπῳ του οὗτος εἶναι τὸ συναμφότερον ἐν ταῦτῳ. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀντίληψις τῆς σωτηρίας, ὅπως βεβαιοῦται σαφῶς εἰς τὸ τέταρτον Εὐαγγέλιον (Ἰω. 17,21-23), εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Β' Κορ. 8,9), εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν

(2,11. 2,17. 4,15 κλπ.) καὶ εἰς τὴν Β' Πέτρου (1,4). Ἡ βιβλικὴ αὕτη σωτηριολογία τῆς μετοχῆς συνοψίζεται εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἁγίου Εἰρηναίου Λουγδούνου: «ἐν τῇ ἀπεριορίστῳ ἀγάπῃ του ἐκεῖνος ἐγένετο ὅ,τι ἡμεῖς εἴμεθα διὰ νὰ μᾶς ἰκανώσῃ νὰ γίνωμεν ὅ,τι ἐκεῖνος εἶναι» (Adv. Haer. V, Praef.: P.G. 7, 1120B). Ἀλλὰ βραχυτέρον καὶ σαφέστερον ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, διδάσκει: «Αὐτὸς γὰρ ἐνηθρώπησεν, ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν» (Λόγος περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου καὶ τῆς διὰ σώματος πρὸς ἡμᾶς ἐπιφανείας αὐτοῦ, P.G. 25, 192B).

Τὸ μήνυμα τοῦτο τῆς σωτηρίας παραμένει τόσον ζωτικὸν διὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον, ὅσον ἦτο πάντοτε ἄλλοτε: καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ μήνυμα καὶ ὄχι ἄλλο, εἶναι ἐκεῖνο τοῦ ὁποῦ ὑπεραμύνεται ἡ Χαλκηδόν.

Ὑπὸ τὴν ἀντίληψιν ταύτην τῆς σωτηρίας ὡς ἀνταλλαγῆς ἢ πράξεως ἀμοιβαίας μετοχῆς, ὑπάρχουν δύο θεμελιώδεις σωτηριολογικαὶ ἀρχαί:

(α) Μόνον ὁ Θεὸς δύναται νὰ σώσῃ: Ἡ σωτηρία εἶναι πράξις θεία. Ἐνας προφήτης δὲν δύναται νὰ εἶναι ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου: ὁ θάνατος ἐνὸς ἀπλῶς ἀνθρώπου δὲν καταργεῖ τὸν θάνατον. Ἐὰν ὁ Χριστὸς πρόκειται νὰ εἶναι ὁ Σωτὴρ μας, πρέπει νὰ εἶναι πλήρως θεῖος.

(β) Ἡ σωτηρία τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ συναντήσῃ τὸ κέντρον τῆς ἀνθρωπίνης ἀνάγκης.

Μόνον ἂν ὁ Χριστὸς εἶναι ἀληθῶς ἄνθρωπος ὡσὰν ἡμᾶς, ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι δυνάμεθα νὰ μετᾶσχωμεν εἰς ὅ,τι ἐκεῖνος ἔκαμε δι' ἡμᾶς ὡς Θεός. Τὸ ὅμοιον σώζεται καὶ ἀγιάζεται ὑπὸ τοῦ ὁμοίου. Ὅπως ἐπιμένει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός: «τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀγιάσας» καὶ «τὸ ἀπρόσληπτον, ἀθεράπευτον· ὃ δὲ ἦνεται τῷ Θεῷ, τοῦτο καὶ σώζεται» (Ἐπιστολὴ 101: P.G. 37, 181C-184A, 188B). Ὁ Θεὸς μᾶς σώζει ὡς λαμβάνων τὴν ἀνθρωπότητά μας ἐν ἑαυτῷ, καὶ μόνον ἂν ἡ πράξις αὕτη τῆς προσλήψεως εἶναι πλήρης καὶ ἀμείωτος, ἡ σωτηρία μας εἶναι ὁμοίως πλήρης. Ἄν ὁ Χριστὸς πρόκειται νὰ εἶναι Σωτὴρ μας, πρέπει νὰ εἶναι πλήρως ἀνθρώπινος.

Παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ σωτηριολογικὴ «λογικὴ», θὰ ἐλέγομεν, τῶν δύο τούτων ἀρχῶν ἀπαιτεῖ ὁ Χριστὸς νὰ εἶναι πλήρως Θεός καὶ πλήρως ἄνθρωπος: ὄχι κατὰ τὸ ἕμισυ τὸ ἓνα καὶ κατὰ τὸ ἕμισυ τὸ ἄλλο, ὄχι 50% Θεός καὶ 50% ἄνθρωπος, ἀλλὰ 100% Θεός καὶ 100% ἄνθρωπος.

Καλοῦμεθα νὰ εἴμεθα ἀκράϊοι, νὰ ἔχωμεν μίαν ὑπερθετικὴν θεώρησιν τοῦ θεανθρωπίνου γεγονότος τῆς σωτηρίας: μόνον ἓνας πού εἶναι «Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ», καὶ ταυτοχρόνως ἓνας ἐξ ἡμῶν «καὶ σαρκωθεῖς... καὶ ἐνανθρωπήσας», δύναται νὰ

είναι ὁ Λυτρωτής μας ἐκ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἀμαρτίας.

Τώρα, αὐτὸ τοῦτο τὸ υπερθετικοῦ βαθμοῦ μῆνυμα τῆς σωτηρίας εἶναι ἰδιαζόντως ἐκεῖνο ποὺ διακηρύττει ἡ Χαλκηδών. Βεβαιούσα τὸ διπλοῦν ὁμοούσιον — «ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα» — ἡ Χαλκηδὼν ἐπιμένει ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν δύο τούτων βασικῶν σωτηριολογικῶν ἀρχῶν. "Ὅταν ἡ Χαλκηδὼν βεβαιοῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι «τέλειος ἐν θεότητι, τέλειος ἐν ἀνθρωπότητι» καὶ ὅταν ὁμιλῇ περὶ «δύο φύσεων», τοῦτο ὅλον γίνεται ὄχι διὰ τεχνικούς ἢ φιλοσοφικούς λόγους, ἀλλὰ διὰ νὰ διαφυλαχθῇ ἡ γνησία καὶ πλήρης σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκεῖνο ποὺ λέγει ἡ Χαλκηδὼν εἶναι ἀπλῶς τοῦτο: μόνον ὁ Θεὸς δύναται νὰ σώσῃ· ἡ σωτηρία τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ ἀπαντήσῃ τὸ κέντρον τῆς ἀνθρωπίνης ἀνάγκης· ἐπομένως ἀπαιτεῖται ὁ Σωτὴρ νὰ εἶναι τὸ συναμφοτέρον, τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος.

Ἄλλὰ ἡ Χαλκηδὼν προωθεῖ τὴν σωτηριολογικὴν κυρίαν πρότασιν περαιτέρω. "Ἄν ἡ ἀνθρωπίνη σωτηρία μας διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς ἢ τῆς ἀμοιβαίας μετοχῆς πρόκειται νὰ εἶναι πραγματικότερη, τότε εἶναι ἐπίσης ἀναγκαῖον, ὡς ὁ χαλκηδόνιος "Ὄρος προβαίνει καὶ δηλοῖ, ὅπως ὁ Σωτὴρ εἶναι ἕνας καὶ ὄχι δύο. Ἐντεῦθεν ἡ βεβαίωσις τῶν θεοφόρων Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἕνας εἰς π ρ ὁ σ ω π ο ν καὶ ὑ π ὅ σ τ α σ ι ν — ὄχι δύο πρόσωπα συνυπάρχοντα εἰς τὸ αὐτὸ σῶμα, ἀλλὰ ἕνα μόνον καὶ ἀδιαίρετον προσωπικὸν ὑποκείμενον, ἕνας καὶ ὁ αὐτός. Καὶ πάλιν καὶ εἰς ἐπίμετρον, τὸ ἐλαττήριον τῆς διατυπώσεως δὲν εἶναι μεταφυσικόν, ἀλλὰ σωτηριολογικόν: ἂν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι πρόκειται νὰ σωθῶμεν, τότε πρέπει αὐτὸς οὗτος ὁ Θεὸς νὰ εἶναι ὁ γεννώμενος ὡς ἄνθρωπος, ὁ πάσχων, ὁ θνήσκων καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἐκ τῶν νεκρῶν. "Ἄλλως ἡ ἀρχὴ τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς ταυτότητος, ποὺ κεῖται εἰς τὴν βάσιν τῆς ὀρθοδόξου περὶ σωτηρίας διδασκαλίας, μοιραίως ὑπονομεύεται καὶ ἐκθεμελιούται.

Ἐδῶ, λοιπόν, εὐρίσκεται ἡ πρωταρχικὴ διδασκαλία τοῦ Χαλκηδονίου "Ὄρου πίστεως:

ἐναντίον τοῦ Ἀρειανισμοῦ, βεβαιοῖ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι πλήρως Θεός·

ἐναντίον τοῦ Ἀπολλιναρισμοῦ, ὅτι ἐκεῖνος εἶναι ἀληθῶς καὶ καθ' ὀλοκληρίαν ἄνθρωπος·

ἐναντίον τοῦ Νεστοριανισμοῦ, ὅτι ἐκεῖνος εἶναι ἕνα καὶ μόνον προσωπικὸν ὑποκείμενον καὶ ὄχι δύο.

Ἐἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπιθυμῶ νὰ ὑπομνήσω καὶ νὰ ἀναφέρω, ὅτι καὶ αἱ τρεῖς αὐταὶ αἰρέσεις εἶναι πολὺ ζωνταναὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας!

Ἐν πᾶσι τούτοις, λοιπόν, ὁ στόχος τοῦ "Ὄρου εἶναι ἡ αὐθεντικὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ διὰ τὸν κύριον τοῦτον λόγον, ὁ "Ὄρος διατηρεῖ τὴν ἐπικαι-

ρότητά του καὶ τὴν ἄμεσον σχέσιν τοῦ με τὸν κόσμον σήμερον.

«Τί με δεῖ ποιεῖν ἕνα σωθῶ;» (Πράξ. 16,30): ἡ ἐρώτησις ποὺ ἐτέθη εἰς τὸν Παῦλον ἀπὸ τὸν δεσμοφύλακα εἰς τοὺς Φιλίππους παραμένει ἀκόμη καὶ πάντοτε ἡ φλέγουσα ἐρώτησις εἰς τὴν καρδίαν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἀκόμη καὶ ἂν πολλοὶ δὲν ἔχουν σαφῆ συνείδησιν ὅτι αὐτὸ εἶναι πράγματι ποὺ ἀνάζητοῦν. "Ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πάντοτε διὰ μέσου τῶν αἰώνων, τοῦτο ἐζήτησαν συνεχῶς ἀπὸ τὴν θρησκείαν: σωτηρίαν, ἀποκατάστασιν, ὀλοκλήρωσιν καὶ ὑγίαν ψυχῆς καὶ σώματος. Καὶ ἡ ἀπάντησις παραμένει πάντοτε ἡ ἴδια με ἐκείνην ποὺ ἐδόθη ἀπὸ τὸν Παῦλον: «πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ σωθήσῃ» (Πράξ. 16,31). Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν, ὅπως ἡ Χαλκηδὼν διδάσκει, ὅτι ἐκεῖνος εἶναι ὄχι τι ὀλιγώτερον τοῦ Θεοῦ, ὄχι τι ὀλιγώτερον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅτι εἶναι ἕνα καὶ μόνον, ἀδιαίρετον, πρόσωπον.

Σήμερον ζῶμεν εἰς μίαν ἐποχὴν «οὐμανισμοῦ», μίαν ἐποχὴν ἀπορροφημένην ἀπὸ τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Καὶ εἰς τὴν «οὐμανιστικὴν» αὐτὴν ἐποχὴν ὁ χαλκηδόνιος "Ὄρος ὁμιλεῖ κατὰ ἕνα ἄμεσον καὶ δυναμικὸν τρόπον «... ἕνα καὶ τὸν αὐτόν... τέλειον ἐν θεότητι... τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι»: ὁ χαλκηδόνιος "Ὄρος ἀποτελεῖ ἕνα ἀληθινὸν «χάρτην ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων», διότι ἐνώνει τὸν Θεὸν μετὰ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἐγκεντρώνει τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν θεῖαν ζωὴν, βεβαιῶν ὅτι ὁ Σωτὴρ, ὁ μόνος καὶ ἀδιαχώριστος Χριστὸς, εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ταυτοχρόνως.

3. Ἡ θεία ἐμπειρία.

Ἐπὶ τῆς ἐπίσης καὶ ἕνας ἄλλος παράγων ποὺ δίδει εἰς τὴν Χαλκηδόνιον Ὁμολογίαν πίστεως μίαν εἰδικὴν θέσιν εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Ὁ "Ὄρος ὄχι μόνον περιφρουρεῖ τὴν ἀνθρωπίνην σωτηρίαν μας, ἀλλὰ καὶ διαφυλάττει τὴν ἀποφατικὴν διάστασιν τῆς σωτηριολογίας: βλέπει τὴν σωτηρίαν ὡς μυστήριον. Ἡ ἀποφατικὴ αὐτὴ διάστασις εἶναι καταφανὴς εἰς τὰ τέσσαρα ἐπιρρήματα-κλειδας, ποὺ ἀποτελοῦν μέρος τῆς κεντρικῆς προτάσεως καὶ ὅπου λέγεται ὅτι ὁ ἕνας καὶ μόνον Χριστὸς ἀποκαλύπτεται εἰς δύο φύσεις «ἀσυχύτως, ἀτρεπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως». Ἐχει μεγάλην σημασίαν ὅτι ἕκαστον τῶν ἐπιρρημάτων τούτων ἀρχίζει με ἕνα στερητικὸν ἄλφα, ποὺ βεβαιοῖ ὄχι τόσον τί εἶναι ἡ ὑποστατικὴ ἔνωσις, ἀλλὰ μᾶλλον τί δὲν εἶναι. Ὁ Harnack εἰς τὴν ἐπίκρισίν του τῆς Χαλκηδόνος ἔψεξεν ἰδίως τὰ τέσσαρα ταῦτα ἀρνητικὰ ἐπιρρήματα, μὴ ἐμβαθύνει εἰς τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀξίαν ποὺ ἐνυπάρχουν εἰς τοὺς ἀποφατικούς τούτους ὄρους.

Ἐνῶ, ὅπως ἐτονίσασαμεν προηγουμένως, καλούμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ θεόδοτα δωρήματά

Η ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΗΣ (ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ - ΒΙΩΜΑΤΑ - ΟΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ)*

Ο Μητροπολίτης Μύρων έταμεν νέας λεωφόρους και άτραπούς έν τή ακολουθουμένη διδασκτική μεθόδω. Πράγματι ούτος ούδέποτε υπήρξε διδάσκαλος τής προσκολλησείας είς τό κείμενον τών άριστων ύπ' αυτού κατηρητισθεισών δι' ήμās σημειώσεων. Έδίδασκε πάντοτε από στήθους, διό και ούδέποτε υπήρξε Διδάσκαλος του μονολόγου αλλά του διαλόγου. Τώ όντι. Από τής πρώτης στιγμής του διορισμού του είς την έδραν τής Δογματικής, την όποίαν έτίμησε δεόν-

τως και ήγωνίσθη σθεναρώς να την διατηρήσει είς ύψηλόν έπιστημονικόν επίπεδον, αναδειχθείς κατά πάντα άξιος διάδοχος τών προκατόχων αυτού, ενεκαίνιασε με τους μαθητάς του ως άποδοτικώτεραν μέθοδον την διαλογικήν συζήτησιν έντός τής αίθούσης ούχι μόνον επί τής διδασκομένης ύλης, αλλά και επί πολλών άλλων προβλημάτων, τά όποία έβασάνιζον τό πνεύμα τών μαθητών του. Αί έν λόγω διαλογικά συζητήσεις έδιδον είς ήμās την ευκαιρίαν να γίνωμεν μέτοχοι του θησαυρού τών γνώσεών του, τής εκκλησιαστικής του έμπειρίας και του τρόπου άντιμετωπίσεως τών εκάστοτε άναφουμένων προβλημάτων τής

* Συνέχεια εκ τής σελ. 316 του ύπ' άριθ. 10 τεύχους.

μας του λόγου ως λογικού και άνάρθρου λόγου είς τόν ύψιστον και αυστηρότερον δυνατόν βαθμόν, άξιολομεν πάλιν ταπεινοφρόνως να αναγνωρίσωμεν ότι ό Θεός είναι ζών μυστήριον επέκεινα του άνθρωπίνου λεξιλογίου και τής κτιστής νοήσεως. Κατά μίαν έκφρασιν, άποδοιδόμενην είς τόν άγιον Άθανάσιον, «Θεός καταλαμβανόμενος ούκ έστι Θεός» (Ad Antiochum, Res. I: P.G. 28, 597D). «Ό τόν οικείον νοών μέτρον τών όντων ποιούμενος», λέγει ό Μέγας Βασίλειος, «ού λογίζεται, όρι ράόν έστι, κοτύλη μικρά την πασάν θάλασσαν εκμετρήσαι, ή τώ άνθρωπίνω νώ τής άφάτου μεγαλειότητος του Θεού περιδράξασθαι» (In Psal. 115,2: P.G. 30, 105C) και άλλαχοϋ, ό Θεός «έθετο σκότος άποκρυφήν αυτού» Ρς. 17, 12. LXX) τουτο δε είναι άληθινόν άκόμη και δια την ένσάρκωσιν — ό Θεός άληθώς άποκαλύπτεται έν Χριστώ Ιησοϋ, όμως συγχρόνως άποκαλύπτεται και πέραν τής ιδιικής μας λογικής κατανοήσεως. Είς αυτήν ταύτην την άποκάλυψιν είναι έπίσης παρόν τό στοιχείον του υπερβατικού μυστηρίου. Τουτο κατενόησαν και έξετίμησαν οι Πατέρες τής Χαλκηδόνας και άκριβώς δια τόν λόγον τουτον άπόφυγον τό λάθος να επιχειρήσουν έξηγήσεις πέραν του δέοντος.

Ούδεις όρος, όσονδήποτε μετά προσοχής διατυπωμένος, όσονδήποτε εύστοχος και όσονδήποτε ζωτικός δια την σωτηρίαν δύναται να περιλάβη λεκτικώς τό πλήρωμα του άπειρου μυστηρίου. Είναι χρήσιμον και άποφασιστικής σπουδαιότητος όπως αί λεκτικά διατυπώσεις μας είναι αυστηρώς όρθόδοξοι. Άλλ' ούδεις λεκτικός τύπος, μεμονωμένος λαμβανόμενος, ήμπορεί να ύποκαταστάση την άμεσον έμπειρίαν του Θεού, που άποκτάται έν τή Έκκλησία με την προσευχήν, την άτομικήν και την κοινοτικήν, τά μυστήρια, την κοινωνίαν με τους φίλους, τους οικείους

του Χριστού, την προσπάθειαν προς άσκησιν, και που κορυφούται είς την θέωσιν. Δέν είναι άνάγκη να τονισθή ιδιαίτέρως ή άλήθεια αυτή έδώ, είς την πόλιν τής Θεσσαλονίκης, όπου ύφούται διδάσκαλος και όδηγός ό Άγιός σας, ό Άγιός μας, Γρηγόριος ό Παλαμας, ό κατ' έξοχήν θεολόγος τής προσωπικής έμπειρίας.

Ό σύγχρονος άνθρωπος έχει κουρασθή από τό είδος εκείνο τής χριστιανικής θεολογίας που άξιο να προμηθεύση άπάντησιν με επιχειρηματολογία είς κάθε έρώτημα, και που έναποθέτει μεγάλην πίστιν είς την ικανότητα των συλλογισμών του άνθρώπου να έξιχνιάσουν τό θεϊον μυστήριον. Είς την πλήρη ύπερ-εμπιστοσύνης προσέγγισιν ταύτην, ό σύγχρονος δυτικός άνθρωπος έχει άντιδράσει με την άπάντησιν «ό Θεός σας απέθανε». Και κατά τινά έννοιαν, ό σύγχρονος άνθρωπος έχει δίκαιον: ό «βρασιοναλιστικός» Θεός πλείστου τής μετα-Καρτεσιανής φιλοσοφίας είναι πράγματι νεκρός. Άλλ' ό «Όρος τής Χαλκηδόνας, καθώς δίδει θέσιν είς την άποφατικήν διάστασιν, αναφέρεται και φέρει όχι είς τόν Θεόν των φιλοσόφων, άλλ' είς τόν ζώντα Θεόν, τόν γνωστόν ύπό των άγιών δια τής άμέσου έμπειρίας, όχι είς τόν Θεόν που είναι μία διανοητική ύπόθεσις, άλλ' είς τόν Θεόν που όμίλησε προς τόν Μωϋσήν από την φλεγόμενην βάτον, λέγων «Εγώ είμι ό όν» (Έξοδ. 3,14), τόν Θεόν που συνάπτει με τόν άνθρωπον τόν προσωπικόν διάλογον του «Εγώ—καί—Σύ».

Αυτός ό Θεός τής ζωής έμπειρίας, περι του όποιου μαρτυρεί ή χαλκηδόνας πίστις, παραμένει πάντοτε σύγχρονος: «Ιησοϋς Χριστός χθές και σήμερα ό αυτός και είς τους αιώνας» (Έβρ. 13,8).

† Ό Χαλκηδόνας ΜΕΛΙΤΩΝ

'Εκκλησίας, ὅστις δὲν ἀποκτᾶται τόσο δια τῆς διδασκαλίας ὅσον δια τῆς ζυμώσεως με τὴν διοίκησιν τῆς 'Εκκλησίας.

Οὗτος δὲν ὠμίλει εἰς ἡμᾶς με δανεικὰς γνώσεις, ἀλλὰ με τὰ προσωπικά του βιώματα ὡς ἐρευνητοῦ, ὡς θεολόγου, θέτοντος ἑαυτὸν εἰς τὴν διακονίαν τῆς 'Εκκλησίας, ὡς 'Ιεράρχου τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς λογίου Φαναριώτου καὶ ὡς καθαρῶς Ρωμηοῦ. 'Ἐτι δὲ βλέπουν τοὺς νέους καιροὺς νὰ ἐρχονται ἀκάθεκτοι καὶ νὰ σαρώνουν εἰς τὸ πέρασμά των πᾶσαν παλαιὰν ἐκκλησιαστικὴν, πνευματικὴν, πολιτιστικὴν καὶ αἰσθητικὴν ἀξίαν, ὠμίλει εἰς ἡμᾶς ἐκθέτων τὰς σκέψεις τῆς μυστικῆς του ἀγωνίας δια τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς 'Εκκλησίας, γενικῶς, καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τῆς Ὀμογενείας, εἰδικῶς! Μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ἀγωνίαν αἱ παραδόσεις τοῦ Μητροπολίτου Μύρων, ὡς καθαρὰ πεμπτουσία τῆς ζωῆς του, ἦσαν πάντοτε τόσο χυμώδεις καὶ τόσο εὐχάριστοι, ἀλλὰ καὶ τόσο καλῶς προητοιμασμένοι ἐξ ἀπόψεως ἐνημερώσεως καὶ περιεχομένου, τὸ ὁποῖον διετυποῦτο εἰς μίαν γλῶσσαν αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴν καὶ καθαρῶς ἐκκλησιαστικὴν καὶ Φαναριωτικὴν, ὥστε αὐταὶ νὰ μὴ θεωρῶνται ὑπὸ τῶν ἱεροσπουδαστῶν ὡς ὦραι διδασκαλίας ἀλλὰ πραγματικῆς μυσταγωγίας. Εἰς τὴν διδασκαλίαν του ὁ Μητροπολίτης Μύρων ἀποφεύγει συστηματικῶς πᾶν εἶδος περιττολογίας καὶ κενολογίας καὶ ἐξαιρεῖ ἐπισταμένως τὸ οὐσιώδες, προσδίδων εἰς αὐτὸ τὴν ἀπαιτουμένην ἔμφρασιν.

'Η ἐπιβλητικὴ προσωπικότης τοῦ διδασκάλου, ὅστις ἦτο πάντοτε κύριος τῆς ἔδρας, ἡ ἄκρως ἐνδιαφέρουσα πάντοτε διδασκαλία του, ὁ γλαφυρὸς ἀλλὰ συνάμα καὶ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὸς τρόπος ἐκφράσεως καὶ διατυπώσεως τῶν ὑψηλῶν ἐνοιῶν καὶ ἰδεῶν τοῦ κλάδου του, ἡ διαλεκτικὴ μέθοδος, ἡ γαλήνια ὄψις του, τὸ ἀνυπόκριτον χαμόγελον τῆς ἐκφράσεώς του, αἱ μετρημένοι ἀπὸ τῆς ἔδρας χειρονομίαι, ἡ ἔμφρασις, τὸ χρῶμα καὶ ὁ τόνος τῆς φωνῆς του, ἡ τελεία ἄρθρωσις τῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι πρὶν ἢ χρησιμοποιηθῶν ἠλέγχοντο αὐστηρῶς εἰς τὸν ἀκριβῆ κομποῦτερο τοῦ ἐγκεφάλου του, ὥστε οὐδεμία ἐξ αὐτῶν νὰ θεωρῆται περιττὴ ἢ ἐλλειπὴς πρὸς σαφῆ ἐκφρασιν τῆς ἀναπτυσσομένης ἰδέας, ὁ ἰδιαιτερός τρόπος, δι' οὗ ἤσκει θετικὴν ἢ ἀρνητικὴν κριτικὴν ἐπὶ ὀρισμένων προσωπικῶν γεγονότων καὶ πράξεων τῆς 'Εκκλησίας τόσο τῶν ἀρχαίων καὶ μέσων, ὅσον καὶ τῶν νεωτέρων καὶ νεωτάτων χρόνων, ἡ πικρία του, ἡ ὁποία προήρχετο συνήθως ἐκ τῶν ἱστορικῶν λαθῶν τῶν πνευματικῶν ταγῶν τῆς 'Εκκλησίας, ἡ ἐνεργὸς καὶ μετὰ πάθους, ἐνίοτε, συμμετοχὴ του εἰς τὸ ἀναπτυσσόμενον ἀντικείμενον, ἥτις ἄλλοτε μὲν τὸν καθίστα εὐδιάθετον καὶ ἄλλοτε περίλυτον, ἄλλοτε αἰσιόδοξον καὶ ἄλλοτε ἀπαισιόδοξον διὰ τὰ καλῶς ἢ κακῶς γινόμενα, διὰ τὰ μὴ γινόμενα καὶ διὰ τὰ δέοντα γενέσθαι ὑπὸ τῆς 'Εκκλησίας — πρόκειται ἐνταῦθα περὶ μιᾶς ἄκρως εὐαίσθητου ὀψεως τοῦ ἀδαμαντίνου χαρακτῆρος τοῦ Διδασκάλου μας, ἥτις, σημειωθῆτω ἐν

παρόδῳ, ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ μετεβιβάζετο καὶ εἰς τὸν παιδικὸν ψυχικὸν καὶ πνευματικὸν κόσμον ἡμῶν τῶν μαθητῶν του — ὁ ἐνθουσιασμός τῆς διδασκαλίας του, ὅστις ἐξεπήγαγεν ἐκ τοῦ μεγάλου ἔρωτος πρὸς τὴν νύμφην τοῦ Χριστοῦ, τὴν 'Εκκλησίαν, καὶ τοῦ κλάδου, εἰς ὃν εἰδικεύθη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Στρασβούργου καὶ ἐν Ρώμῃ ἀποβάς τέλειος ἐπιστήμων καὶ ἄριστος θεολόγος, ταῦτα πάντα καὶ πολλὰ ἕτερα συνεδέοντο τόσο πολὺ ἀρμονικῶς καὶ ὄντολογικῶς μεταξὺ των, ὥστε νὰ ἀπαρτίζουν οὐχὶ μίαν κοπιώδη ὑποχρεωτικὴν παρακολούθησιν, ἀλλὰ τούναντίον μίαν εὐχάριστον ἀτμόσφαιραν εἰς ἣν ἡμεῖς οἱ μαθηταὶ εὐχαρίστως μετείχομεν καὶ ὅπου τὸ πνεῦμα μας ἠύφραινετο, ἡ ψυχὴ ἠγαλλιᾶτο καὶ τὸ σῶμα ἀνεπαύετο εἰς τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος, τοῦ ὁποῖου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων εἶχε τὴν ἰκανότητα ὄχι μόνον νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ ὑψώνων ἡμᾶς πρὸς στιγμὴν εἰς τοὺς περιπλόκους καὶ ἀχανεῖς λαβυρίθους ἀλλὰ καὶ νὰ ἐγκαθιστᾷ μονίμως εἰς αὐτοὺς εἰς τρόπον, ὥστε ἐγκαταλείποντες τὰ φοιτητικὰ ἔδρανα καὶ ἀποχωροῦντες τῆς Σχολῆς νὰ ζῶμεν πάντοτε, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς μας, συνειδητῶς ἢ ἀσυνειδήτως μέσα εἰς αὐτὸν τὸν τόσο εὐχάριστον καὶ γλυκὺν κόσμον τοῦ πνεύματος τῆς διδασκαλίας του, ὅπου οὗτος ὡς λίαν ἔμπειρος θαλασσοπόρος Ὀδυσσεὺς μᾶς ἔδесе σφικτὰ εἰς τὰ κατάρτια τοῦ πλοίου, τὸ ὁποῖον καλεῖται 'Εκκλησία, προκειμένου αἱ μετέπειτα γλυκεῖαι συρῆνες τοῦ κόσμου καὶ τὰ τεράστια κύματα τῆς ζωῆς νὰ μὴ εἶναι ἱκανὰ νὰ μᾶς παρασύρουν ἀπὸ τὸ κατὰστρομα αὐτοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ κίρκη τῆς σημερινῆς κοινωνίας νὰ μὴ δύναται νὰ μᾶς μεταμορφώσῃ εἰς ὄργανά της.

Τέλος ἡ ἔλξις καὶ ἡ συγκίνησις τὰς ὁποίας ἤσκει εἰς τὸν ψυχικὸν καὶ πνευματικὸν ἡμῶν κόσμον δὲν ἦσαν τεχνηταί, ἀλλὰ τούναντίον κάτι τὸ φυσικόν, αὐθόρμητον καὶ πηγαῖον, τὸ ὁποῖον προήρχετο ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπὸ τὴν καθαρῶς ἐκκλησιαστικὴν καὶ φαναριωτικὴν του γλῶσσαν, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἀπὸ τὴν δροσιάν, τὴν τρυφερότητα, τὸ ὕψος καὶ τὸ κάλλος τῶν ἰδεῶν του, αἱ ὁποῖαι ὡς καθαρὰ πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ ἀποκάλυψις ἀντιπροσωπεύουν τὴν βαθυτάτην καὶ λίαν γόνιμον, ἀρτίως ταξινομημένην καὶ λίαν συγκεκριμένην σκέψιν του, διὰ τῆς ὁποίας προσεπάθει νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐσωτερικὴν ἡμῶν πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν συγκρότησιν, πνευματικὴν ἐνότητα, δυνατὴν πίστιν καὶ μεγάλους ὀραματισμούς.

Κωνσταντῖνος Καλλίνικος.

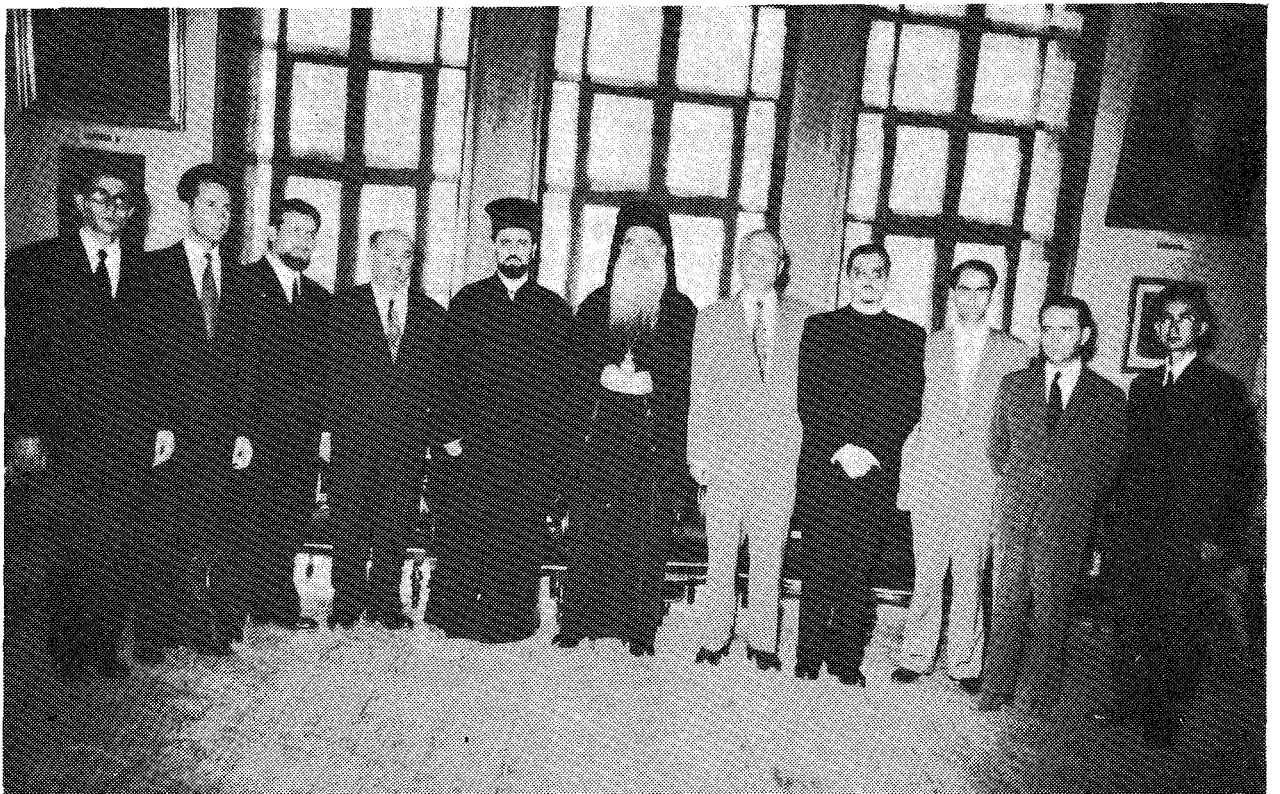
Μὲ τὸ ἀτόφιον ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα τῆς Χαλκίτιδος Θεολογικῆς Σχολῆς, με τὸ γνήσιον αἰσθημα προσηλώσεως πρὸς τὰ ἰδεώδη τῆς 'Εκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἠνδρώθη ὁ προσφιλέστατος εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς μαθητὰς τῆς ἐποχῆς μου καθηγητῆς τῆς Ἐξηγητικῆς τῆς Κ.Δ. καὶ τῆς Ἀρχαίας 'Εκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Κωνσταντῖνος Β. Καλλίνικος.

Μετὰ τὰς ἐν Χάλκῃ θεολογικὰς του σπουδὰς ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὸ Ἀριστοτέλειον Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης καὶ ἐν συνεχείᾳ Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, Πατρολογία, Κ.Δ., Χριστιανικὴν Ἀρχαιολογίαν καὶ Τέχνην, Λειτουργικὴν, Παιδαγωγικὴν, Νομισματικὴν, Παπυρολογίαν, Ἱστορίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου, ἀνεκηρύχθη δὲ διδάκτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

“Ὅσοι ἐμαθητεύσαμεν παρὰ τοὺς πόδας του, ἐδιδάχθημεν πλεῖστα ὅσα ἀπὸ τὰ ὑπ’ αὐτοῦ διδασκόμενα μαθήματα, κυρίως ὅμως ἀπὸ τὸν ὄντως ἀδαμάντινον αὐτοῦ χαρακτήρα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδίδασκε καὶ ἐμυσταγῶγει τοὺς μαθητὰς του, διήνοιγεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς Γραφάς», παρεσκεύαζε δὲ καὶ κατήρτιζεν αὐτοὺς χρησίμους εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν γενικῶς, εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον εἰδικῶς καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν γενικώτερον.

“Ὅλοι οἱ εὐτυχῆσαντες νὰ γαλουγηθῶμεν μὲ τὰς παραδόσεις του μετὰ μεγάλης εὐγνωμοσύνης καὶ ἱερᾶς συγκινήσεως ἐνθυμούμεθα τὴν συστηματικὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας του, τὴν ὁποίαν ἐδιδάχθη ἀπὸ τὸν μέγαν διδάσκαλόν του, τὸν ἀοίδιμον Hans Lietzmann, τοῦ ὁποίου καὶ βοηθὸς ἐχρημάτισεν. Ἀλησμόνητος παραμένει ἡ ζωηρότης καὶ παραστα-

τικότης τῆς διδασκαλίας του, τὴν ὁποίαν ἐποίκιλε δι’ ἀνεκδότων καὶ διαφόρων ἐπιδείξίων τῶν χειρῶν κινήσεων, ἢ γλαφυρότης καὶ ἀπλότης τῆς γλώσσης, ἢ μέθοδος καὶ τὸ σύστημα τῶν μεγάλων Γερμανῶν του Διδασκάλων, ἢ ἐπιστημονικὴ σαφήνεια, ἢ βαθεῖα διείσδυσις καὶ σφαιρικὴ παρουσίασις τοῦ θέματος, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ λίαν ἐπιτυχεῖς του χαρακτηρισμοὶ προσώπων καὶ γεγονότων, εἰς τοὺς ὁποίους οὗτος ἦτο σαφῆς καὶ κατηγορηματικὸς, ἄνευ ταλαντεύσεως καὶ ἐνδοιασμῶν, ἐξαίρων τὰ ἐξάρσεως καὶ ἐπαίνου ἄξια καὶ ἐπικρίνων τὰ ἄξια κατακρίσεως καὶ καταδίκης. Εἰς τὴν διδασκαλίαν του διακατεῖχτο πάντοτε ὑπὸ ἐνὸς φλογεροῦ ἔρωτος τ.ἐ. τὸ ἀνιχνεύειν τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ διακηρύσσειν αὐτήν. Χάρις εἰς τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν γλωσσομάθειαν προητοίμαζε τόσον τὰς παραδόσεις του, ὅσον καὶ τὰς διὰ τὴν χρῆσιν τῶν φοιτητῶν σημειώσεις του βάσει πάντοτε τῆς τελευταίας λέξεως τῆς διεθνοῦς καὶ διαχριστιανικῆς θύραθεν καὶ θεολογικῆς βιβλιογραφίας, τὴν ὁποίαν παρηκολούθει ἀνελλιπῶς. Τὸ μάθημά του δὲν ἦτο ξηρὰ ἀφήγησις ἱστορικῶν γεγονότων, ἀλλὰ προβληματικὴ τοποθέτησις τῶν ἱστορουμένων καὶ αὐστηρὰ ἐπιστημονικὴ αἰτιολόγησις αὐτῶν. Πρὸς τοῦτοις ἡ διδασκαλία του, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρομαι ἐνταῦθα, ἦτο εὐχαρις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διαλεκτικὴ καὶ ἀπετέλει δι’ ἡμᾶς συμπόσιον, ὅπου ὁ πεπρoικι-

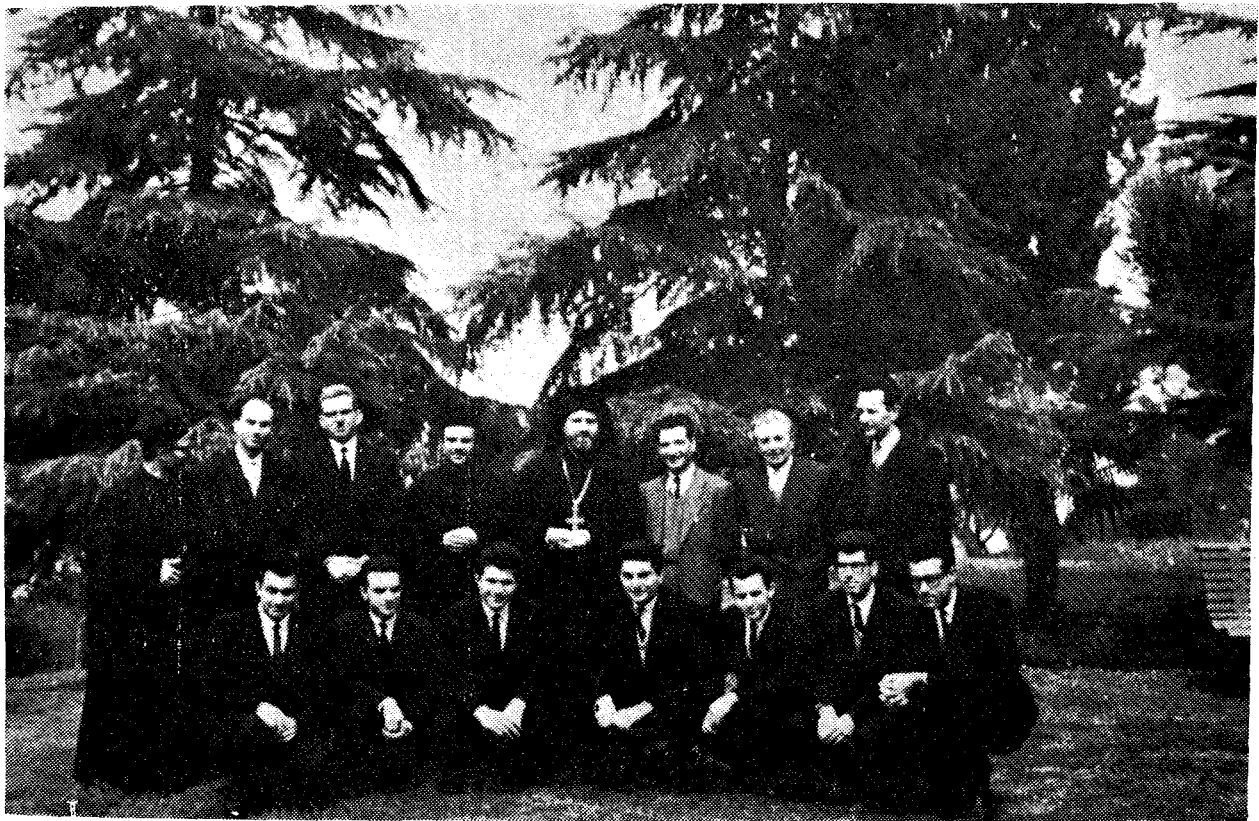

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας μετὰ τοῦ Σχολάρχου καὶ τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν τελετὴν τῆς Καθοσίσεως τῶν πρώτων ἀποφοίτων τῆς Δ' περιόδου (Ἰούνιος, 1953).

σμένος διά πλήθους ἀρετῶν, ψυχικῶν χαρισμάτων καὶ προσόντων Καθηγητῆς Κωνστ. Καλλίνικος μετέδιδεν εἰς ἡμᾶς ἔχι μόνον μέθοδον, σύστημα ἐργασίας, γνώσεις καὶ πνεῦμα, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ θρησκευτικὸν παλμόν, ἐκκλησιαστικὴν ἐμπειρίαν καὶ ἀνθρωπισμὸν διὰ τοῦ μελιχίου καὶ χαροποιοῦ πάντοτε προσώπου του, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ του φρονήματος, τῆς ἀδόλου καὶ βαθείας πίστεώς του καὶ χριστιανικῆς του βιοτῆς, διὰ τῆς εὐρύτητος πνεύματος καὶ σκέψεως, βαθέος στοχασμοῦ. Ποῖος δύναται νὰ λησμονήσῃ τὴν ἄδολον καὶ στοργικὴν του καρδίαν, ἡ ὁποία εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ἐν αὐτῇ εἰδικὴ διὰ τὸν καθένα ἀπὸ μᾶς θέσις, ἀποδεικνύουσα τρανῶς τὴν μεγάλην στοργικότητα καὶ πατριότητα, τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ ἔχει δι' ἡμᾶς τοὺς μαθητάς του, τοὺς ὁποίους πολλάκις, μετὰ τῆς ἀλήστου μνήμης συζύγου αὐτοῦ "Ἐλλης"³³⁴, προσεκάλλει, ἰδιαίτερώς κατὰ τὰς μεγάλας

ἐορτὰς τῆς πίστεως ἡμῶν, εἰς τὴν οἰκίαν του, διὰ νὰ συζητήσωμεν τὰ προβλήματα μας μέσα εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν οἰκογενειακῆς θαλπωρῆς καὶ ἐορταστικοῦ περιβάλλοντος, διὰ τῶν ὁποίων προσεπάθουν νὰ ἀπαλύνουν τὸ αἶσθημα τῆς ξενιτιᾶς, τὸ ὁποῖον ἀπὸ κάθε ἄλλην περίοδον τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς ἦτο περισσότερο ἔντονον κατὰ τὰς μεγάλας Ἑορτάς. Ἐν μιᾷ λέξει ὅ,τι χαρακτηρίζει τὸν ἄριστον βιβλικὸν θεολόγον καὶ ἐξαιρετὸν ἱστορικὸν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας καθηγητὴν καὶ διδάσκαλόν μας Κωνστ. Καλλίνικον εἶναι τὸ ἀκέραιον τοῦ ἡθους καὶ τοῦ χαρακτήρος του, ἡ προσήθεια, ἡ ἀπλότης καὶ ἡ μεγάλη ταπεινοφροσύνη του, ἡ τιμιότης καὶ ἡ εὐκρίνεια, ἡ παρησία του, ἡ ὁποία ἐνίοτε φθάνει μέχρι καὶ παρεξηγήσεως, ἡ μεγάλη καὶ βαθεῖα του πίστεως, αἱ λιπαραὶ γνώσεις του, τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀκομμάτιστον, τὸ ἡσύχιον καὶ γαλήνιον τῆς ὕψεως, τὸ λιτόν καὶ ἀφιλοκερδὲς τοῦ βίου, ἡ ἀποχὴ ἀπὸ παντὸς εἶδους συμβιβασμοῦ συνειδήσεως, τὸ βάθος τῆς κρίσεώς του, τὸ ὁποῖον ἐνίοτε τὸν ἐμφανίζει ὡς ρηξικέλευθον καινοτόμον, τὸ ἀπεριόριστον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Τροφὸν Θεολογικὴν Σχολήν, διὰ τὴν ὁποίαν εἰς ἀνύποπτον διὰ τὰς τύχας τῆς χρόνον εἶχε προτείνει νὰ ἰδρυθῇ ἐν Ἑλλάδι παράρτημά της, ὁ μέγας ὄραματισμὸς του διὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, προκειμένου νὰ συνεχίσῃ νὰ ἐπιτελῇ τὴν μεγάλην του ἀποστολήν, τὸ συνεχὲς καὶ ἀμέριστον ἐνδιαφέρον του διὰ τὰ πνευ-

334. Ἡ ἀλήστου μνήμης σύζυγός του, ἡ στοργικὴ αὐτῆς μήτηρ τῶν φοιτητῶν μετὰ τὴν εἰδικότητά της ὡς Καθηγήτριας ξένων γλωσσῶν καὶ ἰδίως τῆς γερμανικῆς ἔλωσ ἀφιλοκερδῶς, μετὰ μέθοδον ἀρίστην, μετὰ αὐστηρότητα, ἀλλὰ καὶ ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸ ἔργον της ἐδίδαξεν εἰς τοὺς περισσότερους ἐξ ἡμῶν τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν καὶ μᾶς ἐμώθησεν ἐπίσης εἰς τὰ μυστήρια τῆς καλῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς.

Μέλη τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου μετὰ τῶν ἀποφοίτων τοῦ 1960 ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς Σχολῆς.

Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ*

Τὰ ἀντιχριστιανικά αἰσθήματα τῶν ρωμαίων αὐτοκρατόρων δὲν ὀφείλονται μόνον εἰς τὸν γνωστὸν φανατισμὸν των. Ἡ ἀντίθεσις των εἶχε βαθύτερα αἰτία πού προήρχοντο γενικώτερον ἀπὸ τὴν ὅλην σύνθεσιν τῆς ρωμαϊκῆς κοσμοθεωρίας, τὸ κράτος καὶ τὴν παιδείαν εἰς τὸ σύνολόν της. Διὰ πολλοὺς συγχρόνους καὶ μεταγενεστέρους μελετητάς, ἡ στάσις αὐτὴ ἐφάνη αἰνίγμα ἀνεξήγητον, πῶς δηλαδὴ μὲ τόσην παιδείαν καὶ κλασσικὴν μόρφωσιν, ἐκήρυττον ἀγρίους κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμούς, χωρὶς στοιχειώδη ἀνθρωπισμὸν.

Τὸ μυστήριον εὐκόλα διαλευκαίνεται ὅταν ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ὅτι δύο ἀντίθετα στοιχεῖα ἐχαρακτήριζον τοὺς ρωμαίους αὐτοκράτορας. Ἀφ' ἑνὸς μὲν πιστεύουν εἰς τὴν ἰσχὺν τῶν ὅπλων καὶ τῶν ρωμαϊκῶν λεγεώνων, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ἴδιοι ἄγονται καὶ φέρονται ἀπὸ εἰσηγήσεις ἐπιτηδείων ψευδο-διανοουμένων. Εἶναι, ἐπὶ πλεόν, πλήρεις προλήψεων καὶ ἀδυναμιῶν. Ὁ Σουετώνιος λέγει περὶ τοῦ Αὐγούστου Καίσαρος, ὅτι ἔτρεψε πρὸ ὑπερφυσικῶν φαινομένων, φανταζόμενος ὅτι μυστηριώδεις δυνάμεις τὸν καταδιώκουν (12 Caisar 90-92). Κυνικοί, εἴρωνες ἐνέπαιζον ὅλους τοὺς ἄλλους πού ἐπίστευον εἰς μίαν τόσον ἀπλῆν θρησκείαν τοῦ Ναζωραίου.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 322 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

ματικά του τέκνα, τοὺς μαθητάς του, διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν ὁποίων πράττει ὅ,τι δύναται, γενόμενος οὕτω ἀντικείμενον ἀγάπης, θαυμασμοῦ, ἐκτιμήσεως καὶ πραγματικῆς λατρείας ἐκ μέρους ὅλων τῶν ὁμογαλάκτων ἀδελφῶν³³⁵, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἤσκει κολοσσαίαν ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς των καταρτίσεως καὶ ἐπὶ τοῦ ἡθους αὐτῶν³³⁶.

Ὁ Καθηγητὴς Κ. Καλλίνικος παρὰ τὸ σχετικῶς προκεχωρημένον τῆς ἡλικίας του δὲν ἀρκεῖται

335. Οὗτος πολλάκις προσεκλήθη ὑπὸ τῶν διαφόρων Θεολογικῶν Σχολῶν τῆς Εὐρώπης νὰ δώσῃ διαλέξεις καὶ σειρὰν μαθημάτων Ὁρθόδοξου Θεολογίας. Ὅπως ἰδιαιτέρως πρέπει ἐνταῦθα νὰ τονισθῆ, ὅτι ὁ Καθηγητὴς Κωνσταντῖνος Β. Καλλίνικος εἶναι ὁ πρῶτος Ὁρθόδοξος Θεολόγος, ὁ ὁποῖος προσεκλήθη νὰ διδάξῃ Ὁρθόδοξον Θεολογίαν ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ φιλοξενουμένου Καθηγητοῦ (Gastprofessor) εἰς Καθολικὰς καὶ Προτεσταντικὰς Θεολογικὰς Σχολὰς.

336. Ὡς τεκμήριον τῆς ἀπεριόριστου ἀγάπης πρὸς τὴν Τροφὸν Θεολογικὴν Σχολὴν καὶ τοὺς μαθητάς αὐτοῦ ἀναφέρομεν τὴν δωρεάν τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ πλουσίας Βιβλιοθήκης εἰς τὴν «Ἐστίαν Θεολόγων Χάλκης».

Δὲν μπορούσαν νὰ ἀνεχθοῦν τὴν περὶ ἀγάπης διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Εὕρισκον ὅτι μᾶλλον ταιριάζει εἰς ἀδυνάτους καὶ δειλοὺς. Κοινὸς φόβος ἐπεκράτει ὅτι κάθε μεγαλοκαρδία καὶ ἀνοχὴ ὑπονομεύει τὴν αὐτοκρατορικὴν πολιτικὴν καὶ αἰγλήν. Ἀσυμβίβαστον ἐπίσης θεωροῦν τὸν εὐαγγελικὸν χαρακτήρα μὲ τὴν θέσιν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν ἑνὸς ρωμαίου πολίτου εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων του πρὸς τὸ κράτος καὶ τὸν αὐτοκράτορα Αὐτὴ ἡ ἀντίληψις ὅτι τὸ κράτος στηρίζεται στὴν πολιτικὴν παράδοσιν καὶ στὴν ὑποταγὴν ὡς ὑπερτάτης ἀξίας ἀποτελοῦσε τὸ νεῦρον καὶ τὸ θεμέλιον τῆς αὐτοκρατορίας καὶ πολὺ περισσότερον μάλιστα ὅταν ἐνεδύετο μὲ θρησκευτικὸν χαρακτήρα. Τὸ κράτος ἦτο σύνθεσις θρησκευτικῶν πεποιθήσεων καὶ κοινωνικῶν ἀρχῶν αἱ ὁποῖαι παρεμερίζοντο καὶ ἐθίγοντο μὲ τὴν παραδοχὴν τῆς νέας Πίστεως. Κάθε πόλις καὶ ἐπαρχία εἶχε τοὺς ἰδικούς της θεοὺς καὶ ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τὴν προστασίαν των. Τὰ ἐθνικὰ θέματα ἐστρέφοντο πέραν τῆς θρησκευτικῆς αἰγίδος. Ἀρνησις αὐτῶν τῶν θεοτήτων ἰσοδυναμοῦσε μὲ ἀπάρνησιν τῆς ἐθνικῆς ὄντότητος, μὲ λιποταξίαν ἢ φοροδιαφυγὴν. Ἐθεωρεῖτο ἱεροσυλία κατὰ τῆς πατρίδος. Παρέκκλισις ἐκ τῶν παραδεδεγμένων αὐτῶν ἀντιλήψεων καὶ ἀξιών καὶ προσχώρησις στὴν νέαν θρησκείαν τοῦ ἀσῆμου Ἰουδαίου Ἰ. Χριστοῦ, διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἦτο περιφρόνησις τοῦ ἐθνικοῦ θεσμοῦ. Οἰαδήποτε διάδοσις τοῦ Εὐαγγελίου προεμή-

εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐπιτυχίας τῆς ζωῆς του. Αἱ δάφναι τοῦ παρελθόντος οὐδόλως τὸν συγκινοῦν, διότι ἡ ζωὴ του καθ' ὅλοκληρίαν ὑπῆρξεν εἰς διαρκῆ καὶ τιτάνιος ἀγὼν πρὸς ἔτι περαιτέρω ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν γνῶσιν, καλλιέργειαν, οἰκοδομὴν καὶ ἀνανέωσιν. Ἐκτιμῶν δεόντως τὸ χθὲς καὶ ζῶν ἐντόνως τὸ σήμερον ἀνησυχεῖ οὗτος βαθέως διὰ τὸ αὔριον οὐχὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τῆς κλεινῆς Τροφῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ τῆς Ὁμογενείας τῆς Βασιλευούσης. Ἐχων πλήρη συνείδησιν τῶν δυσκολιῶν τῶν ὡς ἄνω θεσμῶν καὶ ἀνθρωπίνως ἐνατενίζων τὸ ἀγνωστον καὶ ἀβέβαιον μέλλον αὐτῶν γίνεται ἀπαισιόδοξος. Ἐντὸς αὐτῆς τῆς ἀπαισιοδοξίας εὕρισκόμενος οὗτος δὲν παύει ἐν τούτοις νὰ ζῆ μὲ τὴν λαχτάρα, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν χρηστὴν προσδοκίαν τοῦ μεγάλου, τοῦ ὑψηλοῦ, τοῦ ἰδεώδους καὶ τοῦ μεταφυσικοῦ, προστάθεια ἢ ὅποια τὸν βοηθεῖ νὰ ὑπερβαίῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ τὰ μέτρα του.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Μητροπολίτης Περιστερίου
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ) ΖΑΦΕΙΡΗΣ
Καθηγητὴς Πανεπιστημίου

νουν ἀναστάτῳσιν τοῦ κράτους καὶ τῶν συγκροτούτων αὐτὸ θεσμῶν, ἀλληλοεξαρτωμένων καὶ ἀλληλοῦποστηριζομένων.

Κίνησιν ἀποβλέπουσαν ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῆς πολυθείας καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς ἀποθέσεως βασιλέων διασώζει καὶ ὁ μέγιστος ἀπολογητὴς Μινούκιος Φήλιξ εἰς τὸν περίφημον διάλογόν του μετὰ τὸν τίτλον Octavius. Πρόκειται διὰ τὸ ὄνομα τοῦ φίλου του χριστιανοῦ Ὁκταβίου Ἰανουαρίου. Ἡ διαλογικὴ συζήτησις ἐκτυλίσσεται μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο ὁμοψύχων καὶ τοῦ ἔθνικοῦ Καικιλίου Ναθαλίου εἰς τὴν παραθαλασσίαν Ὁστιαν. Πιθανῶς ὁ Μινούκιος Φήλιξ νὰ κατήγετο ἀπὸ τὴν Καρθαγένην καὶ νὰ ἔγραψε περὶ τὸ 166 ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου. Εἰς ἓνα μέρος τῆς πραγματείας του ἀποδεικνύει πόσον παράλογος εἶναι ἡ λατρεία τῶν ἀπελθόντων βασιλέων, ὅχι διότι πάντοτε ἔθεωροῦντο ὡς θεοί, ἀλλὰ ἀκόμη διότι εἶχον δῆθεν ἐκτακτες ὑπερφυσικὰς δυνάμεις καὶ προσόντα, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐξασκοῦσαν ἐπιρροὴν εἰς τὰ πεπρωμένα τοῦ ἔθνους. Κατὰ τὸν Μινούκιον εἰς τὸν ἀληθῆ καὶ μόνον ἓνα Θεὸν δὲν ὑπάρχει πρόοδος καὶ παρακμὴ οὔτε ἀνατολὴ καὶ δύσις:

«Οἱ τοιοῦτοι δὲν εἶναι οὔτε θεοί, ἀφοῦ ἔχουν πλέον ἀποθάνει καὶ εἶναι νεκροί. Διότι ἓνας πραγματικὸς θεὸς δὲν μπορεῖ νὰ πεθάνῃ, οὔτε νὰ καταστῆ ὡς τέτοιος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἐφ' ὅσον πᾶν πού γεννᾶται ἀποθνήσκει. Ἐκεῖνο μόνον εἶναι θεῖον πού δὲν ἔχει ἀνατολὴν οὔτε δύσιν. Διότι τότε, ἐὰν κατὰ τὸ παρελθὸν θεοὶ τυχὸν ἐγεννήθησαν, διατὶ καὶ σήμερον τότε δὲν γεννῶνται; Ἐκτός ἐὰν ὁ Ζεὺς κατὰ σύμπτωσιν ἔχει γεράσει, καὶ ἡ τεκνοποιία του ἐστείρῃσεν καὶ ἡ Ἀθηναῖα ἐγήρασε πρὶν ἢ γεννήσῃ τέκνα...»

Συνεχίζει εἰς τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς πραγματείας του μετὰ δηκτικὸν καὶ εἰρωνικὸν πνεῦμα τὰς εἰδεχθεῖς καὶ κακοήθεις ἐπιμιξίας τῶν ἡρωοποιηθέντων θεῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοὺς λόγους πού ὤθησαν τοὺς ἀρχαίους νὰ τοὺς θαυμάζουν. Καταλήγει δέ: «οἱ ὅμοιοι τοὺς ὁμοίους των λατρεύουν καὶ ἐξυμνοῦν» (Octavius κεφ. XXIII-XXIV).

Ὁ Μινούκιος Φήλιξ ἤδη εἰς τὸν Octavius ἀντικρούει τὸ ἐπιγείρημα τοῦ ἀντιπάλου του Καικιλίου ὅτι δῆθεν ἡ ἐξάπλωσις, τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ ρωμαϊκὸν κλέος ὠφέλιμον εἰς τὴν προσήλωσιν εἰς τὰ εἰδῶλα καὶ τὰς θυσίας καὶ ἔτσι ἐκερδίετο ἡ εὐνοια τῶν Θεῶν. Παρατάσσει γεγονότα ἐκ τῶν ὁποίων καταφαίνεται ὅτι κάθε ἄλλο παρὰ θρησκῶν μετὰ τὴν πραγματικὴν ἐννοίαν τῶν λέξεων ἦσαν οἱ Ρωμαῖοι... Ἡ θρησκευτικὴ τους ἦτο ἐπιφανειακὴ. Χέρια λερωμένα, διότι μετὰ τὸ αἶμα καὶ τὰς ἱεροσυλίας ἱδρυσαν τοὺς βωμούς των. Οἱ ἔθνη οἱ ἱερεῖς ἦσαν κοινωνικὸν σκάνδαλον καὶ αἰτία πάσης ἀσχημίας. Δὲν ἐτιμωροῦντο δὲ διὰ παραβάσεις, διότι ἔχαλλον τῆς ἀσυδοσίας καὶ ἀσυλίας κατὰ τὸ τότε δίκαιον (κεφ. XXV).

Ὁ ἀφρικανὸς ἀπολογητὴς Τερτυλλιανὸς (145-220) μετὰ θάρρος διαφοροποιεῖ τὴν λατρευτικὴν ζωὴν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ ἐκείνην τῶν ἔθνικῶν. Δὲν λατρεύουν πρόσωπα καὶ ἐπομένως οἱ διωγμοὶ καὶ αἱ κατηγορίαι ἐναντίον τους εἶναι ἀδικοὶ καὶ ἀδικαιολόγητοι:

«Ἰσχυρίζεσθε, ὅτι δὲν λατρεύομεν τοὺς θεοὺς σας, καὶ ὅτι δὲν προσφέρομεν θυσίας ὑπὲρ τῶν αὐτοκρατόρων. Ἀναμφιβόλως δὲν προσφέρομεν θυσίας δι' οὐδένα, ἀφοῦ δὲν τὰς προσφέρομεν ἀκόμη καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς ἰδίους. Μετὰ μίαν λέξιν, δὲν ἐννοοῦμεν νὰ λατρεύσωμεν τοὺς θεοὺς σας. Ἴδου διατὶ, κυρίως, κατηγοροῦμεθα ἀπὸ σᾶς ὡς ἔνοχοι ἱεροσυλίας καὶ διὰ ἔγκλημα καθοσιώσεως, sacrilegii et majestatis rei convenimur. Ἴδου τὸ κύριον σημεῖον τῆς καταδιώξεώς μας ἢ μᾶλλον ἢ ὅλη ὑπόθεσις summa haec causa imo tota est» (Ἀπολογητικὸς 10).

Συνεχίζων τὴν ἀναίρεσιν τῆς συκοφαντικῆς ἐκστρατείας ἐκθέτει μετὰ πολλὴν εἰλικρίνειαν ὅτι οἱ Χριστιανοὶ σέβονται περισσότερο ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς ἔθνικοὺς κάθε ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν. Ἀλλὰ δὲν ἔμπορουν νὰ συμμετέχουν σὲ ἑορτὰς ἔθνικὰς τῶν αὐτοκρατόρων, διότι ἀπουσιάζει ἡ στοιχειώδης λογικὴ, ἡ ἐντροπὴ καὶ ἡ σεμνότης:

«Ἴδου τώρα ὅτι φθάνομεν εἰς τὸ δεύτερον σημεῖον τοῦ διατυπωθέντος σφοδροῦ κατηγορητηρίου ἐναντίον μας, δηλαδὴ διὰ τὸ ἔγκλημα τῆς καθοσιώσεως. Ἄς ἴδωμεν τώρα κατὰ πόσον ὑπάρχει ἀλήθεια στὰ κατηγορητήριά σας ἐναντίον τῆς δευτέρας αὐτῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας καὶ μεγαλειότητος, ἢν λέγετε ὅτι ἐξυβρίσαμε καὶ ἐθίξαμεν. Θέλετε νὰ μάθετε διατὶ δὲν συνεορτάζομεν μαζί σας τὶς ἐξωφρενικὰς αὐτὰς ἑορτὰς τῶν αὐτοκρατόρων; Διότι, κατὰ ἓνα ἢ ἄλλον τρόπον συγχρόνως, τέτοιος ἑορτασμὸς εἶναι ἀπαράδεκτος, προσβάλλει τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιόπρεπειαν, τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν αἰδῶν» (Ἀπολογ. 28 καὶ 35).

Ὁ Τερτυλλιανὸς διαπραγματεύεται μετὰ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν τὸ γενικώτερον θέμα ἐὰν κατὰ πόσον ἐπιτρέπεται εἰς ἓνα Χριστιανὸν νὰ στολίσῃ τὶς θύρες τῆς κατοικίας του μετὰ λυχνίας ἢ στεφάνους πρὸς τιμὴν τοῦ Αὐτοκράτορος. Πρόκειται, λέγει, περὶ θρησκευτικῆς πράξεως καὶ ὅχι ἀπλοῦ ἔθιμου, διότι σχετίζεται μετὰ θεότητες ὅπως ἡ Cardea, Forculus, Ianus... καὶ ἄρα ἀσυμβιβάστους διὰ χριστιανούς. Εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, κάθε λατρευτικὴ ἐκδήλωσις ἐξω τῆς χριστιανικῆς λατρείας, εἶναι idololatria, ἢτοι προσκύνησις εἰδώλων ἢ ἀκόμη τῶν δαιμόνων. Καὶ θὰ ἔπρεπε μᾶλλον, διὰ τὸ ἀκριβέστερον τοῦ πράγματός, νὰ ὀνομασθῆ ἡ πράξις daemono-latria, διότι ἐδῶ στήν πραγματικότητά οἱ δαίμονες εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι καταφεύγουν εἰς τὰ εἰδῶλα, ὡς ἐνδιάμεσα. Κάθε ἐπο-

Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΝΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ

Α' Τοῦ Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου κ. Ἀλεξάνδρου.

Τὸν Σεβ. Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου κ. Ἀλέξανδρον ἐχειροτόνησαν, προσεξάρχοντος τοῦ Μκκ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, οἱ Σεβ. Μητροπολίται: Κίτρους κ. Βαρνάδας, Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Θεόκλητος, Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτήριος, Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Θεόκλητος, Λαρίσης κ. Σεραφεῖμ, Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Παντελεήμων, Ζακύνθου κ. Παντελεήμων, Κυθήρων κ. Ἰάκωβος, Πρεβέζης κ. Μελέτιος, Μανευδασίας καὶ Σπάρτης κ. Ἐδστάθιος. Ἡ χειροτονία ἐγένε τὴν 5ην Μαΐου 1984 εἰς τὸν Καθεδρικὸν ἱ. ναὸν Ἀθηνῶν.

Ἀντιφωνῶν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ Μκκ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ, ὁ ἐψηφισμένος Μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου κ. Ἀλέξανδρος εἶπεν:

Ὁμολόγησα ὅτι «Πιστεύω εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα, Παντοκράτορα... καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Μονογενῆ... καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ Ζωοποιόν...».

μένως ἀμαρτία εἶναι εἰδωλατρεία, διότι διευθύνεται ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ πᾶν ὅ,τι προσβάλλει τὸν ἀληθῆ Θεόν, στὴν πραγματικότητα καταστᾶ προσφορά πρὸς τοὺς δαίμονας (De idololatr. 1,7 ὅρα καὶ Ἱερωνύμου Epist. 14,5,2). Κάθε τιμητικὴ ἐκδήλωσις ἀπομακρυνόμενη τοῦ Θεοῦ, ἀποτελεῖ νίκη τοῦ διαβόλου, ποῦ θέλει νὰ ὑπεξαιρέσῃ τὴν τιμὴν αὐτήν, ὡς ληστῆς θεότητος. Ἀνέκαθεν ὁ πονηρὸς κωλυσιεργεῖ στὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος στὴν ἀλήθειαν, στὸ φῶς, καὶ κατὰ συνέπειαν νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄχι ἡ κοσμοκρατορία τοῦ ἀρχοντος τοῦ αἰῶνος τούτου.

Ὁ Τερτυλλιανὸς ἔγραψε τὸ ἔργον De idololatria διὰ νὰ στιγματίσῃ πράξεις ποῦ προδίδουν τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Ἐπιτρέπεται ἡ στρατιωτικὴ θητεία διὰ τὸν πιστόν; Εἶναι ἀθώα, ἓνα ἀδιάφορον πρᾶγμα, μία θυσία στὰ εἰδώλα; Εἶναι ἀκίνδυνος αἱ ὑποσχέσεις στοὺς ἐθνικοὺς διὰ λόγου; "Ὅταν ὁ ἐθνικὸς συζήτητῃς ἀναφέρεται εἰς θεότητα καὶ τὸ ἀπόλυτον κύρος τοὺς ἐπικαλεῖται, ἡ σιωπὴ τοῦ ἀκούοντος χριστιανοῦ, χωρὶς νὰ θελήσῃ νὰ ἐπέμβῃ, εἶναι ἔνοχος; Εἰς τὰ κεφ. 20-22 ὁ Τερτυλλιανὸς θεωρεῖ ἔνοχον τὸν πιστόν, διότι μὲ τὴν σιωπὴν του δίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι υἱοθετεῖ τὴν γενομένην συζήτησιν, ἀκουσίως τὴν ἀποδέχεται καὶ δὲν ἀντιδρᾷ. Τέλος θεωρεῖ ἀπαράδεκτον μὴ τέτοια στάσιν οὐδετερότητας. Στὸ κεφ. 23 ἀντικρούει ἐξ ἄλλου ὅσους ὑπογράφουν χρεωστικὸν ἔγγραφο ἀπὸ πιστωτῶν ἔθνικόν, ἢ τὸν

Αὐτὴ μου ἡ πίστι, Μακαριώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, ἡ βαθεῖα καὶ φωτισμένη ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ τὸ μεγαλεῖο, μαζὶ μὲ τὴν ἐκκένωσι τῆς θείας Χάρτιος, γίνεται γιὰ μένα σήμερον πληρὴ δόσεων ἀγαθῶν ποῦ μὲ κατευθύνει ἀπὸ τὴν ἐπίγνωσι τοῦ πραγματικοῦ εἰς τὴν διάγνωσι τοῦ δυνατοῦ καὶ ἀπὸ τὴν εὐφροσύνη τῆς πληρώσεως εἰς τὴν ὁδὴν τῆς ἀναζητήσεως.

Γιατὶ σὶ ἀλήθεια ἡ ἐκλογὴ τοῦ Κληρικοῦ σὲ Ἐπίσκοπο τὸν τοποθετεῖ σὲ τόπο ἀγρυπνίας καὶ ἀγωνίας, γιὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ Ποίμνιο ποῦ τοῦ ἐμπιστεύεται ἡ Μητέρα Ἐκκλησία «εἰρήνῃ καὶ αἰδῶς καὶ εὐνομίᾳ καὶ ἀφθονίᾳ δίκης» καὶ τὸν καθιστᾷ αὐτοσυνεῖδητο κέντρο ποῦ μέσα του ἀληθινὰ πάσχει, γιὰτὶ τώρα πᾶ ἐρχεται ἀπὸ μέσα του ὁ κόσμος ποῦ προῦτα ἦταν ἀπέναντί του. Ἡ ἔκχρσι ὁμως τῆς ἀγαθοσύνης τοῦ Θεοῦ ἐνώγει τὸ φιλόθεον μὲ τὸ θεοφιλὲς καὶ πληρῶνει τὴν ψυχὴ μὲ τὴν ἀγάπῃ καὶ τὴ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ ποῦ «αὐτὴν ἐφίλησα καὶ ἐξεξήτησα ἐκ νεότητός μου».

Εἶναι γεγονός πὸς ἡ κατάθεσι τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴν ἀγάπῃ του ἐξυπνώνει καὶ ἀθανατίζει τὴ θνητὴ μας φύσι καὶ ἀποτελεῖ θεμελιώδη διδύχη τῆς θείας ὑπάρξεως, ὥστε νὰ καταλαβαίνομε καὶ ἡμεῖς τὸ Θεὸ μόνον εἰς τὴν ἀγάπῃ.

σιωποῦντα διότι οὔτε λέξιν δὲν προσέφερε κἄν. Πῶς λοιπὸν θὰ θεωρηθοῦν εἰδωλολατρεῖας ἔνοχοι διὰ τὸν σημερινὸν ἐρευνητῆν;

Ἄς μὴ λησμονῆται ὅτι ὁ Τερτυλλιανὸς σκέπτεται ὡς νομομαθὴς καὶ προλαμβάνει ἐνδεχομένην ἔνστασιν. Ἐκφράζει μίαν ὑποθετικὴν περιπτώσιν. Πιστεύει ὅτι οἱ υἱοὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ εἶναι ἀνεπίληπτοι, ἀκόμη καὶ εἰς λόγους καὶ ἐσωτερικὰς διαθέσεις. Ἡ γλῶσσα, τὸ χέρι ποῦ ὑπογράφει, κινοῦνται ἀπὸ τὸ πνεῦμα. Ὁ Τερτυλλιανὸς ὑπογραμμίζει ὅτι ἡ ψυχὴ ἐθολώθη, ὑπέκυψε, ἐνέδωσε στὸ πονηρόν, καὶ δι' αὐτὸ εἶναι ἀξιοκατάχρητος. Καὶ παραπέμπει στὸ Ματθ. 5,28, ὅπου ὁ Κύριος ὁμιλεῖ περὶ τῆς καρδιάς ὡς πηγῆς, ἀπ' ὅπου ἔχουν τὴν ἀφετηρίαν τοὺς αἱ πράξεις καὶ τὰ ἔργα. Πονηροὶ διαλογισμοὶ καὶ σκέψεις ρυθμίζουν τὰ ἔργα. Χωρὶς ἀμφιβολία ὑπάρχει μία ἐσωτερικὴ συνεργασία, ἀφοῦ ἡ συναινεσις ὑποδηλοῖ ἀποδοχήν. Διὰ τὸν Τερτυλλιανὸν τέτοια ὑπογραφή, ὅσονδῆποτε ἀθώα καὶ ἐὰν φαίνεται, θὰ ἐμφανισθῇ, μὲ ὅλην τὴν ἀσχημίαν τῆς, κατὰ τὴν τελικὴν κρίσιν. Καὶ τότε θὰ ἐνοχοποιηθῇ ἐπὶ εἰδωλολατρεία, μὲ τὴν συνυπογραφὴν καὶ συμμαρτυρίαν τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ.

(Συνεχίζεται.)

† Ὁ Σηλυβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

Ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ ἀγάπη, ὡς τόκος τῆς ψυχῆς εἰς τὴν καρδιά τοῦ Ἐπισκόπου μεταποιεῖται σὲ δύναμι ἀκατανίκητη καὶ φῶς αὐταρκές καὶ ἀνέσπερο μὲ τὸ ὁποῖο ἡ ἐξουθένωσι καὶ ἡ μηδαμνότητα, ἡ γυνώμητι καὶ ἡ ἐγκατάλειψι μεταβάλλονται σὲ δύναμι, ἐξύψωσι καὶ εὐλογία. Ἔτσι ὄχι μόνο ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίγνωσι τῆς ἀγάπης αὐτοῦ εἶναι Θεοῦ δωρεὰ καὶ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἁφοῦ «ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη». Ἡ ἐκλογὴ Κληρικοῦ εἰς τὸ ἐπισκοπικὸ ἀξίωμα δὲν ἀποτελεῖ τεκμήριον τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ καὶ πράξι τῆς Χάριτος αὐτοῦ καὶ ἀπόδειξι ὄχι δι ἐγνώρισε αὐτὸς τὸ Θεό, ἀλλ' δι ἐγνώσθη αὐτὸς ἀπὸ τὸ Θεὸ «εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ὅστις ἐγνώσται ὑπ' αὐτοῦ».

Ἡ ἀγάπη ὅμως πρὸς τὸ Θεὸ ἀποδεικνύεται καὶ καθαγιάζεται μὲ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον. Καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ὀφείλει νὰ γωρίζη καὶ νὰ ἐφαρμόζη δι τὴν ἀγάπη πρὸς τὸ Ποίμνιον του δὲν εἶναι συναίσθημα ποὺ ἐμπνέεται ἀπὸ κοινωνικὲς σκοπιμότητες, ἰσοπεδουλες σκέψεις ἢ συναισθηματὰ ἀνθρωπισμοῦ, ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι δείγματα ἠθικῆς ἐξανθρωπισμένης τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἀνάγονται εἰς τὴν ὑπερβατικὴ καὶ ὑπεράνω τοῦ λόγου ἠθικὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀγάπη χωρὶς σκοπὸ, κένωσι χάριν τοῦ ἄλλου, συγκατάθεσι μέχρι κατωτάτου βαθμοῦ, ταπεινώσι καὶ ἄρνησι κάθε προβολῆς, ἀπόρησι τῆς ὀντότητός του, μίμησι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Εἰς τοῦ Ἐπισκόπου τὴν ψυχὴ ἡ ἀγάπη ἀναδιπλώνει τὸ πνεῦμα του πρὸς τὰ μέσα, καὶ ἐσωτερικεύεται καὶ ἡ στροφή φητὴ πρὸς τὰ μέσα δὲν μοιάζει καθόλου μὲ τὸν ἀντάρεσκο ἀτομισμό τῆς σοφιστικῆς καὶ κοσμικῆς σκέψεως, ἀλλ' εἶναι ἓνα λευτέρωμα τοῦ πνεύματος ἀπὸ τὴ φύσι καὶ τὴ ματαιοδοξία.

«Ἐν αὐτῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε». Ἄν τοῦ κληρικοῦ ἡ ζωὴ σὲ δύο πρώτες βαθμίδες ἰερωσύνης χαρακτηρίζεται ἀπὸ αὐταπάρνησι, τοῦ Ἐπισκόπου ἡ προσωπικότητα συνακολουθεῖται ἀπὸ μιὰ τραγικότητα ἠθικοῦ ποιοῦ. Τοῦτο σημαίνει δι ἔχομε ἓνα συνεχὲς δράμα ζωῆς ποὺ ἐμφανίζεται μὲ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἀγωνία νὰ σωθῆ ἀπὸ Ποίμνιο καὶ νὰ μὴ χαθῆ ὁ Ἐπίσκοπος. Ὑφίσταται μέσα ὡς ὑπόστασι μιὰ μεταμόρφωσι, μιὰ προχωρητικὴ μεταβολή, μιὰ διαρκῆς ἐπεξεργασία, ποὺ κάνει τὴν ἀρχιερατικὴ Μίτρα «στέφανον ἐξ ἀκανθῶν» καὶ τὴ ζωὴν του ὀλόκληρη ὀδυνηοῦ ὥρα τῆς τοικωμίας καὶ τῶν κρίσεων. Ὁ ἀγῶνας γιὰ μιὰ πληρέστερη ἀνείδησι τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἡ ἀγωνία γιὰ μιὰ ὀλοκληρωμένη προστασία τοῦ ἐλαχίστου ἀδελφοῦ κάτω μάλιστα ἀπὸ τὶς πύδ ἀντίθετες συνθηκῆς ζωῆς εἶναι μιὰ ἀγωνία καὶ ἓνας ἀγῶνας τραγικός, γιὰ προχωρεῖ μὲ ἄλματα, μὲ χάσματα, μὲ ἀποδόλεπτα, μὲ συγκρούσεις, χωρὶς αἰχμαλωτισμένα σχέδια καὶ μὲ τὴν ἐγγρητὴ ἀδυναμία νὰ συμβιβάσῃ τὸ ὄνειρο μὲ τὴν ἱκανοποίησι του. Ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ζῆ, καὶ πράγματι πολλοὶ ἔζησαν καὶ ζοῦν μόνο χάριν τῶν ἄλλων, ἁφοῦ χάριν τοῦ συνανθρώπου ἔπαθαν

† Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου κ. Ἀ λ ε ξ α ν δ ρ ο ς.

καὶ πέθαναν, χωρὶς νὰ σκεφθοῦν δι αὐτοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι ποὺ πραγματοποιήσαν αὐτὴ τὴ θυσία. Ὑπάρχει ἐσχάτη εὐγένεια διαθέσεως νὰ δώσῃ ὁ Ἐπίσκοπος τὸν ἑαυτοῦ του (λύτρον ἀντὶ πολλῶν), νὰ προχωρήσῃ δηλαδὴ σὲ ἔσχατες πράξεις ἀνταπαρηγήσεως εἰς τὴν προσπάρθειάν του νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ βήματα τοῦ Ἱησοῦ, ποὺ μετέβαλε τὴν αὐτοθυσία σὲ λύτροσι, σὲ ἀνάστασι διὰ τοῦ σταυροῦ.

Οἱ πραγματικοὶ Ἐπίσκοποι, ὄντες φορεῖς φωτός, πολλὰς φορὰς καὶ μακρὰν τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου, ὄχι ὅμως καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου θρόνου, ὑπέφεραν καὶ πάσχον, ἐπειδὴ ἀγάπησαν πολλὸν τοὺς ἀνθρώπους, μὲ σιόχο καὶ αἴτημα τὴν ἐλευθερία καὶ τὴ δικαιοσύνη καὶ μὲ ἀγωνία καὶ ἀγῶνα νὰ κείρῃ ἡ βία, νὰ ἐνανθρωπισθῆ ἡ θεία φλόγα καὶ νὰ θεωθῆ ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καὶ ἐὰν πρόκειται νὰ κωφερωθῶν εἰς τὰ βράχια τοῦ Κανκάσου ἢ καὶ νὰ σταυρωθῶν εἰς νέους Κρανίων τόπους.

Καὶ ἐνῶ οἱ τοιαύτης καὶ τοσαύτης σοβαρότητος σκέψεις καὶ εὐθύνες μαζί μὲ τὴν ἀδύναμη ἀνθρώπινη φησι μου ἔπρεπε σήμερα νὰ μὲ κάνουν νὰ ἀναλάβω τὰς πτερογὰς μου καὶ ὄρθρον καὶ νὰ κατασηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, ἐν τούτοις ἡ βαθεῖα ἐλπίδα εἰς τὸ ἔλεος τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Θεοῦ καὶ

ή προσδοκία εις τή θεία Χάρι, πού τ' ἀσθενή θεραπεύει και τὰ ἑλλείποντα ἀναπληροῖ, μέ φέρουν εἰς τήν ἀλήθιαν τοῦ Κυρίου μου και προσευχόμενος ὡς ὁ Τελώνης μέ συντριβή και κατείνωσι ἰκετεύω και παρακαλῶ ἵνα ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ἔλθῃ και σκηνώσῃ ἐν ἐμοὶ και μέ καθάρῃ ἀπὸ πάσης κηλίδος.

Και ποῖν αὐτὸ γίνῃ, ἐκφράζω πρὸς τή Σεπτῆ 'Ιεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τίς ἄπειρες εὐχαριστίες μου, γιατί μέ ἀνέδειξε Ποιμενάρχῃ Λαοῦ εὐγενικοῦ και θεοφόρου, το Λαοῦ τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Ναυπάκτου και Ἁγίου Βλασίου και εἰς τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μαντινείας και Κυνοουρίας κ. Θεοκλήτο τῆ θαθειά μου εὐγνωμοσύνη και τὴν νική μου ἀφοσίωσι, γιατί ἐπὶ εἴκοσι περίπου ἔτη μέ περιέβαλε μέ τὴν ἀγάπη του και σιάθηζε κοντά μου ὡς πατέρας στοργικὸς καθοδηγώντας μέ και διαλεγόμενος μαζί μου.

Τοὺς Σεβασμιωτάτους ἀγίους Ἀρχιερεῖς και Ἱερεῖς πού παρίστανται τὴν ὥρα αὐτή, τῆς προσωπικῆς μου Πεντηκοστής, καθώς και τὸν περισσότερο Λαὸ εὐλογητῶ εὐχαριστῶ.

Τὸν εὐσεβῆ και εὐγενῆ Κλήρο τῆς Θεοσώστου Μητροπόλεως Μαντινείας και Κυνοουρίας ὡς και τὸν καθαρό τῆ καρδιά και χριστοφόρο Λαὸ τῆς Ἀρχαδίας γιὰ τὴν εὐλογητῆ τους ἀγάπη και τὰ πρὸς ἐμέ ἀγάπη και ζεσιὰ τους συναισθήματα ἰδιαίτερα εὐχαριστῶ και πρὸς διαβεβαίω ὅτι ποτὲ δὲν θὰ τους λησμονήσω.

Ἡ μητέρα μου και τ' ἀδελφία μου και οἱ φίλοι μου ὡς χαροῦν και μαζί μου ὡς δοξολογοῦν τὸ Θεὸ γιατί «ἐπέβλεψε ἐπὶ τὴν ταπεινώσῃ τοῦ δούλου αὐτοῦ».

Ὅμως αὐτὴ τῆ στιγμή ἀναπέμπω δέησι θεομῆ πρὸς τὸ Θεὸ γιὰ τὴν ἀνάπαυσι τῶν ψυχῶν τοῦ κατὰ σάρκα πατέρα μου ὡς και τοῦ πνευματικοῦ μου πατέρα και προσίατη μακαριστοῦ Μητροπολίτου Μαντινείας και Κυνοουρίας Γεωμανοῦ Ρουμπάνη, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη εἶναι αἰώνια.

Δὲν μπορῶ ὅμως αὐτὴ τῆ μεγάλη και μοναδικῆ στιγμή τῆς ζωῆς μου νὰ μὴ διακηρύξω ὅτι μέ χροῶναι και μέ ἀναπερνῶναι ἡ παρουσία τοῦ πλήθους τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τὴν εὐλογημένη περιοχὴ τῆς Ναυπακτίας, τοὺς ὁποίους πολὺ εὐχαριστῶ και ὅλους τοὺς παρακαλῶ νὰ μοῦ δώσουν τὸ χέρι τους και νὰ πάρουν τὴν καρδιά μου.

Τέλος πρὸς Ὑμᾶς Μακαριώτατε Πάτερ και Δέσποτα, ἐκφράζω ὅτι ἐνάρετο και ἡθικῶ μπορεῖ νὰ συγκαλονίσῃ τὴν ἀδιαλείπτως κατὰ τοῦ κακοῦ και τῆς ἀμαρτίας μαχομένη καρδιά μου και Σᾶς διαβεβαίω ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὁ Περικλῆς εἰς τὸν Ἐπιτάριο

λόγο του εἶπε «θεβαιώτερος ὁ δόσας τὴν χάρι, ὡστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ὃ δέδωκε σῶζειν», ἐνῶ ὁ «ἀντοφείλων ἀμβλύτερος, εἰδὼς οὐκ ἐς χάρι, ἀλλ' ὡς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσω» εἰς τὸ πρόσωπό μου δὲ θὰ βρῆ τὴ δικαιοσύνη του. Ἡ εὐγνωμοσύνη μου και ἡ ἀφοσίωσι μου πρὸς τὸ πρόσωπό Σας, Μακαριώτατε, θὰ διαρκέσῃ ὅσο και ἡ ζωὴ μου.

«Και τὰ νῦν παραίθεμαι ἐμειντὸν τῷ Θεῷ και τῷ λόγῳ τῆς Χάριτος αὐτοῦ...». Κατάπαυμον, Κύριε, τὸ Πνεῦμα Σου τὸ Ἅγιον ἐπ' ἐμὲ και μὴ ἀπανέλης αὐτὸ ἀπ' ἐμοῦ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Ἁγίου Βλασίου Ἀλέξανδρος Παπαδόπουλος ἐγεννήθη εἰς τὸ χωριὸν Πάπαρι τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας τοῦ νομοῦ Ἀρχαδίας τὴν 28ην Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1936.

Πτυχιούχος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Μαντινείας και Κυνοουρίας κ. Θεοκλήτου Διάκονος τὴν 29ην Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1968, Πρεσβύτερος δὲ τὴν 27ην Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1969, ὅτε ἐχειροθετήθη και Ἀρχιμανδρίτης.

Ἐπηρετήσε, λαϊκὸς ὄν, κατ' ἀρχὰς ὡς καθηγητῆς τῶν Τεχνικῶν Σχολῶν Τριπόλεως και εἶτα τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Τριπόλεως. Χειροτονηθεὶς Πρεσβύτερος - Ἀρχιμανδρίτης διωρίσθη Ἱεροκήρυξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαντινείας και Κυνοουρίας.

Ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς ἀνέπτυξε σημαντικὴν κηρυκτικὴν, κοινωνικὴν και φιλανθρωπικὴν δραστηριότητα. Ἀπὸ τοῦ ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Τριπόλεως μετεδίδετο τὸ κήρυγμα του καθ' ἐκάστην Κυριακὴν εἰς ἐκπομπὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Αἰώνιες ἀλήθειαι», ἔργο του κόπου του εἶναι τὸ Ἴδρυμα Τυφλῶν Τριπόλεως «**Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ**» πού κοσμεῖ τὴν Τρίπολη και προσφέρει στοργὴν και προστασία σὲ ἄπορες τυφλὰς γυναῖκες ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Διηύθυνε και ἐπαμελεῖτο τοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαντινείας και Κυνοουρίας «**ΑΛΙΕΥΣ**» ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του μέχρι σήμερα και ἐδημοσίευσε διαφόρους μελέτας εἰς τὴν ἱστορίαν και τὴν ἀγιολογίαν τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας Μαντινείας και Κυνοουρίας.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1976 προσελήφθη εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον και ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τοῦ Γραμματέως τῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ και τὸ εἰς τὴν Ἀρχαδίαν πνευματικόν του ἔργον.

Ἡ Σεπτῆ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν 2αν Μαΐου 1984, διὰ φήφων 59, ἐξέλεξε τοῦτον Μητροπολίτην Ναυπάκτου και Ἁγίου Βλασίου.

Β' Τοῦ Μηθύμνης κ. Χρυσόστομου

Ὁ ἐφηφρατένης Μητροπολίτης Μηθύμνης κ. Χρυσόστομος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ τὴν Κυριακὴν 6ην Μαΐου εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ἱ. Ναὸν Ἀθηνῶν.

Μετὰ τοῦ Μακ. κ. Σεραφεῖμ συλλειτουργήσαν οἱ Σεβ. Μητροπολίται: Κίτρους κ. Βαρνάβας, Ἄρτης κ. Ἰγνατίος, Κορίνθου κ. Παντελεήμων, Βεροίας καὶ Ναούσης κ. Παῦλος, Ν. Σμύρνης κ. Χρυσόστομος, Λαρίσης καὶ Τυρνάβου κ. Σεραφεῖμ, Ζακύνθου κ. Παντελεήμων, Κυθήρων κ. Ἰάκωβος, Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγ. Ὄρους κ. Νικόδημος, οἱ νέοι Μητροπολίτες Σερῶν κ. Μάξιμος καὶ Νευπάκτου κ. Ἀλέξανδρος, ὡς καὶ ὁ θεοφ. Ἐπίσκοπος Δορυλαίου κ. Ἀθηναγόρας (βοηθὸς τοῦ Ἀμερικής).

Ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ, ὁ χειροτονούμενος Μητροπολίτης εἶπε:

Μακαριώτατε Δέσποτα,

Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,

Τίμιον Πρεσβυτέριον,

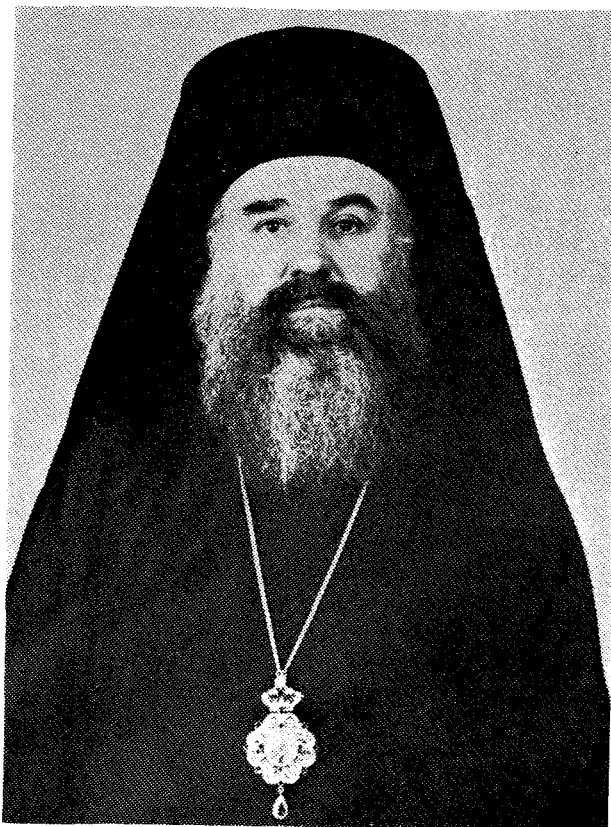
Δαὲ τοῦ Θεοῦ Περιοῦοι,

Ὅταν ἡ Ἐκκλησία μου ἔδιδε διὰ τῆς χειροτονίας τὸν πρῶτον βαθμὸν τῆς Ἱερωσύνης, τὸν τοῦ Διακόνου καὶ ἐν συνεχείᾳ μου ἔδιδε τὸν δευτέρου βαθμὸν τῆς Ἱερωσύνης, τὸν τοῦ Πρεσβυτέρου, διακατεῖχε τὴν ψυχὴν μου φόβος καὶ τρόμος μέγας, διότι ἀναλογιζόμουν τὰς εὐθύναις τὰς ὁποίας ἀνελάμβανα καὶ ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων.

Πρὸ τῶν μεγαλυτέρων ὅμως εὐθυνῶν τὰς ὁποίας καλοῦμαι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀναλάβω τώρα ὡς Ἐπίσκοπος Αὐτῆς, ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος ποὺ διακατεῖχον τὴν ὑπαρξί μου εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτερος, διότι ἡ Ἐκκλησία μου ἀναθέτει τὴν διαπομπανσιν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἱεραῆς Μητροπόλεως Μηθύμνης, μου ἀναθέτει τὴν διαπομπανσιν ψυχῶν ἀθανάτων ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανε.

Μέγα καὶ ὑψηλὸ τὸ ἀξίωμα τῆς Ἀρχιερωσύνης. Καὶ εἶναι μέγα καὶ ὑψηλὸ διότι ἡ Ἀρχιερωσύνη ἴσται πάρα πολὺ ὑψηλὰ ὄχι μόνον διὰ τὰ παραλαμβάνη ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν Θεϊαν Χάριν καὶ νὰ τὴν παρέχη εἰς τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἀνεβάξῃ εἰς τὸ ὕψος τοῦ Οὐρανοῦ, νὰ ὀδηγῇ τοὺς ἀνθρώπους κοντὰ στὸ Θεό.

Ὁ Ἀποστολικὸς πατὴρ Ἅγιος Ἰγνατίος ὁ Θεοφόρος εἰς τὴν πρὸς Φιλαδελφεῖς Ἐπιστολὴν του, ἀναφερόμενος εἰς τὸ Ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα γράφει: «καλοὶ μὲν οἱ Ἱερεῖς καὶ οἱ τοῦ λόγου διάκονοι, κρείσσων δὲ ὁ Ἀρχιερεὺς ὁ πεπιστευμένος τὰ Ἅγια τῶν

† Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μηθύμνης
κ. Χρυσόστομος.

Ἁγίων, ὅς μόνος πεπίστευται τὰ κρυπὰ τοῦ Θεοῦ» (Φιλαδελφεῖς IX, 25).

Μὲ αὐτὰς τὰ σκέψεις ἡ ψυχὴ μου ἀγωνιᾷ, νομίζω ὅτι ὁ Κύριος μὲ ἀναγκαίτζει μὲ τὴν ἐρώτησιν: «Ἐταῖρε ἐφ' ᾧ πάρει;» (Ματθ. 26,50) διότι μὲ τὰς ἰδικὰς μου ἀσθενεῖς δυνάμεις θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτελέσω τὸ ἔργον καὶ τὴν διακονίαν ποὺ μου ἐμπιστεύεται ὁ Κύριος. Ἔχω πλήρη ἐπίγνωσιν ὅτι ἐγὼ «ὡτὸ ἐμμαντοῦ οὐ κωχῆσομαι εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου» (Β' Κορινθ. 12,5).

Ἀνὲν ἀπελπίζομαι ὅμως οὐδὲ δειλιῶ. Ὁ Ἰησοῦς πρὸ τῆς Ἀναλήψεώς Του μεταξὺ ἄλλων ὑποσχέθη εἰς τοὺς μαθητὰς Του καὶ εἰς ὄλους ἐκείνους ποὺ θὰ ἐπίστευον διὰ τῶν μαθητῶν του εἰς Αὐτόν, ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἐγκαταλείψει: «Ἴδού ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σας» (Ματθ. 28, 20). Ἐκείνος λοιπὸν ὁ Ὅποιος «τὰ ἀσθενῆ θεοραπεύει καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῖ», ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ μὲ ἐγκαταλείψει καὶ ὅτι θὰ εἶναι ὀδηγὸς μου καὶ συμπαραστάτης μου καὶ εἰς τὴν νέαν αὐτὴν διακονίαν τὴν ὁποίαν σήμερον ἡ Ἅγία μας Ἐκκλησία μου ἀναθέτει.

Πάντοτε, ἀλλὰ ἰδιαίτερος κατὰ τὴν Ἁγίαν ἡμέραν καὶ ὥραν ταύτην δόξαν καὶ εὐχαριστίαν ἀναπέμ-

πω πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν διὰ τὰς ἀπείρους Αὐτοῦ δωρεὰς καὶ ἐνέργειάς πρὸς ἐμὲ ἀπὸ τῆς γεννήσεώς μου μέχρι σήμερον. «Ἰσαρόθιμος γὰρ τῇ ψάμμω ὠδάς» καὶ ἂν τοῦ προσφέρω, οὐδὲν τελῶ ἄξιον ὧν δέδωκέ μοι ὁ Κύριος. Ἐὐλογημένον τὸ ὄνομά Του.

Καὶ μετὰ τὰς πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστίας μου, ἐπιτρέψατέ μοι Μακαριώτατε Δέσποτα, νὰ μνησθῶ τῶν ἀειμνήσιων γονέων μου οἱ ὁποῖοι ὄση αὐτοῖς δύναμις, με ἀνέθρεψαν ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου. Ὁ Κύριος ἄς ἀναπαύσῃ τὰς ψυχὰς αὐτῶν «ἐν χώρᾳ ζώντων».

Κατὰ τὴν ἱερὰν καὶ ἀνεπαράληπτον αὐτὴν σιγῶν τῆς ζωῆς μου, ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἐκφράσω τὰς ἀπείρους μου εὐχαριστίας καὶ τὴν υἱοκίην μου ἀγάπην πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ἀττικῆς κ. Δαυρόθεου, δι' ὅσα καλὰ ὑπὲρ ἐμοῦ ἔχει πράξει.

Θὰ ἦτο ὅμως παράλευρις μεγάλη εὐὰν ἀπὸ μέσης καρδιάς δὲν ἐξέφραζα τὰς ἀπείρους μου εὐχαριστίας καὶ τὴν ἐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Κορίνθου κ. Παντελεήμονα ὁ ὁποῖος πολλαπλῶς ἔχει ἐκδηλώσει πρὸς ἐμὲ τὴν παιρικίην του ἀγάπην.

Βαθντάτην ἐγνωμοσύνην καὶ θεομῆς εὐχαριστίας ἐκφράζω καὶ πρὸς Ὑμᾶς Μακαριώτατε Δέσποτα, διὰ τὸ ἐνδιαφέρον, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν καλωσύνην πὸν δεικνύετε πάντοτε πρὸς τὴν ἐλαχιστιότητά μου ἀπὸ τὴν ἐποχὴν πὸν ἤμουν διάκονος μέχρι σήμερον. Σὰς εὐχαριστιῶ.

Ὡσαύτως καὶ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ἀρτῆς κ. Ἰγνάτιον καὶ πάντας τοὺς παρισταμένους συλλειτουργοῦντας καὶ συμπροσευχόμενους Σεβ. Ἀρχιερεῖς τοὺς εὐχαριστιῶ θεομύτατα.

Ἐπισητάσης τῆς μεγάλης καὶ φοβερῆς σιγῆς, ἵνα λάβω διὰ τῶν τιμῶν Ὑμῶν χειρῶν, τὸν τρίτον βαθμὸν τῆς Ἱερωσύνης, τὸν τοῦ Ἐπισκόπου, θεομῆς σὰς παρακαλῶ, Μακαριώτατε Δέσποτα, Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς, Τίμιμον Προεσβυτέριον, Ἀσὲ τοῦ Θεοῦ περιούσιε, ὅπως δεηθῆτε τοῦ Κυρίου «ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ» (Β' Κορινθ. 12,9).

Καὶ νῦν κλίνας τὸν ἑμῶν ἀντίχρονον πρὸ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλοσύνης Σου, Κύριε μου καὶ Θεέ μου, δέομαί Σου καὶ σὲ παρακαλῶ κατὰπεμφορὰν τὸ Πανάγιόν Σου Πνεῦμα ἐπ' ἐμὲ ὅπως τὸ κατέπεμψες ἐν εἶδει πρῶτων γλωσσῶν εἰς τοὺς Ἁγίους Σου μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους καὶ χάρισέ μου φωτισμὸν θεῖον καὶ ἰκάνωσόν με εἰς τὸ νὰ ἐπιτελῶ καὶ τὰ νέα μέγαρα καὶ βαρύνερα καθήκοντά μου πρὸς οἰκοδομίην τοῦ λογικοῦ Σου Ἰουμνίου, τοῦ χριστοπεπρωμένου πληρώματος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μηθύμνης, τῆς ὁποίας τὴν διαπούμωσιν μοῦ ἐμπιστεύεσαι καὶ πρὸς δόξαν τῆς Ἀγίας Σου Ἐκκλησίας.

«Ἐτοιμὴ ἡ καρδιά μου ὁ Θεός, ἐτοιμὴ ἡ καρδιά μου» (Ψαλμ. 107,1).

Κέλευσον Δέσποτα Ἄγνε τὸν νῦν προσφερόμενόν σοι.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ὁ Σεβ. Μηθύμνης ἐγεννήθη εἰς Χαλκίδα τὸ ἔτος 1930. Διάκονος ἐχειροτονήθη τὸ ἔτος 1954, Πρεσβύτερος δὲ τὸ 1967, ὅτε ἐχειροθετήθη καὶ Ἀρχιμανδρίτης.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1954 ἀπὸ τῆς εἰς Διάκονον χειροτονίας του ὑπηρετεῖ εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Ἀττικῆς ὡς ἐφημέριος εἰς διαφόρους Ἱ. Ναοὺς αὐτῆς. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1970 μέχρι τῆς ἐκλογῆς του ὑπηρετεῖ ὡς ἐφημέριος τοῦ Ἱ. Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἐκάλης.

Εἶναι πτυχιούχος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ἐπηρετήθη εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀττικῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1972 ἀπασχολούμενος κατ' ἀρχὴν μετὰ τὴν διεκπεραίωσιν διαφόρων ἐγγράφων τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὴν τήρησιν τῶν πρακτικῶν αὐτοῦ. Ἐν συνεχείᾳ τὸ ἔτος 1974 ὤρίσθη Γραμματεὺς Διοικητικοῦ αὐτῆς μέχρι τοῦ ἔτους 1976.

Τὸ ἔτος 1976 προσελήφθη εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔνθα ὑπηρετήθη μέχρι τῆς εἰς Ἀρχιερέα ἐκλογῆς του, κατ' ἀρχὴν ὡς Πρωτοκολλητῆς, ἐν συνεχείᾳ δὲ διὰ Συνοδικῆς ἀποφάσεως ὤρίσθη Γραμματεὺς τῆς Σ.Ε. Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Εὐπορίας. Παρὰλλήλως εἶχον ἀνατεθεῖ αὐτῷ καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἀρχιεποφύλακος τῆς Ἱ. Συνόδου, ὡς καὶ τοῦ Γραμματεῦς τῆς ἐξ Ἀρχιερέων Ἐπιτροπῆς Μελέτης θεμάτων Νεωκόρων.

Ἀπὸ διάκονος κηρύττει τὸν Θ. Λόγον καὶ διδάσκει εἰς τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα τῆς Ἐκκλησίας.

Γ' Τοῦ Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων κ. Παντελεήμονος.

Ἡ εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονία τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων κ. Παντελεήμονος (Ρῆξου) ἐγένετο μετὰ πάσης μεγαλοπρεπειᾶς εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν, τὴν Δευτέραν 7 Μαΐου 1984. Τὴν χειροτονίαν ἐτέλεσεν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ, καὶ συνελλατεύθησαν οἱ Σεβ. Μητροπολίται Κίτρου κ. Βαρνάβας, Κορίνθου κ. Παντελεήμων, Ν. Σμύρνης κ. Χρυσόστομος, Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς κ. Ἀγαθόνικος, Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαῖος, Μαρωνας καὶ Κομοτηνῆς κ. Δαμασκηνός, Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. Ἀμβρόσιος, Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Παντελεήμων, Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Ἀλέξιος, Ζακύνθου κ. Παντελεήμων, Κυθήρων κ. Ἰάκωβος, Ἱερισσοῦ κ. Νικόδημος, Ἡλείας κ. Γερμανός καὶ Σερρών καὶ Νιγρίτης κ. Μάξιμος.

Ἐντὸς τοῦ Ἀγ. Βήματος ἦσαν συμπροσευχόμενοι ὁ

Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Τιμόθεος, οἱ Σεβ. Μητροπολίται: Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανος, Λήμνου κ. Παντελεήμων, Ἐλασσώνας κ. Σεβαστιανός, Πειραιῶς κ. Καλλίνικος, Καλαβρύτων καὶ Αἰγυαλείας κ. Ἀμβρόσιος, Κεφαλληνίας κ. Σπυρίδων, Κερπενγισίου κ. Νικόλαος, Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Μελέτιος, Νεοπάκτου καὶ Ἀγ. Βλασίου κ. Ἀλέξανδρος, Μηθύμνης κ. Χρυσόστομος, οἱ Θεοφ. Ἐπίσκοποι: Ἐδρίπου κ. Βασιλείου, Δωδώνης κ. Χρυσόστομος κ.ἄ.

Προσφωνῶν τὸν ἐψηφισμένον Μητροπολίτην Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων Θεοφιλέστατον κ. Παντελεήμονα, ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ εἶπεν:

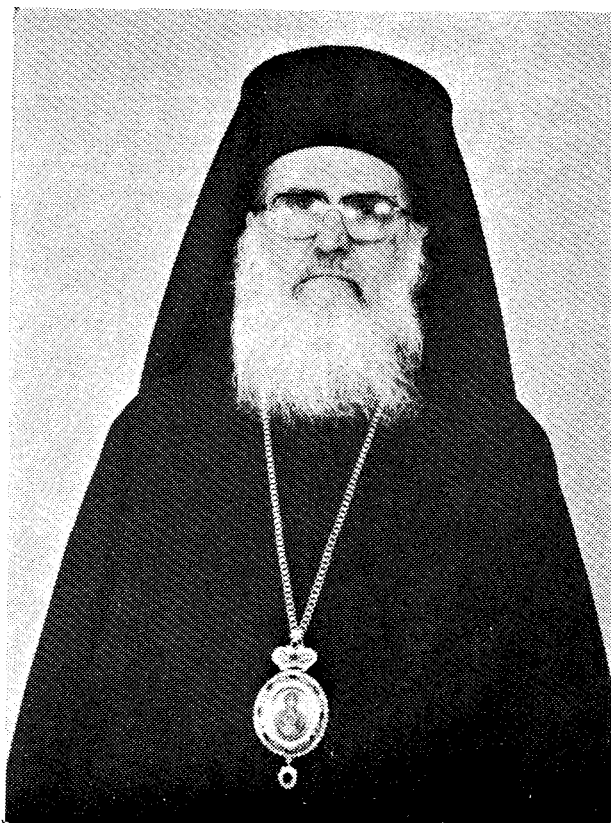
Αυτοκολεύομαι, ἀγαπητοί μου, νὰ ὀμιλήσω τὴν στιγμήν αὐτήν καὶ νὰ ἐξάρω τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων, διότι σεῖς οἱ ἴδιοι μὲ τὴν παρουσία σας πιστοποιεῖτε τοῦ λόγου τὸ ἀληθές περὶ τῶν προσόντων καὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία ἐν τῷ προσώπῳ του ἐπετέλεσε ἔργον δικαιοσύνης, διότι ἐπὶ συναπτά ἔτη, ἐπὶ 20 καὶ πλέον ἔτη ὑπηρετήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν εὐθόκως καὶ εὐσυνειδήτως, ἀλλὰ καὶ ἐν πολιτεῖᾳ ἐναρέτῳ μὲ θίον ἀνεπίληπτον, μὲ εὐσέβειαν ἀνυπόκριτον, μὲ χαρῶν τῆρα εὐθὺ καὶ εἰλικρινῆ, προσόντα ποὺ πρέπει νὰ ἔχει κάθε ἄνθρωπος καὶ δὴ ὁ ἐπίσκοπος. Δύο Μητροπόλεις, ἡ Ἱ. Μητρόπολις Σύρου ἐδέχθη τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διὰ στόματος τοῦ Ἐψηφισμένου καὶ ἐγνώρισε τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας διὰ τῶν κηρυγμάτων του, ἀλλ' ἀκόμη καὶ πᾶσαν ἄλλην ὡς ἐκ τῆς ιδιότητός του προσφορὰν ἐν τῷ Ἀμπελώνι τοῦ Κυρίου, εἰς τὴν Μητρόπολιν ἐκείνην προσέφερεν ὁ Ἐψηφισμένος Ἐπίσκοπος Θήρας.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐγὼ τὸν ἐγνώρισα ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅταν χάριτι Θεοῦ εὐρέθην εἰς τὸν θρόνον τοῦτον, μέρα μὲ τὴν ἡμέρα διεπίσινα τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν ἀξίαν του καὶ δὲν μπορῶ νὰ ξεχάσω ποτὲ τὴν πρόθυμην ἐξυπηρέτησιν ὅσας ἐχρειαζέτο νὰ σταλῆς γιὰ τὴν ἀντιπροσωπεύσιν τὸν ὑποφαινόμενον, ἢ οἰαδήποτε ἄλλην ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν, διὰ τὸ πρόθυμον τῆς προσφορᾶς σου καὶ διὰ τὴν σεμνότητα, τὴν ταπεινότητα καὶ τὴν ὑπακοήν εἰς τὴν Προϊσταμένην σου Ἀρχήν.

Αὐτά, Θεοφιλέστατε, τὰ προσόντα σου καὶ αὐτὴ ἡ προσφορὰ σου εἰς τὸν Ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου ἦσαν ἐκεῖνα ποὺ ἐκίνησαν τὸ ἐνδιαφέρον μου διὰ σέ καὶ τῆς προτάσει μου ἢ σεπτῆ Ἱεραρχία, πάντ' ἀξίως, σὲ ἐψήφισε καὶ διὰ ψήφων κανονικῶν σὲ ἐξέλεξεν ὡς Μητροπολίτην Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων.

Δι' ἄλλην Μητρόπολιν σὲ προώριζα, ἀλλ' ὅταν ὁμοῦς, Θεῖα βουλήσει, Θεῖα οἰκονομία ἐκενώθησαν ἄλλαι Μητροπόλεις, ἐνόμισα ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ καταλάβῃς τὴν Μητρόπολιν αὐτήν, καὶ ὡς καταρτίμενος ἐκ τῶν Κυκλάδων Νήσων, καὶ ὡς γνωρίζων καὶ τὴν νοσοτροσίαν καὶ ὄλων τὴν ψυχρὸνθεσιν τῶν συμπατριωτῶν σου.

† Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θήρας
κ. Παντελεήμων.

Μὲ αὐτὰ τὰ ὀλίγα σὲ καλῶ νὰ ἀνέλθῃς καὶ τὸν τρίτον βαθμὸν τῆς ἱερωσύνης καὶ νὰ ἀναλάβῃς τὸ πηδάλιον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θήρας καὶ νὰ διαποιμάνῃς αὐτήν καὶ νὰ προσφέρῃς τὰς ὑπηρεσίας σου ὡς Ἐπίσκοπος καὶ ἀπὸ ἀνωτέρας σκοπιᾶς μὲ τὸν αὐτὸν ζῆλον, μὲ τὴν αὐτὴν πίστιν καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἀφοσίωσιν μὲ τὴν ὁποῖαν προσφέρεις μέχρι σήμερον τὰς ὑπηρεσίας σου εἰς τὴν Μητέρα ἡμῶν Ἀγιοτάτην Ἐκκλησίαν. Μεταβαίνεις σὲ μιὰ Μητρόπολιν τῆς ὁποίας ὁ λαὸς εἶναι πάρα πολὺ καλός, εἶναι ἐκλεκτός λαός, ὅπως εἶναι ὁ λαὸς τῶν Κυκλάδων, ὁ ἥρωμος αὐτὸς κόσμος. Μὲ τὴν σύνεσί σου, μὲ τὴν εὐστροφία σου, μὲ τὴν ἀπλότητά σου καὶ μὲ τὴν συγκατάβαση ἐπὶ τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων, θὰ ἐπιτύχῃς καὶ θὰ τιμήσῃς τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ Ὅποια θὰ ἐγκανυγᾶται γιὰ τὴν ἐκλογή σου καὶ τὴν τοποθέτησή σου εἰς τὴν σκοπιὰν αὐτὴν τὴν Ἀρχιερατικὴν. Πρόσελθε μετὰ συνέσεως καὶ φόβου Θεοῦ.

Ἀπαντῶν ὁ χειροτονούμενος Μητροπολίτης Θήρας κ. Παντελεήμων εἶπεν:

Μαγαριώτατε,

Ἐπάρχουν στιγμὲς ποὺ ἡ γλῶσσα ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσῃ, ὅτι μέσα στὴ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχει. Στιγμὲς ποὺ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὴ δύναμιν νὰ εἰπῇ

δ,τι νοιώθει και αισθάνεται. Στιγμές κατά τις οποίες στέκεται κανείς άλλιος μπροστά σ' αυτά που βλέπει, που συμβαίνουν γύρω του, που ζει. Τέτοιες στιγμές ζώ κι εγώ τούτη την ώρα. "Έχω μπροστά μου Σās, πρὸς τὸν Ὅποιον και ἀπευθύνομαι, τὴν χορεία τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων, βλέπω γύρω μου τόσο κόσμο, ζώ μιὰ πραγματικότητα. "Έχω τὴ γνώμη πὸς μιὰ μικρὴ ἀναδρομὴ σὶδ παρελθόν, θὰ μὲ βοηθήσει νὰ νοιώσω πιὸ πολλὸ και πιὸ ἔντονα τὴν ἁγία και ἱερό, τὴν ἀνεπαύλητη αὐτὴ στιγμὴ τῆς ζωῆς μου. Ἐπιτρέψτε μου, λοιπόν, Σās παρακαλῶ εὐλαδικά, Μακαριώτατε, αὐτὸ τὸ σύντομο «δοκιμαζικὸν» τῆς ζωῆς μου.

1932. Εἶμαι παιδί τοῦ αἵρου. Ὑπηρετῶ σὶδ ἅγιο Βῆμα τὸν ἅγιο και τέλειο, τὸν ἀειμνηστο παπὰ - Κωνσταντῆ Ἀλεξόπουλο, ἐφημέριο τοῦ χωριοῦ μου. Τότε ἀρχίζω νὰ διαπιστώσω πὸς μ' ἀρέσει νὰ γίνω παπὰς. Ὁ καλὸς ἐφημέριος πὸς ἔχει ἀρχίσει νὰ τὸ διαπιστώνει μὲ βοηθεῖ πολὺ. Καὶ ἡ ἀειμνησιὴ καλὴ μου μητέρα πὸς τὰ εὐλαδικὰ τῆς χέρια εἶχαν σπειροῖ σὶδ ψυχὴ μου τὴν πίστη πρὸς τὸν Θεὸ, καλλιουργεῖ μὲ τὸν δικὸ τῆς ἀπλὸ τρόπο τὸν πόθο μου αὐτό. Αὐτὸ χροῖνια σὶδ Γυμνάσιο μόνο. Εἶναι καλοὶ μὰ φτωχοὶ οἱ γονεῖς μου. Ἐπειτα πόλεμος, κατοχὴ, πείνα, δυστυχία, στεροχοῖς, δυσκολίες, ἀντιξοότητες. Μοναδικὴ προσπάθεια ἡ ἐπιβίωση. Ἐβλεπα πολλές φορὸς νεαροὺς κληρικὸς φοιτητὸς ἔξω ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο και ζήλευνα. Κάθε Κυριακὴ πρῶτὸ ὁ πόθος μου γινόταν πιὸ ἔντονος. Πάντοτε ἤλπιζα. Ποιὲ δὲν ἀπελπίστηκα. Πίστευα πὸς ἡ Μεγαλόχαρη τοῦ νηιοῦ μου, ἡ Κυρὰ Ξένη τοῦ χωριοῦ μου θὰ μεσίτευε σὶδν Θεὸ γιὰ τὴν πραγματικότητα τοῦ πόθου μου, πὸς ὅσο μεγάλα, ἴσσο πιὸ πολλὸ ἔντονος γινόταν. Αἶγο ἀργότερα σπουδαστῆς σὶδ Ἐκκλησιαστικὸ Φροντιστήριο Κορινθου. Ἀναπτέρωση ἐλπίδων. Ὁ δρόμος εἶχε ἀνοίξει. Ἡ πορεία εἶχε ἀρχίσει. Μὰ ἡ σιράτευση ἴσσο τὴν διακόπτει. Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1950, δέχθηκα ἀπὸ τὰ χέρια, τὰ ἅγια χέρια ἐνὸς ἁγίου Πνευματικοῦ Πατέρα, τοῦ Μητροπολίτου Σύρου Φιλαρέτου, ἀνθρώπου μὲ ἀπεριόριστη καλωσύνη και ἀγάπη, τὴν Χάρη τοῦ Ἁγίου Θεοῦ, χειροτονηθεῖς Διάκονος. Ἐπειτα ἀπὸ τρεῖς χροῖνια, ἀφοῦ τελείωσα τὸ Γυμνάσιο, φοιτητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς και Διάκονος τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγ. Βασιλείου ὁδοῦ Μετιόθου. Στὴ συνέχεια ἐπὶ 10 χροῖνια ἱεροκήρυξ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Σύρου. Στὴν ἀρχὴ δυσκολίες, πολλές και ποικίλες. Ἡ ἀγάπη δμως τῶν νησιωτῶν και ἰδιαίτερος τῶν Συριανῶν πολλὴ και μεγάλη. 16 χροῖνια σὶδ συνέχεια, μέχρι σήμερα, σὶδν Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ. Καθὼς τὸ βλέμμα μου και ἡ σκέψη μου μὲ ἴσσο ταχύτητα, ἀγκαλιάζει ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα, βλέπω τὶς ἀπειρες εὐλογίες τοῦ Θεοῦ. Στέκομαι και κοιτάζω τὶς ἀδυναμίες μου, τὶς ἐλλείψεις μου, τὶς παραλείψεις μου, τὰ ἐλαττώματά μου. Σταματῶ μπροστὰ σὶδν ἴσσο ἀγάπη τῶν πολλῶν. Δὲν ξεχνῶ ποτε ἀπὸ πὸς ξεκίνησα. Θυμᾶμαι τὴν ὅλη πορεία τῆς ζωῆς μου. Καὶ τώρα αὐτὴ τὴ στιγμὴ... Μιὰ μόνο ἀπλὴ σκέψη μου δημιουργεῖ φόβο και δέος, μου γεμίζει τὴν καρδιὰ ἀπὸ μιὰ ἀπέραντη ἐδγνωμοσύνη πρὸς Ἐκεῖνον, τὸν Ὅποιο θὰ κληθῶ σὲ λίγο νὰ ἀληθεύσω ἀπὸ τὴν ἀνώτατη βαθμίδα.

Αὐτὸ βεβαίως τὸ γεγονὸς, ἐκκλησιαστικὸ γεγονὸς κατὰ πάντα, τῆς ἀναδείξεως δηλ. κάποιου προσβυτέρου σὶδν ἐπισκοπικὸ βαθμὸ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μόνο προσωπικὴ και ἀτομικὴ ὑπόθεση. Ἐὰν ὅλα τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας σὶδν οὐσία τους εἶναι μυστήρια ἐκκλησιολογικά, πολλὸ περισσότερο τὸ μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης, κατὰ τὸ ὁποῖο καθίσταται κάποιος διάκονος, προσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος, ἐπειδὴ ὑπάρχει ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐκ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ και πρὸς χάριν πάλι τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ὑπάρχει τὸ ἀποστολικὸ λειτουργημα. Ὁ ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ἐκφράζει ἀκριβῶς αὐτὴ τὴν οντιστοιαιμένη ἀποσυνειδησία τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἱερωσύνη δὲν εἶναι μιὰ προσωπικὴ συνείδηση και πολλὸ περισσότερο ἓνα ἀτομικὸ λειτουργημα. Ὁ ἱερωσογὸς τῶν Μυστηρίων εἶναι φορέας μιᾶς ἐντολῆς και ἀποστολῆς πὸς τοῦ ἀνατίθεται. Ἡ πηγὴ τῆς ἐξουσίας του και τοῦ χαρίσματος του εἶναι ἡ Ἐκκλησία, δηλαδή τὸ Ἅγιον Πνεῦμα και ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ λαὸς θέλει τὸν Ἐπίσκοπο δικὸ του, νὰ ἐκφράζει μιὰ ὄγκια συνείδηση και νὰ ἀληθεύει τὴν ὄγκια ἀλήθεια. Ἡ ὄγκια πίστη εἶναι κοσμοὺς μιᾶς ὄγκιας ἀλήθειας, ὅπως λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος σὶδν πρὸς Τίτον ἐπιστολῆ τοῦ (Τῖτ. 2,2). Γι' αὐτὸ ὁ ἐπίσκοπος περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο λειτουργὸ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ εἶναι αὐτὸς τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνεῖῳ (Α' Τιμ. 4,12). Αὐτὸ τὸ χωρίο καλύπτει ὅλο τὸν χῶρο τῆς πνευματικῆς πορείας. Ὁ Ἐπίσκοπος, πάλι κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλο, πρέπει νὰ εἶναι ἓνα πρόσωπο βαθειὰ πνευματικὸ και κοινωνικὸ, πρέπει ἡ σεμνότητα και ἡ καλωσύνη, ἡ ταπεινοφροσύνη και ἡ οὐσιότητα νὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ἐνὸς σώφρονα ποιμένα. Ἴσσο εἶναι ἐπίκαιρο σὶδ σημεῖο αὐτὸ νὰ τονίσουμε τὴν εὐθὴνη ὅλων μας, ὥστε νὰ μὴ ὑποτιμῶνται τὰ ἐκκλησιαστικὰ λειτουργήματα. Ἡ ἐποχὴ μας ἔχει μιὰ ἴσσο ὑποτιμῆσεως τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος. Καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη ἐπιτακτικὴ νὰ ἐξασθεῖ ἡ ἔννοια τοῦ ἐπισκοπικοῦ λειτουργήματος ὡς διακονίας και ὄχι ὡς ἀξιώματος.

Πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ θὰ βοηθήσει μιὰ ἐκ νέου ἀνανέωση τῆς πατερικῆς παραδόσεως γύρω ἀπὸ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐπισκόπου τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ εἶναι πνευματικῆς ἀλλὰ και κοινωνικῆς φύσεως. (Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα) παραγγέλλουν οἱ ἱεροὶ Κανόνες. Αὐτὸ σημαίνει πὸς ἓνας σωστὸς ἐπίσκοπος δὲν μπορεῖ νὰ κάνει διάκριση φροντίδων. Χρειαζεται μιὰ καθολικὴ ἐποπτεία και μέριμνα γιὰ τὴ ζωὴ και τὰ προβλήματα τοῦ ποιμνίου. Τὸν ὅλο ἀνθρώπο θὰ τὸν θεωρεῖ ὡς μιὰ ἐνότητα και σὲ ἄμεση ἀναφορὰ πρὸς τὸ κοινωνικὸ σύνολο και τὴν ἐποχὴ. Τὸ νεοπατερικὸ πνεῦμα, πὸς τονίζει ἡ σύγχρονη ὁρθόδοξη θεολογία μας, ὡς βασικὸ στοιχείο γιὰ μιὰ οὐσιαστικὴ ἀνανέωση τῶν πνευματικῶν και ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, δὲν ἔγκειται σὶδν φιλολογικὴ χρήση τους, ἀλλὰ σὶδν κατανόηση τῆς οἰασεως του ἔναντι τοῦ ἀνθρώπου και τῆς ἐποχῆς των. Οἱ μεγάλοι Πατέρες και Ἐπίσκοποι τῆς Ἐκκλησίας μας ἀναδείχθησαν σὶδν σωστὴ και πεφω-

τισμένη ποίμανση, στη φιλόανθρωπη αντιμετώπιση των προβλημάτων της εποχής των. Αυτό φανερώνει την ανάγκη του «προφητικού» στοιχείου της αποστολικής λειτουργίας για το μέλλον της ιστορίας της Εκκλησίας, όπως υπογραμμίζεται στο αρχαίο κείμενο του Μαρτυρίου του Αγίου Πολυκάρπου.

«Ο Άγιος Ισίδωρος ο Πηλοουσιώτης βλέπει τον Επίσκοπο «εις τύπον Χριστού» που καλείται στην κάθε εποχή να συνεχίζει και μάλιστα να «πληροί» το έργο του Χριστού. Και καθώς ο Χριστός είναι «ἐπίσκοπος της καρδιάς ἡμῶν» κατά τον Κλήμεντα Ρώμης, ὅμοια και ὁ κάθε ἐπίσκοπος πρέπει νὰ γίνῃ ἡ «καρδιά» και τὸ «κέντρο» ἀναφορᾶς κάθε πνευματικῆς προσπάθειας. Ἐκεῖνο τὸ κλασικὸ και ἀρχαῖο τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου ὄπου ὁ ἐπίσκοπος ἐκεῖ και ἡ Ἐκκλησία, πρέπει νὰ βρισκεται σὲ ἄμεση ἀναφορὰ πρὸς τὸ ὄπου ὁ Χριστὸς ἐκεῖ και ἡ Ἐκκλησία» κατὰ τὴν θαυμαστὴ διατύπωση τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων. Χωρὶς τὸν Χριστὸ, δηλαδή χωρὶς τὶς χριστολογικῆς, σωτηριολογικῆς και χαρισματικῆς διαστάσεις τοῦ ἔργου του, ὁ κάθε ἐπίσκοπος εἶναι δυνατὸ νὰ καταλήξει νὰ εἶναι μόνο ἓνας εὐσυνείδητος ἀξιωματούχος, ὄχι ὅμως λειτουργικὸ ὄργανο σὰ χεῖρα τοῦ ἁγίου Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Συνδέοντες, τέλος, τὸ σημερινὸ γεγονός, μετὰ τὴν Πασχάλια περίοδο πὸν περνᾶμε, πρέπει εἶναι νὰ θυμηθοῦμε διὰ ἡ πρώτη Ἐκκλησία, προκειμένου νὰ πληρώσει τὴν κενωθεῖσα θέση, ἀναζητήσῃ ἄνδρα μετὰ τῶν «μαρτύρων τῆς Ἀναστάσεως» (Πράξ. 1,22). Ὁ κάθε Ἀπόστολος, ὁ κάθε διάδοχος τῶν Ἀποστόλων πρέπει νὰ εἶναι «μαρτύρας τῆς Ἀναστάσεως». Αὐτὸ τὸ γνώρισμα δίνει βαρύνοντα ἰδιαίτερα σὲ κάθε ἐκλογή στὴ χορεία τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς, πὸν ὁ Ἐπίσκοπος καλεῖται νὰ εἶναι ἐκφραστὴς μιᾶς αἰσιοδοξίας γιὰ τὸ μέλλον τῆς ιστορίας και τοῦ ἀνθρώπου πὸν νὰ οικοδομεῖται στὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως.

Μακαριώτατε,

Κατὰ τὴν ἱερωὴ αὐτὴ τοῦ βίου μου στιγμή, ἀνατρέχω σὲ ὄλους ὄσοι συνετέλεσαν στὸ νὰ ἀχθῶ στὸ τέμα αὐτὸ, πὸν εἶναι ἡ ἀρχὴ νέας πορείας, πορείας δύσκολης και κοπιαστικῆς.

Εὐχαριστῶ ἐκ βάθρων τὴν σεπτὴ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας μας διότι μαζί μετὰ τὴν Μακαριότητά Σας με ἐξέλεξε Μητροπολίτη τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θήρας. Ἰδιαιτέρως θεομὲς εἶναι οἱ εὐχαριστίες μου πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας, τοὺς ἀγαπητοὺς μου Πρεσβυτέρους και Διακόνους πὸν κλιώνουν τὴν στιγμή αὐτὴ τὸ Ἅγιο Θυσιαστήριον ὡς και τοὺς συμπροσευχομένους Σεβασμιωτάτους Ἀρχιερεῖς.

Εὐγνωμοσύνη διὰ βίου στοὺς κατὰ σάρκα ἀειμνήστους γονεῖς μου, σὸν πατέρα μου, στὴ μητέρα μου, γιὰ ὄσα γιὰ μένα ἐποίησαν. Ἄς εὐφραίνονται τώρα οἱ ψυχῆς τους και ἄς με συνοδεύουν δὲ βίου οἱ εὐχῆς τους.

Μνημονεύω τῶν κόπων τῶν καλῶν διδασκάλων μου τοῦ Δημοτικῆς Σχολείου, τοῦ Ἰωάννου και πῆς Πηνελόπης Δεσπίνης, τῶν Πανεπιστημιακῶν τριούτων, τῆς Θεολογικῆς και τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς.

Ἀγαμνήσκομαι μετὰ εὐγνωμοσύνη τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Σύρου Φιλαρέτου, τοῦ και Γέροντά μου, ὁ ὄποιος με ἐχειροτόνησεν εἰς Διάκονον και εἰς Πρεσβύτερον και ὁ ὄποιος με περιέβαλλε μετὰ πατρική ὄντως ἀγάπη και με χειραγώγησε στὸ πρῶτα βήματα τῆς σταδιοδρομίας μου τὴν Ἐκκλησία. Ἐπίσης ἡ σκέψη μου στρέφεται στοὺς ἀειμνήστους πρεσβυτέρους Κωνσταντῖνο Ἀλεξόπουλο, τὸν θεῖο μου Μιχαὴλ Μαυρομαρᾶ, τὸν π. Ἄγγελον Νησιώτη, γιὰ τὰ ὄσα πνευματικὰ και ἔλκα μὸ προσέφεραν. Εὐχαριστίες πολλῆς ἐκφράζω σὸν Κλήρο και τὸν λαὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Σύρου, κοντὰ στοὺς ὄποιους τόσα χρόνια τὴν Ἐκκλησία ὄηρέτησα. Ἰδιαίτερος εὐχαριστῶ τοὺς συμπατριῶτες μου Τηρίους, τοὺς Πανορθίτες, τοὺς Ἀνδρίους, τοὺς Συριανὸς γιὰ τὴν ἀγάπη μετὰ τὴν ὄποια με περιέβαλλαν. Τὰ αὐτὰ συναισθήματα ὄπασχουν και κωταρχοῦν τὴν ὄρα αὐτὴ μέσα στὴ ψυχή μου γιὰ τοὺς ἀγαπητοὺς μου Πρεσβυτέρους και Διακόνους ὡς και γιὰ τὸν φιλόχριστο λαὸ τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν. Δὲν θὰ τοὺς λησμονήσω ποτέ. Θὰ ἦταν πρέπει νὰ εὐχαριστήσω ἰδιαίτερος τοὺς κληρικὸς και τοὺς ἔνοχτες τῶν δύο ἔνοχων τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Ἱ. Ν. Ὑψώσεως Τιμίου Σταυροῦ Ν. Κυρέλης και τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγ. Μαρίας Ἰλιούων. Θὰ τοὺς θυμᾶμαι πάντα. Θὰ ἦταν παράλειψη ἄν τὴν ὄρα αὐτὴ δὲν εὐχαριστοῦσα τοὺς ἀγαπητοὺς Κατηχητῆς και Κατηχήτριες τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς γιὰ τὴν μετὰ αὐτῶν ἐπὶ τόσα χρόνια συνεργασία.

Εὐχαριστῶ τὸν Ἱερό Κλήρο και τοὺς χριστιανὸς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θήρας. Γνωρίζω τὰ προβλήματα τους. Ἐξέω τὶ περιμένουν. Ζητῶ ἀπὸ ὄλους τὸ χεῖρ τους. Σὲ ὄλους προσφέρω τὴν καρδιά μου. Ὅλοι μαζί, πιασμένοι χεῖρ με χεῖρ πρέπει νὰ προχωρήσουμε. Μπροστὰ μας θὰ εἶναι ὁ Χριστός.

Και τώρα στρέφω πρὸς Σᾶς τὴ σκέψη μου, Μακαριώτατε, και ἐκφράζω τὰ αἰσθήματα τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ και τῆς ἀφοσίωσέως μου, διότι ὡς πατέρας φιλόσοργος καιτὸ μὴ Τηρίος, μὸ παρουσιάθηκα και με περιβάλλατε μετὰ τὴν ἀγάπη σας και τὸ ἔνδιαφέρον σας. Ἔχεις, πάτερ Ἀγιώτατε, τὴν εὐπειθείά μου, ἀπόδος μου τὴν εὐλογία. Ἄντι τῆς τιμῆς και τῆς ἀγάπης σας θὰ ἔχετε ἀπὸ μέρους μου τὴν ὄπακοή, τὴν ἀφοσίωση, τὴν ὄλοκληρωτικὴ μου προσφορά στὴν διακονία πὸν ἡ Ἐκκλησία μας, δι' Ὑμῶν, μὸ ἀναθέτει.

Και νῦν, πρὸς Σὲ Κύριε, τὸν Ἀρχιποιμένα και Ἀναστάντα Ἰησοῦ, στρέφω τὰ μάτια μου, τὰ δακρυομένα μου μάτια και Σὲ εὐχαριστῶ και πάλιν και πολλάκις, γιὰτὶ με ἀξιωνεῖς τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος. Ποίμων με Κύριε μετὰ τὴν προσοσσία Σου και θὰ ποιμάνω τὸν λαὸ Σου. Ἄς ἔλθει τὸ Πνεῦμα Σου τὸ ἀγαθόν, «εὐθὲς και ἡγεμονικόν» ἐν τοῖς ἐγκάτοις

μον. "Ας ἔλθει ὁ Παράκλητος ὅπως κατὰ τὴν Πεντηκοστή, δημιουργῶντας μέσα μου μετὰ τὴν ἀλλοίωση μιὰ καινούργια Πεντηκοστή. Κλήρος καὶ λαός, ἡ Ἐκκλησία Σου, Σὲ ἰκετεύουν γιὰ μένα τὸν ταπεινὸ δοῦλο Σου τὴν ὥρα αὐτή. «Ἐπάκουσον ἡμῶν δεομένων Σου».

Παναχραντι Δέσποινα,

Σὲ Σένα ποὺ ἀπὸ τὴν παιδική μου ἡλικία ἐναπόθεσα πάντα κάθε μου πρόβλημα, ἡ Χάρη Σου ἄς με συνοδεύει πάντοτε.

Μεγαλόχαρη, Κυρία τῶν Ἀγγέλων, ἡ εὐλογία Σου ἄς πλημμυρίζει πάντοτε τὴν καρδιά μου καὶ τὴ ζωὴ μου. Στὰ χέρια Σου ἀφήνω μετὰ ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη ὁλόκληρο τὸ εἶναι μου. «Τὴν πάσαν ἐλπίδα μου εἰς Σὲ ἀνατίθηναι, Μῆτερ τοῦ Θεοῦ, φύλαξόν με ὑπὸ τὴν σκέπη Σου». Ἀμήν.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων κ. Παντελεήμων (κατὰ κόσμον Χρῆστος) Ρίζος, ἐγεννήθη τὸ ἔτος 1925 στὸν Πύργο τῆς Τήνου. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησί του ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο τοῦ χωριοῦ του, ἐφοίτησε ἐπὶ δύο χρόνια στὸ Γυμνάσιο Τήνου. Τὸ 1946 ἐνεγράφη στὸ Ἐκκλ. Φροντιστήριον Κορίνθου. Κληθεὶς στὶς τάξεις τοῦ Στρατοῦ, ὑπηρέτησε ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1947 ὡς τὸν Μάρτιον τοῦ 1950 ὡς ἀπλὸς στρατιώτης, ὡς Διὰδοχαστὴς Πεζικοῦ, ὡς βοηθὸς τοῦ Στρατ. Ἱερέως τῆς 43ης Ταξιαρχίας Πεζικοῦ, κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνες.

Τὸν Μάιον τοῦ 1950 ἐνεγράφη ὡς Δόκιμος Μοναχὸς στὴν Ἱ. Μονὴ Παναχράντου Ἀγθρου.

Κατὰ τοὺς λίγους μῆνες παραμονῆς του στὴν Μονὴ ἔδωκε ἐξετάσεις καὶ ἔλαβε τὸ ἐνδεικτικὸ τῆς Γ' τάξεως τοῦ Γυμνασίου ὡς «κατ' εἶκον διδαχθεὶς». Στις 26 Ἰουλίου ἐκάφη Μοναχὸς καὶ στις 24 Σεπτεμβρίου τοῦ 1950 καὶ στὸν Ἱ. Ναὸ Θεοσεκπάστου Ἀγθρου, δέχθηκε τὸν πρῶτο βαθμὸ τῆς Ἱερωσύνης διὰ τῶν τιμῶν χειρῶν τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Σύρου Φιλαρέτου, τοποθετηθεὶς στὸν Ἱ. Ναὸ Ἀγ. Γεωργίου Σύρου, ὅπου ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1950 ὡς τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1953 ὑπηρέτησε καὶ ὡς κατηχητής. Κατὰ τὸ ὡς ἄνω διάστημα ἐπεράτωσε τίς Γυμνασιακὰς του σπουδὰς, ἀριστεύσας.

Τὸν Ὀκτώβριον, κατόπιν ἐπιτυχῶν ἐξετάσεων ἐνεγράφη στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, λαθὼν τὸ πτυχίον τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1958. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὑπηρέτησεν ὡς Διάκονος στὸν Ἱ. Ναὸ Ὁσίου Μελετίου Σεπολίων, Ἀγ. Αἰκατερίνης Πλάκας ἐπὶ τινὰς μῆνας καὶ ἐπὶ τετραετίαν στὸν Ἱ. Ναὸ Ἀγ. Βασιλείου Μετσόδου, διδάσκων ταυτοχρόνως στὸ Κατώτερον Κατηχητικὸ Σχολεῖο Ἀρρένων.

Τὸν Μάιον τοῦ 1958 ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος καὶ ἐχειροθετήθη Ἀρχιμανδρίτης στὸν Ἱ. Ναὸ Ἀγ. Νικο-

λάου Σύρου ἀπὸ τὸν τότε Μητροπολίτη Φιλαρέτο. Ἐπὶ ὀλίγους μῆνας ὑπηρέτησεν ὡς Ἱεροκέρυξ τῆς Ἀποστ. Διακονίας καὶ ἀπὸ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1959 ὡς τακτικὸς Ἱεροκέρυξ τῆς Μητροπόλεως. Ἐπὶ δέκα συναπτά ἔτη τὰ δώδεκα νησιὰ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Σύρου ἐδέχθησαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ στόματός του καὶ ἐγνώρισαν τίς χριστιανικὰς ἀλήθειες μετὰ τὰ ἀπλὰ ἀλλὰ μεστὰ κηρύγματά του. Κατὰ τὴν δεκαετίαν αὐτὴ διηύθυνε μετὰ πολλὴ ἐπιτυχίαν τὴν ὅλη κίνηση τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Μητροπόλεως, τῶν ὁποίων Γενικὸς Διευθυντὴς εἶχεν ὀρίσθῃ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Φιλαρέτου, ὁ ἀοίδιμος Μητρ. Θήρας Γαβριήλ, Τοποτηρητὴς ἐπὶ δετίαν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Σύρου καὶ ὁ νῦν Σεβ. Μητροπολίτης Σύρου κ. Δωρόθεος. Κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον ὅτε κυρίως ὀρισκόταν στὴν ἔδρα τῆς Μητροπόλεως ἐδίδασκεν ὁ ἴδιος, λόγῳ ἐλλείψεως κατηχητῶν εἰς 6 καὶ 7 Κατηχητικὰ Σχολεῖα καθ' ἑβδομάδα. Περιέβαλλε πάντοτε μετὰ πολλὴ ἀγάπη τοὺς τροφίμους τῶν Ὀρφανοτροφείων Ἀρρένων καὶ Θηλέων ὡς καὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ τῆς Ἀγ. Βαρβάρας, πρὸς τοὺς ὁποίους καθ' ἑβδομάδα ἔκανε θρησκευτικὸ μάθημα. Τὸ μυστήριον τῆς Ἱ. Ἐξομολογήσεως ἀνελλιπῶς ὑπηρετοῦσε, ἐνῶ ταυτοχρόνως δύο ἀπογευματινὰ κηρύγματα σὲ ἰσάριθμους Ναοὺς τῆς πόλεως ἔκανε.

Διετέλεσε ἐπίσης ἐπὶ τριετίαν τακτικὸ μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας Προστασίας Ἀγγλικῶν Πρωτοδικείου Σύρου, ὡς καὶ Ἀντιπρόεδρος Περιφερειακῆς Ἐπιτροπῆς Προσκόπων Κυκλάδων, καθὼς καὶ μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Τοπικοῦ Παραρτήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Τακτικώτατα ὁμιλοῦσε πρὸς τοὺς Μαθητὰς τῆς Σχολῆς Ἐμποροπλοίαρχων, ὡς καὶ τοὺς στρατιώτες τοῦ τότε Τάγματος Πεζικοῦ. Τὸ 1967 ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σύρου τοῦ ἀνέθεσε τὴν διοργάνωση τοῦ Ἀ' Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῶν Ἐφημερίων Σύρου, Τήνου καὶ Μυκόνου στὴν Σύρον, οἱ ἐργασίαι τοῦ ὁποίου ἐστέφθησαν μετὰ πλήρη ἐπιτυχίαν.

Τὸν Μάιον τοῦ 1968 μετετέθη στὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν. Ἐπὶ 16 χρόνια οἱ πιστοὶ ὄλων τῶν Νησῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τότε ποὺ τὰ ὄρια τῆς ἐφθάναν μέχρι τὸ Αἰγάλεω, τὸ Περιστέρι, τὸ Ἡράκλειο καὶ τὴν Βάρκιζα, τὸν ἐγνώρισαν. Οἱ ὑποδειγματικὰς Θεῖαι Λειτουργίαι καὶ οἱ Ἀκολουθίαι, τὸ ἀπλό, σύντομο καὶ κατανοητὸ κήρυγμά του, τὰ ἀπογευματινὰ κηρύγματά του καθ' ἑβδομάδα σὲ δύο Ἱ. Ναοὺς, οἱ ὁμιλίαι του σὲ διάφορας αἵθουσας, οἱ ἑκατοντάδες ἐξομολογούμενοι νέοι, νέαι καὶ ὄρμιοι ἄνθρωποι, μπόρουν νὰ μαρτυρήσουν γιὰ τὸ, μετὰ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, ἐπιτελεσθῆν ἅγιον ἔργον.

Τὸ 1968 ἐνεγράφη στὸ Βυζαντινὸ Τμῆμα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, λαθὼν τὸ πτυχίον τὸ 1972. Τὸ 1973 ἐνεγράφη στὸ Ἱστορικὸ καὶ Ἀρχαιολογικὸ Τμῆμα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, τὰ μαθήματα τοῦ ὁποίου ἐπὶ διετίαν παρακολούθησε. Ἐπὶ πενταετίαν ἦταν Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Διευθύνσεως Χριστιανικῆς Νεολαίας τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἐπὶ τετραετίαν ὑπεύθυνος γιὰ τίς κατασκευάσεις, τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν ὁποίων

Η ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΣΙΜΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

(ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΠΗΓΕΣ)

[Εύλαβικό αφιέρωμα στο Β΄ Ψυχολόγιο - παραμονή Πεντηκοστής].

Με την έκδημία ενός πιστού ή Ἐκκλησία μας τελειῖ ὀρισμένες ἀκολουθίες [«εἰς ψυχορραγοῦντα», «εἰς κεκοιμημένους», «ἐπὶ μνημονύων», τρισάγιο κ.λπ., ἀνάλογα μετὶ τὶς περιστάσεις], «ἐχομένη στερρῶς» μετὶ τῶν ἱερῶν παραδόσεων τῆς [Ἀποστολικῆς Διαταγῆς, Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, λειτουργικὴ πράξις] (Θ. Λειτουργίες, Δίπτυχα κ.ἄ.), Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας: Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, Ἰωάννης Δαμασκηνός, Τερτυλιανός, Ὀριγένης, Κυπριανός, Ἀρνόβιος, Ἀμβρόσιος, Αὐγουστίνος, Ἐπιφάνιος, Ἐφραίμ ὁ Σύρων, Μ. Ἀθανάσιος, Ἰσίδωρος Πηλουσιώτης, Συμεὼν Θεσσαλονίκης, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, Κύριλλος Ἱεροσολύμων, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Ἅγιος Ἀναστάσιος Πατριάρχης Ἀντιοχείας, Ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Νεομάρτυς κ.ἄ., οἱ ὅποιοι ἐρείδονται ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς (Γωβ. 4,17, Ἱερ. 16,7, Νεεμ. 9,1-2, Σ. Σειρ. 7,33, Β΄ Μακκ. 12,43, Πρβλ. Ἀ. Π. Χαστούπη, Τὸ Ἰουδαϊκὸν προσευχητάριον, Ἱεροσόλυμα 1979 κ.ἄ.) καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης (Πράξ. 10,4, Β΄ Τιμ. 1,18, πρβλ. Ματθ. 7,11, Λουκ. 11,5-13), πρβλ. Ἰω. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὀρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τ. II, σ. 764, ἠ΄ ὅρος Ὁμολογίας Δοσιθέου.

Διατρέχοντας κανεῖς τὶς σχετικὲς ἀκολουθίες, δεήσεις καὶ εὐχές ἀπὸ τὸ Μ. Εὐχολόγιο τῆς Ἐκκλησίας

ἐθεράπευε. Δυὸ καὶ τρεῖς φορές τὴν ἑβδομάδα ἐπισκεπτόταν τοὺς κατασκηνωτὲς γιὰ νὰ τοὺς ἐμιλήσει ἢ νὰ προβάλλῃ φωτεινὲς εἰκόνες.

Ἀπὸ τὸ 1969 ὡς τὸ 1974 διετέλεσε Δ) γῆς τοῦ Γραφείου Λειτουργικῆς τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς.

Διετέλεσαν: Ἐπὶ σειράν ἐτῶν Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀκροάσεως Ἱεροφιλῶν.

Ἐπὶ τριετίαν Καθηγητὴς τῆς Μέσης Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν.

Ἐπὶ τρία ἔτη Γραμματεὺς τῆς Μονίμου Συνδικτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς διοργανώσεως τοῦ Ποιμαντικῆς ἔργου τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς τριετίες Ἀντιπρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος Προστασίας Ἀπόρων Κορασίδων (Ε.Ι.Π.Α.Κ.) «ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας» Νέας Σμύρνης.

Ἐπὶ δεκαετίαν καὶ πλέον Ἀντιπρόεδρος τῆς Ὀρθόδοξου Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Νέων (OXEN).

Διευθυντὴς Νεότητος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἐπὶ

μας μπορεῖ εὐκολὰ νὰ διαιρέσει τὸ παρεχόμενον ἀπ' αὐτὲς ὕλικὸ σὲ τρία μεγάλα τμήματα:

Διαπιστώνεται πρῶτα- πρῶτα ὅτι με ὄλο αὐτὸ τὸ σχετικὸ ὕλικὸ καταβάλλεται προσπάθεια ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας (μετὶ τοὺς ἐκκλησιαστικὸς Πατέρες καὶ ἱεροὺς συγγραφεῖς-ὕμνογράφους, οἱ ὅποιοι τὰ συνέταξαν), ὅπως «καταλλάξῃ»—ἐξευμενίσῃ τὸν Κύριο πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὸν παρακαλέσει, ἂν καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουμε, «ἵνα τάξῃ τὴν ψυχὴν» τοῦ «κεκοιμημένου» ἀδελφοῦ μας «ἐνθα οἱ Δίκαιοι ἀναπαύονται», ὅταν ἔλθῃ ὁ «καιρὸς» τῆς Κρίσεως, κατὰ τὴ Β΄ Παρουσία τοῦ Κυρίου: «Μνήσθητι, λοιπόν, γι' αὐτό, Κύριε· προβάλλοντα δὲ δυὸ ἐπιχειρήματα — «τολμήματα» (Ρωμ. 15,15) στὸ Θεό: α) ὅτι Αὐτὸς μόνος νίκησε τὸ θάνατο, καὶ β) ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ζήσας ἐπὶ τῆς γῆς τελειῶς ἀναμάρτητος (φυσικά, «τῇ ὑπαιτιότητι τοῦ ἰδίου τοῦ πεπτωκότος καὶ πίπτοντος ἀνθρώπου»).

Ἡ διαλογικὴ παράκληση ὅμως αὐτὴ τῆς Ἐκκλησίας ὡς «σώματος Χριστοῦ» πρὸς τὸ Θεὸ συντελεῖται μετὰ βάση τὶς ἐξῆς δυὸ προϋποθέσεις: α) τῆς δικῆς μας αὐτοσυνείδησης ὅτι κάθε τι ποὺ πετυχαίνουμε ἀπ' τὸ Θεὸ εἶναι δῶρο καὶ χάρισμά Του (Χάρις) κι' ὄχι ἐπειδὴ δικαιοματικὰ μᾶς ἀξίζει ἢ μᾶς τὸ χρωστᾶ καὶ

τῶν ἡμερῶν τοῦ ἡ Δ) γῆς Νεότητος ἐκδίδοι: κατὰ δέμνηρον δελτίον ἐπικοινωνίας μετὰ τοὺς Κατηχητὲς μετὰ τίτλο «Σημειωματάρια» εἰς τὸ ὅποιο καὶ ἀρθρογραφεῖ.

Τοῦ ἀπενεμήθη: Ἡ εὐαρέσκεια τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «γιὰ τὴν ἀρτίαν καὶ ἐπιτυχήν ὀργάνωσιν καὶ διεξαγωγὴν τῶν ἔργασίων τοῦ Δ' Συνεδρίου τῶν Ἱεροκηρύκων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

Ἐπαινος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γιὰ τὶς ὑπηρεσίες τοῦ ὡς Γραμματέως τῆς Μονίμου Συνδικτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς διοργανώσεως τοῦ Ποιμαντικῆς ἔργου τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπαινος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν θερησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν Κατασκηνώσεων.

Ὁ χρυσοῦς Σταυρὸς τοῦ Γεωργίου τοῦ Α'.

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Παντελεήμων Ρίζος ἐξελέγη Μητροπολίτης Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων τὴν 2αν Μαΐου 1984.

Ἡ ἐκλογή τοῦ ἐπεδοκιμάσθη διὰ πλήθους ἐκδηλώσεων τῶν πιστῶν καὶ τῶν πνευματικῶν τοῦ τέκνων.

ὀφείλει ὁ Θεός, λόγω τῶν μεγάλων μας ἀρετῶν! Ἡ καλωσύνη τοῦ Κυρίου καὶ ἡ ἀξιοπιστία Του στὶς ὑποσχέσεις («Διαθήκη») εἶναι οἱ βάσεις, πάνω στὶς ὁποῖες στηρίζεται ἡ ἱκετευτική προσευχή μας — τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας πρὸς τὴ θριαμβεύουσα (πρβλ. Ψαλμ. 113,9-10, Δαν. 9,17-18): «Οἰκτείρησον», λοιπόν, καὶ «ἐλέησον», Κύριε, «ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος»· μόνο στὴν ἄπειρη ἀγάπη καὶ εὐσπλαγγνία Σου βασιζόμαστε, γιατί γνωρίζουμε ὅτι ἀπὸ πλευρᾶς Δικαιοσύνης Σου εἴμαστε κατακριτέοι. [Ἡ νομικ(ιστικ)ὴ σκέψη, βέβαια, μᾶς «πιέζει» — περιορίζει, γιατί παραβλέπει τὸ «ἀνοιχτό» — χαρισματικὸ καὶ δυναμικὸ τῆς Ὁρθοδόξιας, ὡστόσο μέχρῃς ἐνός σημείου εἶναι ἀνεκτὴ καὶ δικαιολογημένη λόγω τῆς ἀνθρώπινης — δικῆς μας «ἀσθένειας» — ἀδυναμίας, πὺ ἀδυνατοῦμε νὰ σκεφθοῦμε μεταλογικᾶ (αχρεῖαν ἔχοντες γάλακτος)]. Ἔτσι, εἶναι σὰ νὰ λέει ὁ πεθαμένος: Ἐγώ, Κύριε, ἔκανα ὅ,τι μπόρεσα· πάλεψα ὅσο μοῦ ἦταν δυνατὸ κατὰ τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ Διαβόλου· ἐξέκκλινα, τὸ ὁμολογῶ, ἀλλὰ, ὄχι μόνο Σοῦ ἐπιτρέπω νὰ ἐπέμβεις γιὰ νὰ μὲ σώσεις, ἀλλὰ καὶ Σὲ θερμοπαρακαλῶ καὶ ἱκετεύω γι' αὐτὸ [μιλάμε γιὰ τοὺς μ.Χ. πιστοὺς χριστιανούς, δηλ. ἀφότου ἔχει ἤδη συντελεστῆ ἡ ἐν-σάρκωση-ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου]: «ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός· ζήτησον τὸν δόϋλον (πρβλ. Λουκ. 17,10) Σου, ὅτι τὰς ἐντολάς Σου οὐκ ἐπελαθόμην», καὶ β) μὲ τίς πρεσβεῖες τῆς Θεοτόκου (πρβλ. τὰ διάφορα Θεοτοκία καὶ ἐπικλήσεις) καὶ ὅλων τῶν ἁγίων: «Οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρῖνοῦσι... οὐκ οἶδατε ὅτι ἀγγέλους κρῖνοῦμεν;» (Α' Κορ. 6,2-3, πρβλ. Διον. Ἀλεξ., ΒΕΠΕΣ 19,378)· ὅμως, «ἀγία» ὀνομάζεται καὶ ἡ στρατευομένη Ἐκκλησία (Ἐφ. 5,26) μὲ τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὴν μέλη [Ρωμ. 1,7. 12,13. 15, 25-26, Α' Κορ. 1,2. 14,33. 16,1. 15, Β' Κορ. 1, 1,8,4. 13,12, Ἐφ. 1,1. 15,3,8, Φίλ. 1,1,4, 21, Κολ. 1,2, Α' Τιμ. 5,10 κ.ά.], τὰ ὁποῖα ἀπαρτίζουν τὸ «βασιλείον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον» (Α' Πέτρ. 2,9, Ἐξ. 19,6), ἀλλὰ καὶ ἡ θριαμβεύουσα μὲ τὰ μέλη τῆς — τοὺς ἐκδημήσαντες εὐσεβεῖς καὶ «ἀγίους» (Ματθ. 27,52, Ἀποκ. 5,8. 8,3-4. 11,18. 14,12. 16,6. 17,6. 18,24). Οἱ «πρεσβεῖες», λοιπόν, τῶν «ἀγίων» νοοῦνται σὰν καλὲς μαρτυρίες μπροστὰ στὸ Θεῖο Κριτῆ. [Ἄν μὲ τὴν ἐννοια σχολαστικᾶ τοῦ θησαυρ(ισμ)οῦ τῶν περισσευουσῶν ἀξιομισθῶν τῶν Ἁγίων (Indulgentiae), ἀλλὰ ὀντολογικᾶ. Προσεύχονται, λοιπόν, καὶ οἱ νεκροὶ ὑπὲρ τῶν ζώντων ἀδελφῶν τους, μεσιτεύοντας στὸ Θεό. Στὴν Π.Δ. γίνεται λόγος γιὰ «προκεκοιμημένους δικαίους», πὺ προσεύχονταν στὸ Θεὸ ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ. Ὑπὲρ ἡμῶν προσεύχονται θερμὰ καὶ ἐκτενῶς πρὸς τὸ ζῶντα Θεὸ οἱ ἅγιοι, οἱ ἀγγελοὶ, ἡ Θεοτόκος καὶ οἱ ψυχὲς τῶν «προκεκοιμημένων» πιστῶν (Ὁριγ., ΒΕΠΕΣ 10, 249-250)]. Ἄν ἐμεῖς (Ἐκκλησία-κλήρος-ἐπίσκοπος-ιερεὺς) συγχωροῦμε τὸν ἐκλιπόντα, τότε καὶ ὁ Θεός, (τὸ «σῶμα» Του), θὰ τὸν συγχωρήσει (Ἰω. 20,23). Ἄρα μᾶς παρέχεται κάθε φορὰ μιὰ «εὐκαιρία», ὅταν πεθαίνει κάποιος συνάνθρωπός μας, νὰ δείξουμε στὸ Θεὸ — μέσῳ τοῦ «πλησίον» μας (Ματθ. 25,40. 45, Ἰακ.

2,13 κ.λπ.) — ποιοὶ εἴμαστε, ἂν δηλ. κρύβουμε μέσῳ μας κακότητα καὶ ὑστεροβουλία ἢ ἀγάπη ἀνυπόκριτη (Ρωμ. 12,9), τέλεια (Α' Ἰω. 4,18) καὶ ἀφειδῶς ζέχειλη — πλοῦσια, ὀλοκληρωμένη (Β' Θεσσ. 1,3). [Ἰπῆρχε παρ' Ἰουδαίους ἡ πίστη ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ προσευχή ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἐπιφέρει τὴν ἀφεση τῶν ἀμαρτιῶν τοῦ ἰδίου. Αὐτὸ ὑποστηρίζει καὶ ὁ ἅγιος Ἰάκωβος (5,19-20), ὅτι δηλ. ἡ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἄλλων προσπάθεια δύναται τελικὰ νὰ σώσει καὶ ἐμᾶς τοὺς ἴδιους (Ὁριγ., Ὁμιλ. εἰς Λευῖτ. 2,5, πρβλ. Spitta, Ropes, Τιμ. 4,16, Β' Ἐπιστ. Κλήμεντος 15,1, Σ. Ἀγουρίδη, Ὑπόμνημα εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, σ. 92-95)]. Νὰ κλαῖμε, λοιπόν, στὶς κηδεῖες καὶ νὰ παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ κρίνει μὲ ἐπιείκεια τὸν ἀδελφὸ μας, καὶ ὄχι γιατί τὸν «χάσαμε» ἢ Ἐκκλησία μας ἀναπέμπει ὑμνωδίες, μὲ τίς ὁποῖες δοξάζουμε καὶ εὐχαριστοῦμε τὸ Θεὸ πὺ «ἐστεφάνωσε τὸν ἀπελθόντα» καὶ «τῶν πόνων ἀπήλλαξε», «τῆς δειλίας ἐκβαλῶν», ἔχοντάς τον πλησίον Του (Ψαλμ. 138,8, Λουκ. 16,22). Γι' αὐτὸ οἱ ὕμνοι καὶ οἱ νεκρώσιμες ἢ ἐπικλήσεις ψαλμωδίες φανεροῦν ὅτι μετὰ τὴ λαμπροφόρα Ἀνάσταση τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ («ἠδονὴν ἔχει») (Ἰω. Χρυσ., PG 50 634. 63,43) τὸ γεγονός τοῦ θανάτου, γιατί οἱ ψαλμοὶ καὶ οἱ ὕμνοι (μάλιστα σὲ πανηγυρικοὺς ἤχους, ὅπως π.χ. πλ. τοῦ Α' ἢ Γ' κλπ.) εἶναι «εὐθυμίας σύμβολον» (πρβλ. Ἰακ. 5,13)· ἂν ἐμεῖς ζητᾶμε ἀπ' τὸ Θεὸ αὐστηρή, δίκαιη καὶ παραδειγματικὴ «κρίση» — τιμωρία, ὁ Θεὸς θὰ πεῖ καὶ σὲ μᾶς, ὅταν ἔλθῃ ἡ σειρά μας, ὅτι θὰ σὲ κρίνῃ καὶ σένα αὐστηρὰ, γιατί αὐτὸ τὸ μέτρο κρίσεως γύρευες καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους: «Ἐν ᾧ γὰρ κρίμασι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. 7,2, πρβλ. Η. Α. Βουλγαράκη, Σὺ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου, Ἀθήναι 1979)· τότε χριστιανέ μου, τί θὰ Τοῦ ἀπαντήσεις ἐσὺ; «Ὅλων τῶν ἁγίων τίς ἀρετὲς καὶ ἂν ἔχεις, μὲ μόνη τὴ δικὴ σου ἀξία, δὲ σώζεσαι (: σῶος, ὀλοκληρὸς — σὲ ἀκοινωνία), μετοχή, σχέση μετὰ Θεοῦ) γιατί τότε ἀκριβῶς θὰ σὲ ὁ χειρότερος ἀμαρτωλὸς (ὁ ἐγωιστὴς εἶναι τὸ πῦρ θανάσιμο ἀμάρτημα — αὐτοαποκλεισμός), ἀφοῦ λὲς (στὸ Θεὸ φαρισαϊκᾶ) πὺς ἔχεις ἀρετὲς (πρβλ. Ἰώβ, Kant)· ὁ ἅγιος ποτὲ δὲ λέει περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ὅτι ἔχει ἀρετὲς, ἀλλὰ συνεχῶς φοβᾶται καὶ ἀγωνιᾶ, ἔχοντας ἐπίγνωση τῶν ἀτελειῶν του, γι' αὐτὸ ἀλλωστε καὶ εἶναι «πτωχός», δηλ. «κενός», ἀλλὰ, γι' αὐτὸ, «πλήρης Πνεύματος ἁγίου» (πρβλ. Α' Κορ. 4,13). Πὺς θὰ ἐπιτύχουμε μιὰ τέτοια στάση καὶ συμπεριφορὰ ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον μας, ἐνόσο ἀκόμα ζεῖ στὴν παρούσα ζωὴ; Τὴν ἀπάντηση θὰ μᾶς τὴ δώσει ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος: «Ἀνάγκασον σεαυτὸν, ἴνα, ὅταν ἀπαντήσης (Σ.Κ. συναντήσης) τὸν πλησίον σου τιμῆς [τὸ ἀντίθετο τοῦ γυμνισμοῦ, πὺ μὴ θεωρῶντας ὡς «εἰκόνα Θεοῦ» τὸν ἄνθρωπο, ἀσχημονεῖ μπροστὰ του] αὐτὸν ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτοῦ, καὶ φίλησον τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ κράτησον αὐτὰς πολλὰκις μετὰ πολλῆς τιμῆς, καὶ θέσον αὐτάς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἐπαίνεσον αὐτὸν εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει [παιδαγωγικῶς καὶ Βαθυψυχολογικῶς ἔχει τεράστια σημασία] δια-

φέρει δὲ ἀπὸ τὴν κολακεία]· καί, ὅταν χωρισθῇ ἀπὸ σοῦ (SC. ἐν ἀπουσίᾳ του), εἶπέ δι' αὐτὸν (εἰς τοὺς παρόντας) ὅ,τι καλὸν καὶ τίμιον· καθότι διὰ τῶν τοιούτων σου τρόπων ἔλκεις αὐτὸν εἰς τὸ καλόν, καὶ ἀναγκάζεις αὐτὸν νὰ σ' ἐντρέπῃται, διὰ τὸν ὅποιον ἔκαμες εἰς αὐτὸν χαιρετισμόν, καὶ σπείρεις εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σπέρματα ἀρετῆς... Τοῦτον τὸν τρόπον διατήρησον πάντοτε, τὸ νὰ γλυκοχαιρετᾷς καὶ νὰ τιμᾷς πάντας [μὲ ἀξιοπρέπεια φυσικά· δὲν ἐννοεῖ τις (γυναικεῖες) φλυαρίες, ἀβρότητες, κοπλιμέντα καὶ κοινωνικὲς φιλοφρονήσεις, οἱ ὅποιες γέμουν ἐγωῖσμοῦ, ἐπίδειξης καὶ ναρκισσιζμοῦ ἢ ὠραιομανίας], καὶ μὴ παρακινήσης τινὰ εἰς θυμόν, ἢ φθονήσης, ἢ ἀποστραφῆς, μήτε δι' αὐτὴν αὐτοῦ τὴν πίστιν, μήτε διὰ τὰ κακὰ αὐτοῦ ἔργα· ἀλλὰ προφυλάττου, καὶ μὴ ἐλέγξης τινὰ, μήτε νὰ μεμφθῆς διὰ κανὲν πράγμα· καθότι ἔχομεν πάντες εἰς τοὺς οὐρανοὺς Κριτὴν, Ὅστις δὲν ἀποβλέπει εἰς πρόσωπα [δὲν εἶναι δηλ. προσωπολήπτης (Πράξ. 10,34)· ἡ μόνη διάκριση παρὰ Θεοῦ θὰ γίνῃ εἰς τοὺς «ἐντὸς» καὶ «ἐκτὸς» τῆς Ἐκκλησίας Του]. Ἐὰν θέλῃς δὲ νὰ ἐπιστρέψῃς τὸν πλησίον σου εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, λυπήσου δι' αὐτόν, καὶ μετὰ δακρύων ἀγάπης εἶπέ εἰς αὐτόν ἕνα ἢ δύο μόνον λόγους, χωρὶς νὰ ἐξαφθῆς κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, ἵνα μὴ ἴδῃ εἰς σέ σημεῖον ἔχθρας· διότι ἡ ἀγάπη δὲν ἠξεύρει νὰ θυμώνῃ, οὔτε νὰ παροξύνῃται, οὔτε νὰ μέμφηται τινὰ μὲ πάθος» (Λόγ. Ε', Γερωντ., σ. 28-29)· ὁμοίως καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς γράφει: «Μὴ ἐλέγξης τινὰ, μήτε ὀνειδίσης, μήτε τοὺς λίαν κακοὺς κατὰ τὴν πολιτείαν αὐτῶν. Ἀπλωσον τὸ φόρεμά σου, καὶ σκέπασον τὸν πταίνοντα» (Λογ. Ι, Γερωντ., σ. 16).

Ὁ συνάνθρωπός μας, λοιπόν, χρειάζεται «συστατικὲς ἐπιστολές» καὶ καλὲς (συμ)μαρτυρίες γιὰ τὸ ταξίδι του πρὸς τὴν ἄλλη ζωή: «Ἄλλ' αἰτῶ πάντας καὶ δυσωπῶ, ἀδιαλείπτως ὑπὲρ ἐμοῦ προσεύχεσθαι Χριστῶ τῷ Θεῷ, ἵνα μὴ καταταγῶ διὰ τὰς ἀμαρτίας μου, εἰς τὸν τόπον τῆς βασάνου, ἀλλ' ἵνα με κατατάξῃ, ὅπου τὸ φῶς τῆς ζωῆς» (Δοξαστικό, ἤχος πλ. Β'). «Ἄρα ὀφείλομεν προσεύχεσθαι ὑπὲρ τοῦ πλησίον ἡμῶν, καὶ ὅτε ἐν ἡμῖν πάρεστι καὶ ὅτε ἀπεστι, καὶ ὅτε ζῆ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὅτε διὰ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ἐτέραν μεθίσταται ζωὴν» (Νεκταρίου Κεφαλαῖ, Μελέτη περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ περὶ τῶν ἱερῶν μνημοσύνων, σ. 146): «Πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη» (Ἰακ. 5,16, πρβλ. Πράξ. 14, 15, Σ. Σολ. 7,3, Ἰωβ 1,5)· συνεπῶς καὶ οἱ δικές μας δεήσεις μποροῦν μεγάλα νὰ ἐπιτελέσουν.

Ἄς μὴ νομίσει ὅμως κανεὶς πῶς μὲ ὄλ' αὐτὰ καταργεῖται ἢ σωτήρια μετάνοια ἐκ μέρους τοῦ κοιμημένου, καὶ ὅτι οὗτος ἄνευ μετάνοιας σώζεται· ὄχι, ἀπλῶς διενεργεῖται ἢ μετάνοια διὰ στόματος τῆς Ἐκκλησίας ὅλης, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ὁ νεκρὸς «θέσει» ἀδυνατεῖ νὰ κατεργαστεῖ τὴ σωτήρια του. [Λειτουργεῖ ἐδῶ ὁ ἀνόμος τῆς συλλογικότητος» (θρησκευτικὸς Collectivismus), ποὺ ἐκλαμβάνει τοὺς πολλοὺς ὡς ἕνα σῶμα: «Οἱ πολλοὶ ἐν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ» (Ρωμ. 12,5. Πρβλ. Β' Βασ. 12,14 ἐξ., Ἐξ. 20,5, Γεν. 7,7. 19, 1 ἐξ., Γ' Βασ. 14,10, Δ' Βασ. 21,10, Ἀριθ. 16,27, Ἐσθ. 9,13, Ἰ. Ναυ. 7,5-12 κ.λ.). Ὅλοι οἱ χριστιανοὶ εἶναι, λοιπόν, ἕνα σῶμα, στὸ ὁποῖο ὑπάρχουν μέλη λαμπρότερα καὶ μῆ. Ὁ χριστιανὸς εἶναι «πρόσωπον», ποὺ βλέπει — ἀτενίζει πρὸς «κάτι», εἶναι ἕνα «μεῖον» ἀπὸ μόνος του, γι' αὐτὸ καὶ πάντα (θέλει νὰ) σχετίζεται μὲ κάτι· οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγαν πῶς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ μικρόκοσμος συνδεσμος — ἀπόσπασμα» (δεσμός: συλ-λέγω = Λόγος: συρραφή) μετὰ τὸ «οὐρανοῦ» καὶ «γῆς». Γι' αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος εἶναι «ὄν σχετιζόμενον» (Esse Participatum), κατὰ Φίσσερ), ὀριζόντια («ζῶον κοινωνικόν», κατ' Ἀριστοτέλη) καὶ κάθετα (ζῶον θεούμενον», κατὰ Γρηγόριο τὸ Θεολόγο), σὲ σχῆμα (νοητοῦ) σταυροῦ, ὅταν στέκεται (ὁ ἄνθρωπος) ὀρθὸς σὲ στάση προσοχῆς καὶ τὰ χέρια στὴν ἔκταση. Τὰ κτήνη εἶναι ἄ-σχετα μετὰ τὸν ἄνθρωπον· μπορεῖ τὸ ἕνα πρόβατο νὰ ψοφᾷ, ἐνῶ τὸ διπλανό του νὰ βοσκάει ἀμέριμνο. Ὅσοι, λοιπόν, βρίσκονται μέσα στὸ «πλοῖο τῆς ζωῆς», ποὺ λέγεται Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, αὐτοὶ σὰν ἕνα σῶμα σώζονται, ὅπως τότε μὲ τὴν Κιβωτὸ τοῦ Νῶε· σώζονται δὲ ὄχι μὲ λόγια, ἀλλὰ ἔμπρακτα, πραγματικῶς-ἱστορικῶς: Τὸ «σῶμα» αὐτὸ ἀναστήθηκε ἀληθινά, «οὐκ οἶδε διαφθοράν»: «Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἔρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν... ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο... Νυνὶ δὲ... ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιήθησαν... δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν» (Α' Κορ. 15,14-53). Ὅλοι οἱ ἄλλοι ποὺ βρίσκονται ἐκτὸς, ὄχι μόνον εἶναι διηρημένοι καὶ φατριασμένοι σὲ χιλιάδες ἰδεολογικά, πολιτικά, φιλοσοφικά κ.λπ. συστήματα, ὁργανώσεις ἢ κλίκες καὶ κόμματα, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς τους — ὄντολογικῶς εἶναι διχασμένοι — τεμαχισμένοι, ἀπομονωμένοι (ἄρα καὶ ἄλλοτριωμένοι)].

(Συνεχίζεται)

ΣΠΥΡΟΣ Κ. ΤΣΙΤΣΙΓΚΟΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Νέος σταθμός.

Ἡ ἀπὸ 24ης μέχρι 29ης Μαΐου 1984 παρουσία ἐν Ἑλλάδι τῆς Α. Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου Ρουμανίας κ. Ἰουστίνου καὶ τῆς ἐκ διακεκριμένων Ἱεραρχῶν καὶ ἄλλων Κληρικῶν συνοδείας αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπαφὴ αὐτῶν μετὰ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, μετὰ τῶν Σεβ. μελῶν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου καὶ ἄλλων Ἑλλήνων Ἱεραρχῶν, μετὰ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ, μετ' ἄλλων ἐκπροσώπων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἰδίως μετὰ τῆς Ἡγεσίας τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, μετὰ τοῦ Κοσμητοροῦ, τῶν Καθηγητῶν καὶ πολλῶν φοιτητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ μετὰ μεγάλης μερίδος τοῦ ἐν Ἑλλάδι Χριστιανισμοῦ πληρώματος (κλήρον, μοναχῶν, λαοῦ) εἶναι τῷ ὄντι νέος λαμπρὸς σταθμὸς τῆς Ἱστορίας τῶν πρὸς ἀλλήλας σχέσεων τῶν ἐπὶ μέρος Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ Λαῶν.

Ἐπιφυλασσόμενοι εἰς ἐπόμενον τεῦχος νὰ προβάλωμεν λεπτομερῶς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν σταθμὸν τοῦτον, περιοριζόμεθα εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ πιεστηρίου εὑρισκόμενον τοῦτο τεῦχος νὰ σημειώσωμεν, διὴ ἡ ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐγκάρδιος φιλοξενία τοῦ Προκαθημένου καὶ τῶν λοιπῶν διακεκριμένων ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας, ἡ ὅλη ἀδελφικὴ ἀτμόσφαιρα τῶν σχετικῶν λειτουργικῶν ἐκδηλώσεων, ἐπαφῶν, διαλόγων καὶ ἀνταλλαγιστῶν προσφωνήσεων καὶ τὰ ποικιλοτρόπως ἐκδηλωθέντα αἰσθήματα ἀμοιβαίας ἀγάπης καὶ κατανοήσεως περὶ τῶν κατὰ τὴν διάκριση κοινῶν ἀγώνων ὑπὲρ πίστεως καὶ πατριδος σφουρηλατηθέντων ἀδελφικῶν ἱστορικῶν δεσμῶν, οἵτινες συνδέουν τὰς δύο ἀδελφὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας καὶ περὶ τῆς μεγάλης σημερινῆς ἀποστολῆς τῶν τόσον πρὸς προδοχὴν τῆς Ὀρθοδοξίας ἐν τῇ Χριστιανικῇ Οἰκονομίᾳ, ὅσον καὶ πρὸς ἐπικράτησιν τῆς ἀληθοῦς ἐν Χριστῷ εἰρηῆς καὶ τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν.

Θεμελίωσις νέου κτιρίου

τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου.

Ἰδιαίτερος πρέπει νὰ ἐξαρθῇ τὸ γεγονός, διὴ τὴν 13ην Μαΐου 1984 ἐγένετο μετὰ πάσης ἐπισημότητος ἐν Βελιγραδίῳ ἡ θεμελίωσις τοῦ νέου κτιρίου τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου εἰς ἰδιόκτητον οἰκόπεδον, κείμενον παρὰ τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν «Ἁγίως Σάββας».

Κατὰ τὴν σχετικὴν λαμπρὰν τελετὴν προσέτι ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῶν Σέρβων κ. Γεοργι-

νός, ἐνῶ τὸν σχετικῶν λόγον ἐξεφώνησεν ὁ τόσον γνωστός ἐν Ἑλλάδι Κοσμητὸρ τῆς Σχολῆς Ἱερομόναχος Ἀμφιλόχιος Ράντοβιτς, ὅστις ἐξῆρξεν εὐσιότως τὴν σημασίαν τοῦ γεγονότος καὶ ἐχαιρέτισε τὴν παρουσίαν τῶν παρευρισκομένων, ἐν οἷς ἦσαν ἐξέχοντα καὶ διακεκριμένα μέλη τῆς Κυβερνήσεως, ἐκπρόσωποι ξένων Ἐκκλησιῶν, ἀπεσταλμένος τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, πλείστα μέλη τῆς Σεπτικῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σεργίας, Καθηγηταὶ καὶ φοιτηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου, Σχολάρχαι καὶ μαθηταὶ Ἱερατικῶν Σχολῶν, ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱεραῆς Μονῆς Χιλανδαρίου, ὁ Διευθυντὴς τοῦ παρόντος περιοδικοῦ καθηγητικῆς Ἐδάγγελος Θεοδώρου καὶ πλῆθος Χριστιανισμοῦ πληρώματος (Κλήρον, μοναχῶν, λαοῦ), τὸ ὅποion συνεκεντρώθη παρὰ τὰς δυσμενεῖς καιρικὰς συνθήκας.

Εἶναι αἰτιολογικὸς ἡ σημασία τοῦ ἀνεγερθησομένου νέου κτιρίου, ὅπερ προβλέπεται λαμπρὸν καὶ θὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς Σχολῆς. Θὰ διαθέτῃ συγχρόνως ἐγκαταστάσεις, αἱ ὅποια θὰ καθιστοῦν δυνατὴν τὴν ὁμαλὴν διεξαγωγὴν τῶν μαθημάτων, τὴν τέλεσιν τῶν ἱεροσολγιῶν, τὴν διαδίδωσιν καὶ διατροφὴν τῶν φοιτητῶν, τὴν λειτουργίαν ἀριτίως ἐξωπλισμένης βιβλιοθήκης καὶ τὴν ἀξιοποίησιν μεγάλης αἰθούσης τελετῶν.

Ἐξάραυτες εἰς τὸ πρόσφατον παρελθὸν τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Βελιγραδίου (βλ. «Ἐκκλησιῶν», ἀρ. 23, 1 Δεκ. 1983), εἰς τὴν ὅποian διακονοῦν διακεκριμένοι Καθηγηταί, ἐν οἷς καὶ γνωρίζοντες ἀριστα τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ φοιτοῦν δεκάδες Ἑλλήνων φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν, εὐχάμεθα θεομῶς, ὅπως ἀχίιστα ὑπερηγηθῶσιν πᾶσαι αἱ οικονομικαὶ δυσκολίαι, ἵνα προχωρήσῃ ἀπροσκόπτως ἡ ἀνεγερσις καὶ ἐορτασθῇ ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κτιρίου, τὸ ὅποion θὰ εἶναι κόσμημα καὶ ἀκτινοβόλος ἐστία τῆς καθ' ὅλου Ὀρθοδοξίας.

Δίκαιοι ἔπαινοι.

Εἰς τὸ πλῆθος τῶν τιμητικῶν διακρίσεων, αἵτινες ἔχουν γίνει πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Κίτρους κ. Βασιλάβαν ἐκ μέρος τῆς Χριστιανικῆς Οἰκονομίας καὶ ἰδίως ἐκ μέρος τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν προσετέθησαν ἐσχάτως καὶ οἱ δίκαιοι ἔπαινοι, οἵτινες ἐπεδαφιλεύθησαν εἰς αὐτὸν ἐπὶ τῇ συμπληρωσῇ τριακονταετίας ἀπὸ τῆς ἀναδείξεώς του εἰς Ἀρχιερέα καὶ Μητροπολίτην τῆς Θεοσώστου Ἐπαρχίας του.

Ἐν πρώτοις ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀναφέρει σχετικῶν ἐγγράφων τοῦ Προέδρου αὐτῆς Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφεῖμ, στα-

λέν προς τόν Σεβασμιώτατον, «επιμύσσω τήν ὄλην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀρχιερατικὴν ἐπιτυχῆ διακονίαν» του καὶ «μνησθεῖσα φιλadelphῶς τὸ νομοπαρασκευαστικὸν καὶ συγγραφικὸν ἐν γένει ἔργον» του, «ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν, ἵνα ἐκφράσῃ τὸν δίκαιον τῆς Μητροδὸς Ἐκκλησίας ἔπαινον καὶ τὴν εὐαρέσκειαν Αὐτῆς διὰ τὸ πολὺπτυχον καὶ καρποφόρον ποιμαντορικὸν ἔργον ἐν τε τῇ Θεοσώστῳ Ἐπαρχίᾳ» του «καὶ ἐν τῇ Συνοδικῇ Ἐπιτροπῇ ἐπὶ τῶν Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων».

Ἄξια ἰδιαίτερας ἐπίσης προσοχῆς εἶναι τὰ λεχθέντα κατὰ τὸν ἐν Κατερίνῃ σχετικὸν ἑορτασμόν, ὅστις ὠργανώθη μὲ πρωτοβουλίαν τῆς Νομαρχίας Πιερίας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Τοπικῆς Ἐνώσεως Δήμων καὶ Κοινοτήτων. Οὕτως ὁ Ὑφυπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Στ. Παπαθεμελιῆς ἐτόνισε χαρακτηριστικῶς, ὅτι ὁ ἅγιος Κίτρος «μὲ τὸ λόγο καὶ τὴν πράξη μᾶς δίδαξε, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἀναισθητικὸ, ἀλλὰ ὄργανο τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. μᾶς δίδαξε ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον δὲν εἶναι κώδικας συμβατικῶν ἠθικολογιῶν, ἀλλὰ μῆνυμα ζωῆς καὶ δημιουργικῆς ἐλπίδας γιὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον».

Ἀναγνώρισις ἐκ μέρους τῆς Τοπικῆς

Αὐτοδιοικήσεως.

Ἐν συνεχείᾳ πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ἰδιαίτερος ἡ ἐπὶ τῷ Ἰωδηλαίῳ τοῦ ἁγίου Κίτρος σχετικὴ προσφώνησις τῆς δραστηριότητος Νομάρχου Πιερίας κ. Μαροῦνη. Τὰ ὑπ' αὐτῆς λεχθέντα οὐ μόνον τιμῶν τὸν Σεβασμιώτατον, ἀλλὰ καὶ ἀποτελοῦν ὑπόδειγμα ὑγιoῦς στάσεως τῶν στελεχῶν τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως ἔναντι τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ κυρία Νομάρχης, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Θὰ προσπαθῶ νὰ βρῶ λέξεις ἀπλές, καθημερινές, γιὰ νὰ δώσω τὴν ἀνθρωπιὰ, τὴν ἀγάπη, τὸ ἀκούραστο ἐνδιαφέρον τοῦ Σεβασμιωτάτου γι' αὐτὸν τὸν τόπο, γιὰ ὄλους τὶς ἡλικίες, γιὰ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους. Γιὰ μένα ὁμοῦ εἶναι μιὰ συγκλονιστικὴ ἐμπειρία. Θυμᾶμαι τὴν παρουσίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου σὺς πολὺωρες καὶ κοπιαστικὲς συναντήσεις - συσκέψεις μὲ τὴ νεολαία αὐτοῦ τοῦ τόπου, σὺς συναντήσεις γιὰ τὰ πολιτικὰ, γιὰ τὴν παιδείαν, γιὰ τὶς μαθητικὲς κοινότητες, γιὰ τὸν ἀθλητισμὸ, ἀκούρατος νὰ παρακολουθεῖ τὰ νιάτα αὐτοῦ τοῦ τόπου, νὰ προσπαθεῖ νὰ ἀφουγκραστῇ τὰ προβλήματά τους, τὶς ἐλπίδες καὶ τοὺς φόβους τους, τὰ σχέδια καὶ τὰ ὄνειρά τους. Τὸν θυμᾶμαι νὰ τοποθετεῖται μὲ λόγους, ποὺ ἡ δροσιά τους ἄγγιξε τὴ νεολαία καὶ ἔδειχνε πόσο κοντὰ τους εἶναι... Μὲ ἀνοιχτὲς τὶς αἰσθήσεις παρακολουθεῖ ὄλα τὰ ρεῦματα τῆς ἐποχῆς μας, ὄλους τὶς νέες ἀπόψεις, ὄλα τὰ σύγχρονα γεγονότα καὶ παραμένει δεμένος μὲ τὴ ζωὴ». Παραμοίως ἐξέφρασθη καὶ ὁ ἐκπροσώπων

τὴν Τοπικὴν Ἐνωσιν Δήμων καὶ Κοινοτήτων Δήμαρχος Διτοχώρου κ. Ἀθ. Κατσαμάκας, ὅστις ἐτόνισεν, ὅτι «ἡ Τοπικὴ Αὐτοδιοίκησις ἔχει ἤδη ἀναγνωρίσει καὶ ἐπιμύσει, καθὼς τοῦ παιδιάζει, τὸ ἔργο ποὺ ἐπετέλεσε καὶ ἐπιτελεῖ: Ναοί, Πνευματικὰ Κέντρα καὶ Κέντρα Νεότητος, ποικίλα κοινωφελῆ ἰδρύματα εἶναι καρποὶ τῆς δραστηριότητος τοῦ ἀκούραστον αὐτοῦ πρωτοεργάτη τῆς Ἐκκλησίας».

Ἀσφαλῶς ἡ κατάστασις τοῦ τόπου μας θὰ ἦτο πολὺ καλυτέρα, ἐὰν πάντες οἱ κ.κ. Νομάρχαι καὶ πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ φορεῖς τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως ἐδέκνυνον τοιοῦτον σεβασμὸν πρὸς τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας, ἐὰν ἐβλεπον εἰς τὰ πρόσωπα τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν τοὺς ἐμψυχωτὰς τῶν θεομῶν τῆς «λαϊκῆς συμμετοχῆς» καὶ ἐὰν εἶχον παρομοίαν εὐαισθησίαν καὶ ἐσωτερικὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν ἀξιολόγησιν τοῦ ἔργου τῶν ἐκλεκτῶν Ἱεραρχῶν μας.

Ὁ περὶ εἰρήνης διάλογος.

Ὁ διεθνῶς γνωστὸς διακεκομμένος Ἀρχιεπίσκοπος Βιέννης Καρδινάλιος Franziskus Kōnig προσφάτως —κατὰ τὴν διάσκεψιν προσκνηματικοῦ ταξιδίου εἰς τὰ ἴχνη τοῦ Ἀπ. Παύλου ἐν Ἑλλάδι, ὅπερ ὠργανώθη ὑπὸ τοῦ ἀποτελοῦντος γέφυραν μετὰ ξὺ Ὀρθοδόξιας καὶ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ καὶ ἀξεπαίνως δρωῦντος Ἰδρύματος Pro Oriente — ἔδωκε διάλεξιν ἐν ταῖς Θεολογικαῖς Σχολαῖς τῶν Πανεπιστημίων Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθηνῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ διάλογος τῶν Χριστιανῶν μὲ τὸν κόσμον τῆς σήμερον».

Κατὰ τὴν διάλεξιν ταύτην ὁ διαφρεπὴς ὁμιλητὴς ἀνεφῆρθη, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ εἰς τὸν ἐπίκαιρον διάλογον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς εἰρήνης, τονίσας μετὰ ξὺ τῶν ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Δὲν πρέπει ν' ἀρῆνουμε τὴν ὑπόθεσιν τῆς διασφάλισεως τῆς εἰρήνης νὰ τὴ χειρίζονται μεμονωμέναι ὁμάδες ἀνθρώπων ἢ κρατῶν. Σήμερον ὁ κίνδυνος συνίσταται σὺ ὅτι τὸ εἰρηνευτικὸν κίνημα χειρίζονται ἔντεχνα πολιτικὲς ἢ ἰδεολογικὲς δυνάμεις». Τοιοτοτρόπως τοῦτο «περιέσχεται σὲ μιὰ ἐγωϊστικὴ ἐξάρτησις μεμονωμένων ἀτόμων, ὁμάδων ἢ κρατῶν, ποὺ θέλουν νὰ ἐκμεταλλευσθῶν αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ εἰρηνευτικὸ κίνημα γιὰ ἄλλους σκοπούς. Γι' αὐτὸ ἐξαστάται ἰδιαίτερα ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, σὺ διάλογό τους, νὰ τονίζων συνεχῶς τὴν ἀγάπην, τὴν πάλην τῶν ἰδεῶν χωρὶς θύματα μέσα, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴ δικαιοσύνην».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπισημαίνεται διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ὅτι ἡ εἰρήνη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεμελιωθῇ ἄνευ τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας, δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης.

«Οἱ ρίζες τῆς Εὐρώπης».

Ὁμᾶς ἐρευνητῶν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν καθοδήγησιν τοῦ ἀρχιμ. πατρὸς Ἡλίου Μαστρογιαννοπούλου ἠτοίμασε καὶ πέμπτον τεῦχος εἰς τὴν σειράν «Τὶ πρόσο-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ά ν α κ ο ι ν ω θ έ ν

Σχετικά με δημοσίευμα, που είδε το φώς σε μερικές εφημερίδες, και αναφέρεται στο ανεγειρόμενο νέο συνοδικό μέγαρο της Έκκλησίας της Ελλάδος, από το Γραφείο Τύπου της Ιεράς Συνόδου έγιναν γνωστά τα έξης:

Τό έτος 1969 μεταφέρθηκαν από την οδό Άγίας Φιλοθέης στο παλιό οίκοτροφείο της Άποστολικής Διακονίας στη Μονή Πετρώκη τα γραφεία τών Συνοδικών Υπηρεσιών και τών λοιπών Διοικητικών φορέων της Έκκλησίας της Ελλάδος, γιατί τό κτίριο της Άρχιεπισκοπής, όπου ως τότε στεγάζονταν ήταν από χρόνια ακατάλληλο και ανεπαρκές. Ήταν μιá προσωρινή λύση ανάγκης, που όμως κράτησε 15 ολόκληρα χρόνια. Στο διάστημα αυτό ως σήμερα, ή Άποστολική Διακονία στεγάζει τό οίκοτροφείο της σε κτίριο με ένοίκιο. Έντός από τις Υπηρεσίες της Ιεράς Συνόδου στο κτίριο δίπλα στη Μονή Πετρώκη έχουν συστησασθεί ό ΟΔΕΠ, ή Άποστολική Διακονία, ή Βιβλιοθήκη της Έκκλησίας, τα γραφεία τών εκκλησιαστικών περιοδικών και της εφημερίδος «Έκκλησιαστική Άλήθεια», τό τυπογραφείο, τό βιβλιοδετείο και ή διεκτεράιωση της Άποστολικής Διακονίας, τό Διορθόδοξο Κέντρο της Έκκλησίας της Ελλάδος (Κεντρικά Γραφεία), τό Κέντρο Συμπαραστάσεως Παλινοστώντων Μεταναστών της Ι.Σ. κι άλλες ακόμη υπηρεσίες, που κυριολεκτικά ασφυκτιούν με αποτέλεσμα 350 εργαζόμενοι νά αντιμετώπιζον προβλήματα. Υπάρχει ακόμη μιá και μόνη αίθουσα τελετών και έκδηλώσεων, που ή ίδια μετατρέπεται και σε αίθουσα συνεδριάσεων της Ι.Σ. της Ιεραρχίας της Έκκλησίας της Ελλάδος. Έτσι πρόσφατα έγιναν διαμαρτυρίες, γιατί κατά την έκτακτη Σύνοδο της Ιεραρχίας δέν ήταν βέβαια δυνατό νά διατεθεί ή αίθουσα για άλλες εκδηλώσεις, που πραγματοποιούνται συνήθως σ' αυτήν τέτοια έπαχή. Για τόν λόγο αυτό, από καιρό ή αρμόδια Συνοδική Έπιτροπή μεριμνάει

άντιμετωπίζοντας ανυπέρβλητες δυσκολίες για την άνεγερση νέου Συνοδικού Μεγάρου, που θά επιτρέψει την εύρυθμη λειτουργία όλων τών υπηρεσιών της Κεντρικής Διοικήσεως της Έκκλησίας. Είναι γνωστό, ότι μετά την άνεύρεση σημαντικών άρχαιοτήτων, ή Άρχαιολογική Υπηρεσία απέκλεισε τόν χώρο πίσω από την Άρχιεπισκοπή Άθηνών. Ό μοναδικός έναπομένον χώρος, αφού ή Έκκλησία διέθεσε για κοινωνικούς σκοπούς, τεράστιες εκτάσεις γύρω από τη Μονή Πετρώκη, που πριν της άνήκαν, είναι αυτός που άνεγείρεται σήμερα τό νέο Συνοδικό Μέγαρο. Πρέπει εδώ νά σημειωθεί ότι έχει ληφθεί μέριμνα ώστε νά αποτελέσει άρχιτεκτονικό στολίδι για την πρωτεύουσα με παράλληλη φροντίδα τό άφθονο πράσινο που θά τό περιβάλλει νά γίνει πνεύμονας πρασίνου για την γύρω περιοχή.

Αυτή και μόνο είναι ή άλήθεια για τό ανεγειρόμενο νέο Συνοδικό Μέγαρο, στο οποίο ούτε ό Μακ. Άρχιεπίσκοπος πρόκειται νά κατοικήσει, ούτε κανείς άλλος Μητροπολίτης ή Άρχιερέας! Πάντως προκαλεί θλίψη τό γεγονός της άνεξέλεγκτης υιοθεσίας ανακριβεστάτων πληροφοριών από άτομα, που ούτε γείτονες της περιοχής είναι ούτε γνωρίζουν πώς έχει τό όλο θέμα. Όταν σε όλες τις δυτικές, αλλά και τις ανατολικές χώρες οι εκεί Ορθόδοξες Έκκλησίες διαθέτουν μεγαλοπρεπή συγκροτήματα, σε αντίθεση με την Έκκλησία της Ελλάδος, που δέν έχει την εύχέρεια νά φιλοξενήσει ούτε έναν ξένο Προκαθήμενο.

Έκ του Γραφείου Τύπου της Ιεράς Συνόδου

Ίερά Μητρόπολις Κίτρους

Μέσα σε άτμόσφαιρα εύλαβών ένθουσιαστικών εκδηλώσεων την 15ην Άπριλίου, Κυριακή τών Βαίων, έώρτασε ή Πιερία με επίκεντρον την Κατερίνην την συμπλήρωσιν 30 χρόνων από την ένθρόνισιν εις την πόλιν μας του Σεβασμιατάτου Μητροπολίτου Κίτρους κ. Βαρνάβα. Την πρω-

φρασε ό Χριστιανισμός) (έκδόσεις «Τήνος») με τόν υπότιτλον «Οί ρίζες της Εύρώπης».

Τό περι ού ό λόγος τεύχος με πολλές ιστορικές μαρτυρίες δεικνύει τα κατά τούς χρόνους του Μεσαίωνος θεμέλια του εύρωπαϊκού πολιτισμού. Μία δωδεκάς εδικών, κριώς ξένων, ιστορικών όμιλών διά τα γράμματα, τας επιστήμας, τα ποΰτα σχολεία, τα πανεπιστήμια, τούς συγγραφείς και διανοούμενους τών χρόνων εκείνων, οι όποιοι άλλοτε έχαρακτηρίζοντο ως «σκοτεινός Μεσαίωνος». Ίδιαιτέρως επισημαίνεται έν τώ βιβλίω ή συμβολή τών τάξεων τών μοναχών εις τό καθ' όλου δημιουργικόν και άναπλαστικόν έργον της περιόδου αυτήης.

Όύτω διά της περι ής ό λόγος καλλιτεχνικής εκδόσεως πιστοποιείται τό υπό της Regine Pernoud προβληθέν συμπέρασμα της νεωτάτης σχετικής έρεύνης. Η συγγραφεύς αυτή, ήτις είναι διευθύντρια μεγάλων μουσειών της Γαλλίας και έχει γράψει 15 ιστορικά έργα περι του Μεσαίωνος, έχει αποδείξει ότι «είναι άπαραδέκτο και θλακώδες νά έποστηρίζουμε την έννοια μιās σκοτεινής χλιείας άνάμεσα στην ένδοξη Άρχαιότητα και στην Αναγέννηση». Οθεν, ως έτόνισεν ό κορυφαίος πολωνός φιλόσοφος και καθηγητής στην Όξφόρδη L. Kolakowski, «ή Εύρώπη είναι χριστιανική από τότε που γεννήθηκε».

τοβουλία του έορτασμού, εκφράζοντας τη γενική παμπιε-
ρική αναγνώριση, έλαβαν ή Νομαρχία Πιερίας σε συνε-
ργασία με την Τοπική Ένωσι Δήμων και Κοινοτήτων, που
κατήχησαν και επιμελήθηκαν το όλο πρόγραμμα.

Έτσι, το πρωί της Κυριακής των Βαΐων, που έφέτος
ή ήμερομηνία συνέπεσε με την ήμερομηνία ένθρονίσεως, ο
Σεβασμιώτατος έλειτούργησε στον Μητροπολιτικόν Ναόν,
συλλειτουργούντων των Σεβ. Μητροπολιτών πρ. Κώου κ.
Ίεζεκιήλ και Τυρολής και Σερεντίου κ. Παντελεήμονος,
του και Καθηγητού του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης,
παρισταμένων του Υφυπουργού Έθνικής Παιδείας και
Θρησκευμάτων και όλων των τοπικών Άρχων, των Βου-
λευτών, των Δημάρχων και πολλών Κοινοταρχών του Νο-
μού, του Προέδρου της Έταιρείας Μακεδονικών Σπου-
δών Καθηγητού κ. Κ. Βαθούσκου, του Πρυτάνεως του
Πανεπιστημίου Ίωαννίνων κ. Στ. Παπαδοπούλου, εκ Κα-
τερίνης καταγομένου, με συμμετοχήν χιλιάδων λαού, ο ό-
ποιος είχε κατακλύσει και τους δύο όρόφους του Ναού
και τον έκτος αυτόν χώρο. Στο τέλος της Λειτουργίας
άνεγνώσθη επίσημα του Σεβασμιωτάτου, το ό-
ποιον άπαιθύνθη διά των κατά τόπους ένοριών προς όλο το
Χριστεπώνυμον πλήρωμα της Ίεράς Μητροπόλεως.

Άκολούθως στο Δημοτικό Πνευματικό Κέντρον έγινε
μια θαυμάσια ώργανωμένη τελετή, για την όποια η Νο-
μαρχία και η Τοπική Ένωσις Δήμων και Κοινοτήτων κατή-
χησαν ειδικόν Πρόγραμμα και εκκλήθηκαν καλλιτεχνί-
κόν τρίπτυχον. Στην τελετή παρέστησαν όλοι οι παραπάνω
μνημονευθέντες επίσημοι και πλήθος κόσμου από την Κα-
τερίνη και τις γύρω Κοινότητες. Πρέπει να σημειώσου-
με, ότι η λαϊκή συμμετοχή δέν υπήρξε μόνον πλατειά, αλλά
και ζωηρά ένθουσιώδης.

Η εκδήλωση άρχισε με το Άπολυτίκιον της πολιού-
χου Άγίας Αικατερίνης και τον Ψάλλον «Έξομολογείσθε
τῷ Κυρίῳ», που έψαλε η Χορωδία του Δημοτικού Ωδείου
Κατερίνης υπό την διεύθυνση του χοράρχου κ. Ίωάννη Α-
δαμίδη, επακολούθησε δε έκτενης εισηγητική όμιλία από
τον θεολόγον - καθηγητήν κ. Λάζαρον Τσακνίδην, πνευ-
ματικό τέκνον του Σεβασμιωτάτου και εκ των παλαιότε-
ρων συνεργατών του.

Την εισηγητική αυτή όμιλία ακολούθησαν χαιρετιστή-
ρες προσφωνήσεις. Πρώτος ανέθηκε στο δῆμα ο Υφυ-
πουργός Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Στ. Πα-
παθεμελής και ακολούθησαν ή Νομαρχης Πιερίας κ. Μα-
ρία Άρσένη, ο Δήμαρχος Κατερίνης κ. Σ. Χαρολαμπίδης
και ο Δήμαρχος Λιτοχώρου κ. Άθ. Κατσαμάκας, ως εκ-
πρόσωπος της Τοπικής Ένώσεως Δήμων και Κοινοτήτων.

Μετά τας χαιρετιστηρίους προσφωνήσεις ο Σεβασμιώ-
τατος Κίτρος, βαθειά συγκινημένος ανέθηκε στο δῆμα
και, αφού ευχαρίστησε την κ. Νομαρχη και την Τοπική
Ένωσι Δήμων και Κοινοτήτων, καθώς και όσους έκοπήσα-
σαν για την άπροσδόκητη έκκληξη της εκδήλωσης αυτής,
που του έπεφύλαξαν στη συμπλήρωσι 30 χρόνων ποιμαντο-
ρίας, μιās εκδηλώσεως ή όποια ειδικότερα στις ήμέρες
μας παίρνει έντελώς ξεχωριστή διάσταση και σημασία, άνα-

φέρθηκε επιγραμματικά στους στόχους της διακονίας του,
στους όποιους, είπε, κάθε επιτυχία όφείλεται κατά πρω-
το λόγο στη χάρι του Θεού και έπειτα στους καλούς συν-
εργάτας του, κληρικούς και λαϊκούς, από τους όποιους
μερικοί βρίσκονται ήδη στους ουρανούς, στην άγαστή συν-
εργασία με τις λοιπές Άρχές και τους τοπικούς παράγον-
τας, προ παντός δε στην έμπιστοσύνη και την άφοσίωση
του εύσεβους λαού, ώστε να θεωρηθί βάσιμα ότι ή προς αυ-
τόν τιμή άνήκει κυρίως στην Έκκλησία, στην όποια, όπως
χαρακτηριστικά παρετήρησε, «οιαδήποτε προσφορά άφίη-
πάντα άνεξόφλητο χρέος». Τελειώνοντας, παρεκάλεσε το
λαό να προσεύχεται, ώστε ή διακονία του να είναι πάντοτε,
σε κάθε περίπτωσι, θεοφιλής και καρποφόρος προς δόξαν
Θεού.

Άκολούθως επέδωσαν στον Σεβασμιώτατο με εκφράσεις
σεβασμού, άγάπης και εύγνωμοσύνης τιμητικές πλακέτες
ο Δήμαρχος Κατερίνης κ. Σ. Χαρολαμπίδης εκ μέρους της
Τοπικής Ένώσεως Δήμων και Κοινοτήτων, ο Διοικητής
Χωροφυλακής Πιερίας Άντ)ρχης κ. Φ. Παπαδόπουλος
την άνωτάτην εκ μέρους του Άρχηγείου Χωροφυλακής, κα-
θώς και επάργυρον άνάγλυφον άπεικόνισιν της μορφής του
ήρωος της Έθνικής Έπαναστάσεως Άλεξάνδρου Υψηλάν-
τη εκ μέρους του Μορφωτικού Συλλόγου Ν. Τραπεζούντας
«Ο Υψηλάντης», με τους εκφραστικούς πρόσθετους λόγους
του Προέδρου του κ. Γεωργιάδη, ότι «εκάμαμε το έργο αυ-
τό σε μέγεθος μεγαλύτερο του συνήθους, γιατί στη συνεί-
δησι όλων και Σεΐς είσθε πολύ μεγάλος».

Η τελετή έληξε με τη φήμη του Σεβασμιωτάτου, που
την έψαλε ή Έκκλησιαστική Χορωδία Άγίας Τριάδος και
όλοι οι παριστάμενοι.

Εύθως άμέσως οι επίσημοι και ο λαός έπεσεκέφθησαν
στην παρακείμενη αίθουσα Φωτογραφική Έκθεση από την
όλη ποιμαντική, κοινωνική και διεκκλησιαστική δραστηριό-
τητα του Σεβασμιωτάτου, στον έσωτερικό και στον έξωελ-
λαδικό χώρο, από την χειροτονία του μέχρι σήμερα, και
παρουσίασι του πλούσιου συγγραφικού του έργου.

Η εκδήλωση έκλεισε με δεξίωση υπό των οργανωτών
στο κέντρον «Έκάβη», ελεύθερη για όλο το λαό, και έπει-
τα με γεύμα για τους επισήμους στον Παντελεήμονα.

Τόν δίκαιον έπαινον και την ευάρεσκεια της Έκκλη-
σίας εξέφρασε ή Δ. Ίερά Σύνοδος προς τον Σεβ. Κίτρος
κ. Βαρνάβα δια του υπ' άρ. 782)431)22.3.84 έγγραφου αυ-
τής, το όποιον έχει ως έξης:

Προς Τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην

Κίτρος κ. Β α ρ ν ά β α ν - Είς Κατερίνην

Σεβασμιώτατε έν Χριστῷ Άδελφέ,

Είς άπάντησιν του από 9.3.1984 έγγραφου της ύπετέ-
ρας Σεβασμιότητος, άναγνωσθέντος έν τη Συνεδρία της
Ίεράς Συνόδου της 12.3.1984, περι συμπληρώσεως κατ'
αυτάς τριακονταετίας από της άναδείξεως Υμών εις Άρ-
χιερέα και Μητροπολίτην της Θεοσόστου Έπαρχίας Κί-
τρος και Κατερίνης, Συνοδική άπόφασι, γνωρίζομεν Υ-
μίν, ότι ή Ίερά Σύνοδος έν τη ως άνω Συνεδρία, εκτιμώ-

σα την όλην έν τη Έκκλησίᾳ Ἀρχιερατικὴν Ὑμῶν ἐπιτυχή διακονίαν καὶ μνησθεῖσα φιλοδέλφως τὸ ὑμέτερον νομοπαρασκευαστικὸν καὶ συγγραφικὸν έν γένει ἔργον, ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν, ἵνα ἐκφράσῃ Ὑμῖν τὸν δίκαιον τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἔπαινον καὶ τὴν εὐαρέσκειαν Αὐτῆς διὰ τὸ πολὺπτυχον καὶ καρποφόρον ποιμαντορικὸν ἔργον έν τε τῇ Θεοσώστῳ Ὑμῶν Ἐπαρχίᾳ καὶ τῇ Συνοδικῇ Ἐπιτροπῇ ἐπὶ τῶν Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, εἰς ἣν ἀξίως προωδεύετε, εὐχομένη ἅμα, ὅπως ὁ Θεὸς τῆς Ἐκκλησίας Δομητῶρ, χαρίζεται Ὑμῖν ἔτη πολλά, ὑγιεινά τε καὶ εὐφρόσυνα καὶ μῆκος ὀλβίων ἐνιαυτῶν, πρὸς συνέχισιν τῆς Θεοφιλοῦς Ὑμῶν ποιμαντορίας πρὸς δόξαν τοῦ Οὐρανοῦ ἡμῶν Θεοῦ καὶ εὐκλειαν τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Πρὸς τούτους, ἐξαιτούμενοι καὶ αἰθῆς τὴν ἐφ' Ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τὸ Ποίμνιον Ὑμῶν Θεῖαν σκέπην καὶ εὐλογίαν καὶ τὴν ὑπετέραν Σεβασμιότητα έν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, διατελούμεν

Μετ' ἀγάπης

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρέεδρος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Ἀρχιμ. Τιμόθεος Τριβιζᾶς.»

Ἱερά Μητρόπολις Κορίνθου

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορίνθου κ. Παντελεήμων ἀπέστειλε πρὸς τὸν κ. Εἰσαγγελεᾶ Πρωτοδικῶν Κορίνθου τὸ ἀκόλουθο τηλεγράφημα, τὸ κείμενο τοῦ ὁποῖου κοινοποίησε καὶ στὸν κ. Νομάρχη:

«Λειτουργία Κινηματογράφου Αὐτοκινήτων, ὀπισθεν «ΚΑΖΙΝΟ», κορυφώνει ἐσχάτως λίαν ἐπιτακτικῶς ἀγανάκτησιν Ὁρθοδόξου Κορινθιακοῦ λαοῦ.

»Σπεύδουμε προλάβουμε δυναμικὰ κινητοποιήσεις. Πέρα ἀπὸ προσωπικὴ ὁδὸν διὰ βδελυρὰ ἐκθέματα τέχνης, ἐξωτερικῆς προσέλευσης, καταγγέλλουμε ἀνεκδοκίμη βαρβαρότητα ἐπιχειρηματίου. Ὅπου διὰ τὸ προσωπικὸ του ἐμπορικὸ κέρδος ἀσυνείδητος προσφέρει πορνογραφικὰ προϊόντα μὲ ἀπροβλέπτους ἠθικὰς συνεπειὰς εἰς θεατὰς.

»Εἰσαγγελικὴ παρέμβαση, φρονοῦμε πὼς εἶναι ὑπόθεση κοινωνικοῦ, πολιτιστικοῦ, ὀρθοδόξου καὶ Ἐθνικοῦ χρέους.

»Ἐκρηξὴ κόσμου δὲν εἶναι οὔτε φανατισμὸς, οὔτε συντήρηση. Σημαίνει ὑγιὲς ἀντίσωμα, σ' ὅσους τοῦ πετραβολοῦν τὸ βίον καὶ τὰ ἦθη του.

»Δεδομένο εἶναι πὼς ὁ Κινηματογράφος παράγει πορνοφιλεμμονὴ καὶ σκληρότατη «τσόντα». Ἐχει τὴν πρόχειρη κάλυψη τοῦ χώρου. Ἡ ὁθὸν ὀρατὴ σιτοῦς ἐποχουμένου τοῦ Ἐθνικοῦ δρόμου. Προσφέρονται εἰδικὰ γυαλιὰ σιτοῦς θαμῶνες. Καὶ τέλος χθὲς πετάχτησαν κατὰμουτρα σιτοῦς Κορινθίους κατὰ χιλιάδες τὰ φέγγ - βολὰν ποῦ προσκαλοῦν γιὰ τὴν παράσταση τῆς «Ἐμμανουέλας III».

»Ἡ ὅποια ἄδεια γιὰ τὸ νομότυπο τῆς λειτουργίας τοῦ έν λόγω Κινηματογράφου καὶ ἡ ὅποια καταδικαστικὴ ἀπόφαση δὲν λειτουργεῖ κατασταλτικὰ γιὰ τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ.

»Μία παρουσίαση πορνοταινίας στὴν τηλεόραση ἐσχάτως διεκρίθη μὲ βάση τὴν πανελλαδικὴ κατακραυγὴ. Ἐδῶ ἔχουμε τὴν παγκορινθιακὴ βοή καὶ ἀγανάκτηση.

Δὲν σποικιοθετεῖται ἡ αὐτεπάγγελτη δίωξη;

Καὶ τὸ πλεόν μέγιστο' ἡ ἀντοχὴ τοῦ κόσμου δὲν ἔχει ὄρια;

Μετ' εὐχῶν καὶ εὐχαριστιῶν

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Κορίνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Τὴν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ, 29 Ἀπριλίου, στὴν αἴθουσα τοῦ Κινηματογράφου ΛΟΥΣΥ στὴν Χαλκίδα, ἡ μικτὴ Χορωδία καὶ Ὁρχήστρα τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, στὴν ὁποία ἀνήκουν 150 περίπου παιδιά καὶ τριάντα ὄργανα μουσικὰ, μὲ τὴν φροντίδα τῆς Θεολόγου Καθηγήτριας Μαγδαληνῆς Ἀργυράκη καὶ τὴν διεύθυνση τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Μουσικῆς κ. Παύλου Κουρμπέτη, διοργάνωσε σ υ ν α λ ί α, ἡ ὁποία σημεῖωσε ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία καὶ σκόρπισε τὸν ἐνθουσιασμὸ στὸ πλῆθος τῶν θεατῶν ποῦ κατέβλυσαν τὴν αἴθουσα.

Τὸ πλουσιώτατο πρόγραμμα παρουσίασε ἡ Κοινωνικὴ Λειτουργία δ. Εὐαγγελία Παύλου καὶ παρακολούθησαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Χρυσόστομος, ὁ Α' Ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Μιχ. Στεφανίδης, ὁ βουλευτὴς κ. Γεώργιος Βογιατζῆς, ὁ Διοικητὴς τῆς Σχολῆς Πεζικοῦ, ἐκπρόσωποι τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν Ἀρχῶν τοῦ Νομοῦ καὶ πλῆθος κόσμου.

Τὴν Κυριακὴ τῶν Μυροφόρων, 6 Μαΐου, ὁ Σεβασμιώτατος κ. Χρυσόστομος, τὸ ἐπιτελεῖο του καὶ τὰ παιδιά τῆς Χορωδίας ἐπεσκέφθησαν τὴν Ἐπαρχία τῆς Ἰστιαίας, ὅπου, μετὰ ἀπὸ Θεῖα Λειτουργία, ἐπανάλαβαν τὸ παραπάνω πρόγραμμα σὲ Κινηματογράφο τῆς Πόλεως Ἰστιαίας.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Ἐπισκόπου Διονυσίου Κ. Κυράτσου, Μητροπολίτου Δράμας, Κεἰμῆγων Συναγωγῆ (κείμενα ὀρθοδόξου χριστιανικῆς πνευματικότητος), Δράμα 1983, σσ. 134.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δράμας κ. Διονύσιος εἶναι εὐφύημος γνωστὸς ὄχι μόνον μετὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων, ἀλλὰ καὶ πέρα τούτων, διὰ τὴν ἀξιόλογον συγγραφικὴν του παραγωγήν. Τὰ ἐκδοθέντα κατὰ τὴν 25ετίαν 1959 - 84 ἔργα του ὑπερβαίνουν τὰς 6 δεκάδας καὶ καλύπτουν ποικίλους τομῆς τῆς χριστιανικῆς

νικής Γραμματολογίας. Δι' αυτό η "Ένωσις Λογοτεχνών Βορείου Ελλάδος δικαιολογημένως τον έτιμησε προσφάτως (18.12.1983) δια της άπονομής αυτής ειδικού διπλώματος.

Είς την «Κεϊμένων Συναγωγή» ο Σεβ. συγγραφέας προσφέρει εις το άναγνωστικόν κοινόν μίαν συλλογήν ποιμαντορικῶν έγκυκλίων και άρθρων «πρός μείζονα ψυχικήν ώφέλειαν τῶν πιστῶν». Τά συνέταξεν κατά την διάρκεια τῶν έτων πού διαπομάινει: τὸ πλήρωμα τῆς ι. Μητροπόλεως από τῆς ένθρονίσεώς του (1965) με την εὐκαιρίαν τῶν μεγάλων Έορτῶν. Ἡ «Συναγωγή», εἰδικώτερον, περιλαμβάνει: έγκυκλίους και άρθρα πού άναφέρονται εις τὰ Χριστούγεννα (ΙΑ'), τὸ Νέον Έτος (Ι'), τὴν Μεγάλην Παρασκευήν (ΙΒ') και τὸ "Άγιον Πάσχα (ΙΓ'), δηλαδή συνολικῶς 46 έγκυκλίους ἢ άρθρα, εκ τῶν ὁποίων πολλά εἰδημοσιεύθησαν και εις τὸν τοπικόν Τύπον.

Οἱ συντάκται παρομοίων έγκυκλίων διατρέχουν συνήθως τὸν κίνδυνον γὰ έπαναλαμβάνωνται κατά τὴν άνάπτυξιν τῶν αὐτῶν θεμάτων από έτους εις έτος. Δέν συνέβη τὸ ἴδιον με τὸν άγιον Δράμας. Ὁ Σεβ. κ. Διονύσιος κατέβαλε προσπάθειαν, ὥστε «καθ' έκαστον έτος αἱ έγκυκλίαι και τὰ άρθρα γὰ μεταφέρουν εις τὸν λαὸν νέα μηνύματα, νέας προτροπὰς, νέας σκέψεις». Πρὸς τοῦτο «ήγλησεν εκ τοῦ άκωνότου θησαυροῦ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῶν συγγραμμάτων τῶν Ἁγίων Πατέρων και τῆς ύμολογίας τῆς Θείας Λατρείας».

Τὸ άποτέλεσμα εἰδικαίωσεν άναγερρήτως τὰς προσπάθειάς του. Διότι τὸ περιεχόμενον τῶν έγκυκλίων και άρθρων δέν ὠκοδόμησαν πνευματικῶς μόνον τὸ πλήρωμα τῆς ι. Μητροπόλεως Δράμας. Ταῦτα άσφαλῶς θὰ προσπορίσουν μείζονα ώφέλειαν και εις κάθε άναγνώστην τῆς παρουσίας «Συναγωγῆς» και θὰ φανοῦν χρήσιμα και εις τοὺς ἱεροκλήρυκας, εις τὸ έργο του εὐαγγελισμοῦ τῶν σημερινῶν χριστιανῶν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Α. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἐπισκόπου Σεργίου Π. Σιγάλα, Μητροπολίτου Γρεβενῶν, Ὁ Ἱεράρχης τῆς θυσίας (Αἰμιλιανός Γρεβενῶν), Γρεβενά 1984, σσ. 84.

Ὡς «εὐλαχίστη άναγνώρισις τῆς μεγάλης θυσίας» τοῦ νεομάρτυρα τῆς Πίστεώς μας Μητροπολίτου Γρεβενῶν Αἰμιλιανοῦ Λαζαρίδη, ὁ διάδοχός του στὸ θρόνον Σεβ. κ. Σέργιος πρόσφερε τελευταία ένα κομψὸ και καλαίσθητο τομίδιον με τὸν τίτλο «Ὁ Ἱεράρχης τῆς θυσίας» και ὑπότιτλο: Αἰμιλιανός Γρεβενῶν.

Στὸ διδύλιον περιλαμβάνονται λόγοι και ὁμιλίαι πού εκφωνήθησαν από τὸν Σεβ. κ. Σέργιο στὴ διάρκεια τιμητικῶν εκδηλώσεων τις ὁποῖες ὠργανῶνε: ἡ Ἱερά Μητρόπολις Γρεβενῶν, τὴν πρώτη Κυριακή τοῦ Ὀκτωβρίου, από τὸ 1977 κ. έντεῦθεν. Με τις εκδηλώσεις αὐτὰς «διατηρεῖται ζωντανή ἢ άνάμνησις τῆς θυσίας τοῦ Αἰμιλιανοῦ. Ὁ λαὸς τῶν Γρεβενῶν με αὐξαναμένην έντασιν θυμάτων: ζωντῶς τὴν θυσίαν του». Πρόκειται: περὶ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τὸν ὁποῖον ὑπέστη ὁ ἡρωϊκὸς πρόμαχος τῆς Πίστεως και τοῦ Ἑλληνισμοῦ Μητροπολίτης, από

τὰ δολοφονικὰ χέρια τῶν Νεοτούρκων και τῶν Βουλγάρων Κομιτατζήδων, πού, στὰ πλαίσια ἐνὸς φοβεροῦ διωγμοῦ, εἶχαν άποφασίσει γὰ εξαφανίσουν από τὴ Δυτικὴ Μακεδονία κάθε τι τὸ ἑλληνικόν. Ἐμπόδιο στὰ άντεθνικὰ σχέδιά τους ἦταν ὁ Γρεβενῶν Αἰμιλιανός, γνωστὸς γιὰ τὴν έξοχη δράση του και τὴν περιοχὴ Μοναστηρίου, ὅπου, ὡς ἐπίσκοπος Πέτρας, εργάσθηκε πρὶν, με άπαράμιλλο ζήλο, γιὰ τὴ στήριξη τοῦ διωκομένου Ἑλληνισμοῦ. Στὴν περιοχὴ Γρεβενῶν, περιέρχεται: τὰ χωριά διαρκῶς γιὰ γὰ ενισχύσει: τὸ φρόνημα τῶν κατοίκων. Ἰδρύει σχολεῖα, φροντίζει: γιὰ τοὺς δασκάλους και τοὺς ἱερεῖς. Εἶναι ἡ περίοδος πού ὁ Μακεδονικὸς Ἄγωνας (φέτος εορτάζονται: τὰ 80 χρόνια από τὴν έναρξή του) διέρχεται τὴν κρισιμώτερη και άγριότερη φάση του. Ὅπως και ἄλλοτε, ἡ Ἑκκλησία εἶναι ἡ παρηγορία τῶν καταδυναστευομένων. Ὁ Γρεβενῶν Αἰμιλιανός— καθὼς και ὁ Καστορίας Γερμανός Καραβαγγέλης— δρίσκεται: στὴν πρώτη γραμμὴ. Γι' αὐτὸ άποτελοῦσε στόχο τῆς μαχίας τῶν Νεοτούρκων, τῶν Βουλγάρων και τῶν «ρουμανιζόντων» τῆς περιοχῆς. Καὶ τὴν 27 Ὀκτωβρίου τοῦ 1911 έπεφτε θύμα τῆς κακουργίας των, δολοφονηθεὶς κατόπιν ἐνέδρας, στὴ διάρκεια μιᾶς περιοδείας του.

Οἱ ὁμιλίαι τοῦ Σεβ. κ. Σεργίου ἔχουν ἐκείνη τὴν άμειστότητα και ζεστασιὰ τοῦ λόγου, ένώπιον άκρατηρίου πού αἰσθάνεται: τὴ μορφὴ τοῦ ἱεράρχη τῆς θυσίας ὡς καθημερινὴ παρουσία και πραγματικότητα. Ἐγγίζουν τὸ συναίσθημα τῶν άκρατῶν και τῶν άναγνωστῶν. Καὶ μεταγγίζου, με τὸν παλμό τους, σεδασμὸ και τιμὴ πρὸς τὸν ἥρωα Ἱεράρχη και αἰσθήματα φιλοπατρίας στοὺς συγχρόνους.

Στὸ διδύλιον περιέχονται: ἕξ: ὁμιλίαι τοῦ Σεβ. κ. Σεργίου, μία τοῦ Σεβ. Σηλυβρίας κ. Αἰμιλιανοῦ (ἀνεψιοῦ ἐξ ἀδελφῆς τοῦ εθνομάρτυρος) και ὁ «λόγος ἐπιμνημόσυνος» πού ἐξεφώνησε ὁ Σεβ. Σεβδίων και Κοζάνης κ. Διονύσιος κατά τὸν εορτασμὸ τῆς 50ετηρίδος (1911-1961) από τὸ μαρτυρικὸ θάνατο τοῦ Αἰμιλιανοῦ. Τὸ έργο στολίζουν ἱστορικῆς φωτογραφίες.

Στις προθέσεις τοῦ Σεβ. Γρεβενῶν εἶναι, καθὼς γνωρίζουμε, ἡ εκδοσις ἐνὸς τόμου πού θὰ παρουσιάσει: ὠλοκληρωμένα τὴ μορφὴ, τὴ δράση και τὸ μαρτυρικὸ θάνατο τοῦ «Ἱεράρχη τῆς θυσίας». Εἶναι κάτι πού ἄξιζει: κάθε κόπο γὰ γίνει.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

Ἄριστοτέλους Εὐτυχιάδου, Ἡ ἄσκησις τῆς βυζαντινῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης και κοινωνικαὶ εφαρμογαὶ αὐτῆς κατά σχετικὰς διατάξεις, Ἀθήναι: 1983, σελ. 100.

Γιατρός, Ἐπιστημονικὸς Συνεργάτης τῆς Ἱστορίας τῆς Ἱατρικῆς, στὴν Ἱατρικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ Δρ. Ἄ. Εὐτυχιάδης μᾶς παρουσιάζει: ἕνα από τὰ δείγματα τῆς έρευνᾶς του γιὰ τὴν ἱατρικὴ ἐπιστήμη και τὸν τρόπο πού εφαρμοζόταν στὸ Βυζάντιο. Ποικίλα ζητήματα, πού άφοροῦν στὴν καθημερινὴ ἱατρικὴ πρακτικὴ τίγονται, ὅπως ἡ θέση τῶν γιατρῶν, ἡ σχέση γιατροῦ και ασθενοῦς, ἡ κοινωνικὴ συμπεριφορὰ

των γιατρών, ή ιατρική θεολογία, ή άμοιδή και ή φρολογία τους, ή ποινική αντιμετώπιση των ιατρικών άδικημάτων, ή βυζαντινή φαρμακολογία. Άκόμη εξετάζονται οι αντιλήψεις περί νόσου όπως και ειδικές παθήσεις που άπασχόλησαν τὸ βυζαντινὸ γιατρό.

Γιὰ τὴν έρευνά του ὁ σ. χρησιμοποίησε πηγές, ὅπου μὲ έπιμονή, ὅπως φαίνεται, συγκέντρωσε τὸ ένδιαφέρον ὀλικό. Στὸ βιβλιογραφικὸ πίνακα ποὺ παραθέτει, ἀλλὰ και στὶς ὑποσημειώσεις, ἀναφέρονται χρυσόβουλλα, Νεαρές, Σιγγίλλια, συνταγμάτια κ.ά. Έτσι καταφαίνεται ἡ έπίμονη έρευνά του και ἡ έξοικείωσή του μὲ τὰ κείμενα και τὴν ιστορικὴ έρευνα.

Ἡ μελέτη αὐτὴ τοῦ κ. Εὐτυχιάδη βοηθεῖ στὴν καλύτερη κατανόηση τῆς κοινωνίας τοῦ Βυζαντίου και τοῦ πολιτισμοῦ του, και ἀκόμη ἡ περιγραφή τοῦ τρόπου ἀσκήσεως τῆς ιατρικῆς μπορεῖ ν' ἀποτελέσει —τηρουμένων τῶν ἀνalogιών— πρότυπο και γιὰ τὴ σύγχρονη ιατρικὴ ἀντίληψη μιὰ και πολλὰ πρωτότυπα και ένδιαφέροντα θὰ διαπιστώσει ὁ ἀναγνώστης.

Γ. Θ. ΠΡΙΝΤΖΙΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Ἄρτης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ άρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» και τῶν άρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν και Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ έφημερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Σελλάδων,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους και ἔχοντας τὰ κανονικὰ και νόμιμα προσόντα, ὅπως έντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης έν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Ἄρτῃ τῇ 10ῃ Μαΐου 1984

† Ὁ Ἄρτης ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ὑδρας, Σπετσῶν και Αἰγίνης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ άρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» και τῶν άρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν και Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ έφημερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Γαλατᾶ Τροιζηνίας,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους και ἔχοντας τὰ κανονικὰ και νόμιμα προσόντα, ὅπως έντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης έν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Ὑδρᾷ τῇ 10ῃ Μαΐου 1984

† Ὁ Ὑδρας, Σπετσῶν και Αἰγίνης ΙΕΡΟΘΕΟΣ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
† Ὁ Σισανίουκαὶ Σιατιστής ΑΝΤΩΝΙΟΣ
† Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου
ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἔτησίως.
B) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἔτησίως.
Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ φιλοσοφία τῆς Θρησκείας τοῦ Κάρολ Μάρξ.

Μητροπ. Χαλκηδόνας Μελίτωνος, Ὁ Ὅρος Πίστεως τῆς Χαλκηδόνας και τὸ μῆνυμά του σήμερα.

Χρυσοστόμου (Γερασίμου) Ζαφείρη, Μητροπολίτου Περιστερίου, Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης (ἀναμνήσεις — βιώματα — δραματισμοί).

Μητροπ. Σηλυβρίας Αἰμιλιανοῦ, Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ε. Π. Α., Ἡ χειροτονία νέων Μητροπολιτῶν.

Σπύρου Γ. Τσιτσιγίου, Ἡ φαινομενολογία τῶν νεκρωσίμων Ἀκολουθιῶν (μὲ βάση τὶς πηγές).

Παρατηρήσεις και Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθήναι, Ἱασίου 1 — Τηλ. 721.0734

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη Β, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.